

Bäär Alberta (WELCOME to Alberta): Lëk ë kɔc köök (Information for Immigrants)

Athör kenë e kën ë kɔc ci köök, ku jötki Alberta, ke yin lëk ka juäc bi yin kuony ku piöc yin ë:

- Të bi yin kuony yök thin
- Rëer/piir ë Alberta
- Wëu ku tööu den
- Luoi
- Piöc (Ïön ë gäät; panabun)
- Pial ë guöp
- Lööŋ ku të ye këŋ luoi thin

Lëk kënë atö web www.alis.gov.ab.ca/welcometoalberta ku aye yök lëk ë kuën ë Alberta yic (Alberta Learning Information Service ALIS). Të wïc bi yin yen kuen në PDF ke yin lo www.alis.gov.ab.ca/careershop.

Lëk ë röm

Alberta ku mäktap ë luui de kɔc

Kɔc , ŋic këŋ ku tənë ë luoi

Thilik den (780) 422-1794 Fax den (780) 422-5319

E.mail:info@alis.gov.ab.ca

Të wïc yin e buŋ kënë bë tuöc, ke yin cɔl

Maktab ë Kuën/piöc

12360-142 street

Edmonton, AB T5L 4X9

Internet: www.alis.gov.ab.ca/careershop.

Fax (780) 422-9750 Thilik den (780) 427-5775

Buŋ dë yin lëk dëŋ yök thin aye cɔl (Catalogue Item #609050)

Lëk kënë e yic, ci të ŋic ku yen, ne thaa ŋon gët ë yen. Lëk ë ka juäc luoi ku piöc aleu kë bik röt waar, ku yin apiath ba athöör kök kuen të kɔr bi yin tak ne piöc ku luoi du.

ISBN 0-7785-1614-8

© 2005, Akuma de Alberta, mäktap ë Luui de Kɔc e cɔl (Government of Alberta, Human Resources and Employment).

Kak kë alëu bike dhuökic ë luoi ku töu keek, ku wëer ë keek lɔŋ ci ke bi ya la ŋaac. Raan ë gät den aye tök anic. Aci leu bë luui ku ben luoi, ku töu ku ben ë waar ë thuukic kë kãc ë lëk akum de Alberta, tənë kɔc e yiny ë raan ci luoi tij. (Alberta Human Resources and Employment). Athör kënë acie ŋaac, të wïc yin nen bë ŋaac kë yin kɔŋ nöm awerek tənë Akumma de Alberta, ë maktab kɔc e yiny ë kɔc luui

07/2005---40M.

Athör de bär Alberta ke yin yiek wël ke lëk ë bën Alberta ë wët ë Athör thii ke abë ke yök ku abi yiek yin ke cin wëu tōu piny. Keek ka tō makεεb e kōc piac bën luōic nē akuut ke Alberta yic ëbën.

Lëk tō nē athör ë yic ee yic cī man ë gët ë yen ne pæn ë dhōnuan 2006. Të wïc lëk de kë piac rōt loi bë kuën yic yin, ka yin dē la ë website wa yin dē maktaab cōl e kë cī gōt dē yic, wa bë jam wek ë raan lui kek akut ë kōc kōōk e cōl counsellor at immigrant –serving agency. Të cīën yin nom computer, wa thilik, internet ku mail e këŋ tuōōc ci gōt alōŋ ë living in Alberta chapter ë kën lëk ë wët yin ala lui ë internet ka cīën wëu cuat ë piny ë Alberta.

Ŋicŋic

Alεεc la tēnē kōc akut ku akuma ku kōc kōk ci ke cien mat thīn bik athör ë nyuuth guiir apiath aci leec apēi.

Kä Tö Thin (TABLE of Contents)

Bäär 1

Kuony atö 3

- Rin ë kəc bä 3
- Akut e kəc köök kuony 4
- Kak ë röt tääm 6
- Kuony e bäi (wëu ke pïir) 8
- Loi kök 9

Rëer ë Alberta 10

- Pan ë Alberta 10
- Nyuuc 13
- Käke cäth 20
- Ajuër akeu 26
- Mukmuk de meth 27
- Të ye kəc thuác 28

Wëu ku tööu den 30

- Kuëer e yin kë ci xəc tau piny 30
- Löñ bi wëu ke jäñ muk 31
- Bë cuär ñic 32
- Awerek e wëu e kəc döm gät thin 33
- Xoc 33
- Ajuëer 34

Luoi 36

- Namba yenë kəc ñic 36
- Yök ë luoi 36
- Bë londu caathic ku loc.39
- Kë ci tau cit löñ ë luoi 41
- Bä röt tiit löñ e loi ago cië yök ke rac. 41
- Ñäth e raan ci yin luöi 41
- Akut e raan ci cop e luöic yiëk wëu 42
- Akut e kəc ci cop ë luöic puk 43
- Raan ci röt luöi entök 43

Piöc 44

- Të ye Alberta kəc piöc thin 44
- Ïnelith aye piöc ke ye thon ë rou 47
- Piöc ci xet tuer 47
- Wëu e mith ë xön e gäät kuöny 49

Pial ëguöp 50

Kë thiäk kek pial ë guöp 50
Luõi de tuany tëem röt 50
Pan akiim 51
Loi looi kök ke pial ë guöp 51
Tëu e wëu bi ke yin atiit ku kök pei ke tiët. 53
Luõi ë pial ë guöp ë jäh ebën 55

Lööᅅ ku të ye këᅅ luooi thün 56

Yic ku të ye kɔc röth mäny thün 56
Lööᅅ ke pan de Canada röt mac thün 56
Dhöl ke lööᅅ ke bolith 56
Duluuk; kɔc ke lööᅅ 57
Kɔc ke yic raan 58
Lööᅅ ke baai 59
Bi ya raan de Canada 61
Dhuök ë nom ciën 62
Ba raan dët bëi Canada 62

Kuony atö (HELP is Available)

Bäär (Welcome)

Aboköök aye röt mät aköl köl ë guiër la tueŋ ë Canada. Koc kua awic ke bik wek kuony bäk a koc ke pan kënë. Pan Alberta, yok de niim loi looi juac bi wek kuony ë goc ë piir yam/jöt.

Ka bi raan piéc bën ke looi (Arrival Checklist)

Ade ka juac apei bi ke dac loi te cin bën Alberta, ka bë kek loi ki,

- Gät e rin piny tënë ë koc ke pial ë guöp de Alberta ago cä cuat piny ë wëu pan akim e koc rëer pan Alberta juaar(Alberta Health Insurance Plan). Be rin dhil gätpiny ke yin kic pei kadiäk thöl ë Alberta. Tin alon cok tēju piny ë wëu bi ke yin atiiik ku kök ke pial e guop athör kënë yic.
- Gät e rin piny ë maktab ë namba ë njëc ic (Social Insurance Number). Raan bi yin loi la kor të de abi yin thiëc e namabar kenë të wic kek xen bik yin luoi. Namba ë njëc aya Akuma thiëc të de yen kök la wic të den.
- Liep të bi yin wëu a la töu, ci mën ë Beŋ , koc akut e wëu tööu e col treasurer de Albërta
- E la cath tënë ë koc e koc piac köök luuöi. Maktab e koc piac köök luuöi, aye yin kuony bik yin nyuoth ciëŋ baai ë tënë ku lëk ë koc piac köök(visit immigrant-serving agency). keek aye yin lëk të bi yin koc thöŋ ë ciëŋ dun yok thin ku koc e wek yanth tök doer.
- Të bi yin la kör ë loi, / piöc , awic bä wereek kuon ci yin ë ke gät kon waariic ë thoŋ de paanë. Keek, ke kek col pioc de Albërta la tueŋ lon athëm njic de kãŋ. yin bë lëk juac yok lë cok ë on athëm ë njëc ku löc ë loi (Alberta Advanced Education's International Qualification Assessment Service).
- Të wic yin neen bë thoŋ liŋlith njic, ke yin la tënë e koc piooc ë thok (English as a Second Language(ESL) ku wic lon athëm ë njëc de kãŋ ago yok ë wëu akumma döm mïth ë xon ë gäät.
- Të de yin nom mïth not kei ruon thiar ku bet, ke gät ë kek rin piny xon ë gäät. Ku kuen lëk athör ë bäär Alberta ic ë wët ë wëu Akuma Canada ke yiëk mïth, ku tin alon ë cok ë wëu e col (taxes section of Money and Banking chapter).

Të wic yin lëk juëc ë wët ë jöt Alberta, ki lor ë website ë looi de Alberta e col www.servicealberta.gov.ab.ca/moving. Të cool lin thilin de tënë ë nyuöoc alon ë rëer Alberta yic. të ci lon e loi cok piny ë Alberta, ke jöt jöt awic bi yin ë rin gät piny tënë akut pieth röŋ e wun e col (province). ë kënë ë lëk duön bë tin, alon ë cok luoi ic. Te ci lon duön e looi gam pan ë Alberta, ka jöndu abë wic bë gätpiny tënë koc ka kut de wun bin jot thin ago ki guiir(Province) Të wic yin lëk ki tin kuöny tö lon de loöi e col Chapter.

Koc e koc köök luöi(Immigrant-Serving Agencies)

Akut abököök kuony aye ki lek gaam ku tiët tene ë koc piac ben te ci kek xëet pan Albërta. Akuut kë, aye koc köök kuony ë loi looi wic ki keek, ci men ë lon epial ë guop, pioc bi kek thok njic, loi koc ke baai ku koc bi kek awaar thook.

Bäny e koc köök luui aye jam thook juëc, ku koc juëc ë kekic akoc ë köök ku koc noot ë toj toonj panden. Anjic ki kak e koc piac ben pan e yam maam, keek aye kanj guiir bikic pial tene yin.

Kak ba ciën kë, e rin akut ë koc köök luui e pan kënë. Akuut e koc köök lui ci kek göt rin e tene aci röt mat Akum dit mat (Integrated Services Program (ISP) wut nom ku Akumma de Albërta, keek aci londen matic.

Dënj bä njic aya,

Akuut kök e koc piac köök luoi tö wutic ë tene kic ë kek göt rin, aye koc köök luoi aya

- Të kor yin baktab e koc köök luoi thiök ke yin wa lo website akut yic koc lui ë Alberta akut nom koc köök cök (Alberta Human Resources and Employment (AHRE) (www.hre.gov.ab.ca). Kuany lon de Alberta ku tuany köök. ku jal akuut e koc köök luöi kuany.
- Cöl koc ke lek ë piöc ë (Albërta Caree Information Hotline) cöl namba kënë kë cin wëu tau ke piny ë Alberta ic 1-800-661-3753, te tö yin Edmonton ke yin cöl (780) 422-4266.
- La tene koc akut e yic koc luoi tiit te thiäk ke yin / lo lek luoi ë kuën ë (Alberta Learning Information Services (ALIS) atö www.alis.gov.ab.ca ku tuany ke bë kuen alonj ë cam du.

Kalgäri (Calgary)

Akut ë Riënythii de Kalgäri (Calgary Bridge Foundation for Youth)

#201, 1112B-40 Avenue NE

Kalgäri AB T2E 5T8

Thilik :(403) 230-7745

Namba de fax den athönj ke thilik, cöddë kë yin këc awerek du tooc.

E.mail: yeecalgary@hotmail.com

Website: www.calgarybridgefoundation.com

Akut Luanj ë Nhialic e Koc Köök Kalgäri (Calgary Catholic Immigration Society)

3rd Floor, 120-17 Avenue SW

Kalgäri AB T2S 2T2

Thilik (403) 262 -2006

Fax 403- 262- 2033

E-mail: contact@ccis-calgary.ab.ca

Website: www.ccis-calgary.ab.ca

Akut ë Kalgäri e kóc köök kuony (Calgary Immigrant Aid Society)

12th Floor, 910-7 Avenue Sw

Kalgäri AB T2P 3N8

Thilik: (403) 265-1120

Fax: (403) 266-2486

E-mail: info@calgaryimmigrantaid.ca

Website: www.calgaryimmigrantaid.ca

Akut ë Dïäär e kóc köök Kalgäri kuony (Calgary Immigrant Women's Association)

#200, 138-4th Avenue SE

Kalgäri, AB T2G 4Z6

Thilik: (403)263-4414

Fax : (403) 264-3914

E-mail: general@ciwa-online.com

Website: www.ciwa-online.com

Akut ë kóc piac bën Kalgäri (Calgary Mennonite Center for Newcomers)

#125, 920-36 Street NE

Kalgäri, AB T2A 6L8

Thilik: (403) 569-3325

Fax: (403) 248-5041

E-mail: newcomer@cmcn.ab.ca

Website: www.cmcn.ab.ca

Edmonton

Akut e lui ë kuony (ASSIST Community Services Center)

9653-105A Avenue

Edmonton, AB T5H 0M3

Thilik: (780) 429-3111

Fax: (780) 424-7837

Website: www.telusplanet.net/public/eccsc/english/main.htm

Akut ë luaj ë Nhialic e kóc ci köök ku rëerki e tënë luöi (Catholic Social Services-Immigration and Settlement Service)

10709-105 Street

Edmonton, AB T5H 2X3

Thilik: (780) 424-3545

Fax: (780) 425-6627

Website: www.catholicsocialservices.ab.ca

Wër ë röt ë tök- të ye Dïär piac köök kuony (Changing Together-A Centre for Immigrant Women)

3rd Floor, 10010-105 Street

Edmonton, AB T5J 1C4

Thilik (780) 421-0175

Fax: (780) 426-2225
E-mail: changing@interbaun.com
Website: www.changingtogether.com

Akut e Edmonton e k c k  k lu  i (Edmonton Immigrant Services Association)
  t thok(suite) 201, 10720-113 Street
Edmonton, AB T5H 3H8
Thilik: (780) 474-8445
Fax: (780) 477-0883
E-mail: eisa@compusmart.ab.ca
Website: www.compusmart.ab.ca/eisa

Akut   Mennonite   k c piac b n Edmonton (Edmonton Mennonite Centre for Newcomers)
101, 10010-107A Avenue
Edmonton, AB T5H 4H8
Thilik: 780-424-7709
Fax: (780) 424-7736
E-mail: mcnedm@emcn.ab.ca
Website: www.emcn.ab.ca

G  th k k (Other Cities)

T n  Akut e m th k  k   b i ke pinynomiic (Global Friendship Immigration Centre)
2nd floor, 120-1st Avenue East
Brooks, AB T1R 1C5
Thilik: (403) 362-6115
Fax: (403) 362-6337
E-mail: gfic@monarch.net

Akut e k c k  k lu  i pan Wood Buffalo (Y.M.C.A-Wood Buffalo-Immigrant Settlement Services)
#201, 10011 Franklin Avenue
Fort McMurray, AB T9H 2K6
Thilik : (780) 743-2970
Fax :(780) 743-2973
Website: www.ymca.woodbuffalo.org

Akut e k c ci k  k r  r pan Grande Prairie Regional College lu  i (Immigrant Settlement Services Grande Prairie Regional College)
#202, 9924-100 Avenue
Grande Prairie AB T8V 0T9
Thilik: (780) 538-4452
Fax :(780) 532-8857
Email: iss.gp@telus.net
Akut   Lethbridge e k c de b i lu  i (Lethbridge Family Services-Immigrant Services)

508-6 Street South
Lethbridge, AB T1J 2E2
Thilik: (403) 320-1589
Fax: (403) 317-7654
E-mail: lfsis@thboss.com
Website www.lethbridge-family-services.com/immigrant.cfm

Akut ë Saamis e Abököök Kuony (Saamis Immigration Services Association)
177-12 Street NE
Medicine Hat, AB T1A 5T6
Thilik : (403) 504-1188
Fax :(403) 504-1211
E-mail:sisa@telusplanet.net
Website:www.sisa-medicinehat.com

Akut luaj ë Nhialic e Catholic ë kóc kóc ci köök luööi (Catholic Social Services:
Immigration and Settlement)
202, 5000 Gaetz Avenue
Red Deer, AB T4N 6C2
Thilik : (403) 346-8818
Fax : (403) 347-5220
Website:www.intentr.com/immigrantctr

Akut e cöl,(Central Alberta Refugee Effort-C.A.R.E.Committee)
202, 5000 Gaetz Avenue
Red Deer, AB T4N 6C2
Thilik : (403) 346-8818
Fax :(403) 347-5220
E-mail:care2@telusplanet.net
Website:www.intentr.com/immigrantctr

Ë lëk de manë, tñj website da kut e yiny de kóc luï tiit ku luui de kóc ke Alberta, ku ke cöl (Alberta Human Resources and Employment website at www.hre.gov.ab.ca.) Tuany kë cï goolic alonj de camdu ë guj ë guk cök, tuany yööj de lëk de kóc köök jöt Alberta.

Kök ë röt tëëm (Emergencies)

Kak e röt a ka wïc kuony bi yin dab a kony cin gääu. A de thiliik ci kek guiir alonj ë kó e röt tëëm ci mën ë mac, bolic, ku riän e luui ka tëëm röt. Thiliik ë kók ë röt tëëm aye ke dab göt awerek tueenjic athör ë thiliikic.

Wun e Edmonton, Kalgäri ku wuöt juec kök, thilik de kak e röt tëëm ke 911. Ku akumma de wun tök aye thiliik de kó keen tëëm röt muk e röt, ku yen ne tau de wuöt thi kök tö biic aya. Thiliik de kók e röt ace thonj tënë wuöt kök.

Tënë ë wuöt cin niim thilik de kək ë röt ci mën 911, ke yin dë cööt ë bolic, kəc ke mac ku aloj ë kəc lui xön tənë kək e röt tēëm. Thiliik kē abë gët athör ë lon ë ka tēëm rötic wun duon rēer yin thīn, ke dab tō awerek tueņjic.

Duöne 911 cəl ë path, aye cəol tē de yen kē tēëm röt wic kəc e mac piəok, bolic, riän e raan tuany jat xön ë wal. Nē cəl 911 ë path kē cin kē ci röt tēëm tō, ka Akuma akäny yin ë wëu e rin cin kek cəl ë apath. Mith aye kek piöc ë wët bi kek cöt ë kē tēëm röt njic ku thilik de.

Pan e Edmonton ku Kalgäri, raan lui tənë ka tēëm röt aye yin kuony ë thoņ duon e yin jam. Tē cīn nen thoņ bi yin jam wek ë raan lui, ke yīn thilik de kak ë röt tēëm ku did thilik tēu piny. Raan lui abi te cööt din thin tiņ ku abë yin tuöc koöony. Tē bī yin nen lēk raan lui:

- Ye ke tēëm röt no yen cööt dīn ku ye kuöony cit no yen wic?
Ci non bi n nen luel, xēn wic koöony ë riän e kəc riēņj xön wal, tuöc ë xēn bolic, awiēc bā kē rēc ci röt loi lēk bolith.
- Ye tənë no yen tō ke tēëm röt thīn?
Luel bāk pan di, xēn tō kuer njēņ, rin ke kuer
- Rinku, tē rēer yin thin ku thilikdu

Na noņ run 65 ke yin ce cuet piny ë wëu ke rian e lui tənë ka tēëm röt. Tē kor yin lēk ë wët akut e wëu ke xön wal cuat piny ku lēk ë kök pei dē yīn kony ë cuet piny e kak kē, tiņ loņ cuet piny ë ka bi yin atiit ku kök ke luoi

Pan ë Canada, kəc de mith kek aye mith ken piöc bik bolic njöth. Bolith e kəc tiit, kony keek ë kē wic ki ku ke ki tiņ non ciēņ ë yin apath cit tē ci lööņ gät thīn. Nē ci wic ë koöony e kak e röt tēëm ku awic bē jam wek bolith, ke yin tiņ thiliik ken awerek xeric athör ë thiliikic. www.mytelus.com/phonebook/index.vm.

Ka tēëm röt, (ci non ke de yen ke rēc ci röt loi thiäk thok , yom ë cek nhialic, piu, kharba, ku kəc ci wal njec ë dēk taap, nääk ë röt pēen, ku näm ë riel) ku kök pei Ade thilik ë ka tēëm röt e cəol ë thaa e yic 24, e thiliik kē aci ke gët tē thiääk ka awerek tueņ athöric.

Bēëi ke rēer te noņ en kak e röt tēëm (Emergency Shelters)

Kəc lui tənë biäk ë ka e röt tēëm aye ki kəc cin niim wëu ku cīn tē le kek yiěk tənë ë rēer ë nin lik. Pan Alberta, akuut juēc ade ki niim tənë ë rēer ka e röt tēëm tēne :

- Riēnythi
- Diär ku rōr ciēn niim bāi

- Dīār ci ke dui/yəŋ ku mi̯th ken

Tənē ē rēer ē kak e rōt tēem, aye ki yin yīek tē pieth cīn riōc bi yin rēer thīn ē nin lik kē cin wēu cuat ē kek piny. Thiliik ke tənē ē rēer ē kak e rōt tēem aci kek gōt awerek athōr thilik nom tueŋ. Namba de tənē rēer ē kak e rōt tēem akic ē gōt ē wēt ci kōc e dīār ken dui ci kek bē ŋic. Dīār ci rōr ken ke dui aye ke nyuōth tənē ē rēer tē ci ke cōt. Tē ye dīār ci dui rēer aye ki gēm ka caam, kōk ci mēn wēu ke kat riath, alēth, ku kuony pan akim ē lec, kony ē kōr ē bai, muk ē meth ku ni de kē wīc bē thiēc ke ka cin wēu tāu piny. Lēk ē wēt ē ka rac e rōt loi pan Alberta, tiŋ lon de Alberta website e cōl (www.servicealberta.gov.ab.ca/crisis).

Akuut e kōc kuony ē miēth/kuin (Food Banks)

Tē ye kōc kuony ē miēth aye ka cam yiēk kōc cin nīim weu bi kek ŋoc ē ka wīc kī keek; tē wic yīn tē ye kōc kuony ē miēth thiōk ke yīn, ke yīn tiŋ akut mat luoi ē lōŋ ē kuony miēth website (www.afbna.ca) wa bē tiŋ athōr duōn ē thiliikic, atō cōk ē kuony ē miēth ku rin ka akutdun.

Kuony Wēu (Income Support)

Kōc ke Alberta ayīkī nhiaar bi raan ebēn ya luui aŋo ŋek rōt leu ne muk; dēŋ pei, Ku akuma de Alberta aleu bī kōc cin kaŋ kuony ē ka wīc ki keek ci man ka miēth, alēth ku hōt/baai. Kuony atēkic, ē rin ka mam raan ace thōŋ ci nōn, ciēn wēu, riel bi yin luui, kē de yin nom miēth juēc pandu; kuony bā ke tōk kek te cōl cāth ē lon ē Alberta (Alberta Works).

Te yin raan cī kōk de pandunic tōŋ ku awīc bē rēer ē tēnē ku yin cin nom ka kuony yīn, ke yin de rōŋ bē kōc kuony bā yīn kuony; kōc bō cāth, mith ŋōn ē gāat, raan bē bēn luui ē nē ku bi dhuk, raan Canada kē cīn nom awereek ka akuma, raan ci bāny pāl rēer, ku kōc de pandenic tōŋ kic kek gam bik rēer ē tēnē aci akuma jai. Kōc de pandenic tōŋ ci ke gam bik rēer aye kek kuony tē ci akut e kōc kōk Canada (Citizenship and Immigration Canada).

Te yen raan dēŋ ca akum yen ē beī, yin ke yen e yin kuony e Canada nē, ke lon ē raan ē beī yin bī ka wīc keek acuat piny. Yin aleu be noom la kuony lōŋ weu:

- Tē cin ē raan beī yin nom luoi
- Tē kic ē raan beī yīn londe luoi apath
- Tē wīc yin neen bi bā agōth nyāāŋ piny wa tē ci yin nyaanpiny

Tē wic yin lēk, ke yin tiŋ lon ē Alberta (AlbertaWorks) website (www.hre.gov.ab.ca/albertaworks) e Alberta, wa cōl kuony bā ē thilik kēnē (780) 644-5135 pan Edmonton wa cōt dē path 1-866-644-5135 ē bāāi kōk ē Alberta ic. Wa bē

thilik kënë cöl 310-0000 e kënë kəc maktab akut ë Alberta e yic de kəc lui tiŋ ku kəc ci luoi a bik thilikdu tau ë thilik dëŋ ë yic (Alberta Human Resources and Employment). Të cöötdin ë thiliŋ e muk/ ceŋ ë yin ɣöŋi ku ke cöl cell phone ë thoŋ de kəc ɣer, ki cöl kəc muk lon ë thiliik e cöl Telus ë number kënë #310 wa cöl kök ke lon ë thiliik e cöl Bell #310 Rogers). Yin bë kən tiit agut ci bë kəc akut köök Canada yen kən ɲic nən ci yin gam ku ja bën la röm wek ë kəc ke lon ë Alberta (Citizenship and Immigration Canada). Akut ë köök Canada abë yin cöl ago deetic nən de yen awareek kök wic keek ku ɲic nən ci yin a raan köök.

Të wic yin röm wek maktab akut tit yic de kəc ci luoi ku kəc lui (Alberta Human Resources and Employment (AHRE), ë wët ë kuony ë kë tääm rot të ɲot din ki kic awarek yök tënë akut ë köök Canada (Citizenship and Immigration Canada), kë ka piath bë raan lui ë maktab akut tit yic ë kəc ci luoi ku lui bi akumma de Canada cöl ago deetic nən ci köök.

Lɔŋ kuony kök (Other Services)

Maktaab ke athör (Libraries)

Maktaab ka athör ë bën aye ki kəc lək ka cin wëu tau ë piny ku aye ke nyuöth të bi yin loi loi kök la yök thün. Maktab athör aye yiək wëu lik të wic yin neen bë ya la dheen athör, video ku kök wic keek bë ke dheen ku keek niim ë maktab athör. Dëŋ bä ɲic aya, të cin nen wic bë ya la nöm athör ë maktab athör ki dit ɣoc ë kan e yin athör la bëi bei ë maktabic. Në wic lək ë wët ë kak e ke loi, kë yin thiéc raan e kəc kuony ë maktab thöör. Ku ci wic bë rot lək ɣen, ci nən ë rin ku, yen abin kony kë kac ë lək rink u.

ɣon kök ë kəc tuoc thün (Other Referral Services)

Lək ë thilikic ku ɲon kök kuony ye kəc tuoc thün rin luoi atö Edmonton and Calgary. E bäl kë yiic ka rou, cöl 211 ku jam ku lək ku tooc tënë ë kəc bi yin tök a räm kë cin ka tääm röt ë piiric, pial ë guop ku lon akumma. Lon ë thilik kënë atö mac akol e yic 24 e nün ka dhoorou.

Luöŋi de ciɛŋ (Social Services Agencies)

Akuma ku akut e kəc kuony aye kəc de bäi luoi kəc kök wic lək, raan e kəc kuony ë yök ë loi ku thoŋ English aye la thoŋdu cök, piöc ku kony wa kuony dëŋ. E loi loi juéc kë path ku wël ace la luæel aɣeer bi kəc kök piŋ kutniim.

Akuut kök aye kəc mam luoi ci nən, kəc aduɛny ci jök ke riök, kəc dit ci dhiop de niim run 65, kəc kic e luoi wa diär ci niim riäk ë tək tək. Ade kuɛr (dhöl) juéc bi yin loi looi ke ciɛŋ ɲic ë biäk dun rëer yin thin.

- Jam wek ë raan lui kek akut e kəc piac köök luoi

- Tii awerekic thii lon tuej athör ä thiliikic
- Pan Edmonton wa Kalgary, cöl 211 ä lëk bi yin toöc nön kuöny.
- Tii ä lon ä Alberta website (www.servicealberta.gov.ab.ca)
- Tii ä lëk ä Alberta (www.informalberta.ca)
- Thiëc maktab athör thiäk ke yin bi yin lëk

Rëer ë Alberta (LIVING in Alberta)

Pan ë Alberta

Të pëek ë Alberta thok thïn ku mëëc de yic de

Piny de Alberta amëëc jic kë cit 661, 000 pëk kilumitir ke (255,000 pëk ë milic ke) e kaam den këne ala lön ë tiom cien kur ku ala ë bääi ke tiom tueej de kur. Awerek ci bai giit thïn ku kuer dit kë ku mëëc de yic den, yin tijn website de lon ë Albërta (www.servicealberta.gov.ab.ca) Tuany lön environment cök piny xë yen nöm kak ë cek nhialic keek,lön ë cam tuany tiop ku awereek ci piny giit ku aye koc xer col (Environment and Natural Resources, kuany tiop kek piny ci giit).

Bëëi dit kë ku Bëëi thii (Cities and Towns)

Ta war ruon 100 xon ci la, koc ci köök bö ë bääi kökic aci pan Alberta loi aye paanden. Èmanë, koc ci köök acä akuën ë koc rëer ë Alberta juak nyin bi xet kë cit 3.2 milion. Koc ë Albërta juëc a rëer ë kalgary ku koc kök a rëer ë bääi thi kök tö biic ic. Ku koc kök a rëer pan dit ë Edmonton agut cä akuut kök rëer thïn ë tëën.

Edmonton yen ke pandit tö nom tueng ë Alberta, yen atö ë Alerta ic ciel. Ku kalgäri atö cuëc ku mëc de ke 300 kilumitir. Bääi thi kök aci röt tooi piny ë Alberta ic atö.

- Lethbridge ke 216 km ë cuëc ë Kalgäri
- Medicine Hat ke 293 km lön ciën ë cuën ë Ka;gäri
- Red Deer atö kam de Calgary kek Edmonton
- Fort McMurray ke 439 km lön ciën ë cam de Edmonton
- Grande Prairie ke 456 km ë cam tueej de Edmonton.

Akuut tö paan ë Alberta aye ki luoi gaam ku pïoc ë pial ë guop ku lon ë nomlääu.

Ni de akuut wic bi yin lëk agö ke njic, wa ye pan këne yen wic bi yin lëk täu de, ke yin tijn të ci akuut ke Alberta göt rin thïn ku website thëëb (www.albertafirst.com/profiles, lön ë loi bë yök ë bäi biic ke Alberta yiic, kë yin la website de lon ë Alberta (www.servicealberta.gov.ab.ca/rural).

Yom (Weather)

Lier piny de Alberta ke röt waar, Yom ke yic tək aköl thok ë bën (aköl ë köl) mäi ruël, waar yom wuöt ke Alberta a tēkic ci nən:

- Mäi, aköl ke tuöc abi yet 20 to 25°C tuöc adë yet nhial 30s.
- Yom ke tö piny wakköu wir ku lir piny ë pëi a ruötic, pen ë tök ku pen ë rou, abëer -15 lee -25°C ku abëer ë lier ë piny aköl ke -5 lee-15°C. dëñ, lier ë piny aruöt ke yet -30 lee -40°C ku yom aye piny tök alir apei.
- Rut, yom tuc e bën lön cuëc pan Alberta të thääk ke kur aya tuöc jat nhial bi yet 20°C të thiin kor kic thaak cuöb.
- Thək ka bëer aköl aye 16 lee thək 18 ë pen ë dhetem lee ë dhetem lee tihək ka bët ë pen thäär ku rou .
- Bäi tö ë Kur cök, deñ ku koi lir aye tuany abi yet 600mm ë run tökic. Lön ciën ë cuëc de baai, ke bääi e dap rilwei ë Canada, e yök ka lik be kuur 350mm.
- Rel ë deñ ke tö ke cit pen ë dhic agöt pen ë dhoñuan ku ke kueen biäk deñ tuany. Akut guir ë piath ë piny ë Canada aye yin lək ë tau de piny ku yom de Internet.
- Të wic yin neen bä kë ci gätpiny njic apath ë wër e piny röt war bi lier ku tuuc ë bääi e kë cit këne röt loi thin, ke yin tijn www.climate.weatheroffice.ec.gc.ca
- Lək ë wët ë yom biök e men, lier ku tuöc ë piny ë nin ka dhic yic, ke yin tijn www.weatheroffice.ec.gc.ca
- Lək ë wët ë kë bë luoi kaam kic ë yom ræcjcë gō bën ci mën wil ë deñ ku koor, ke yin tijn www.pnr.ec.gc.ca/air

Akut guir piath ë Canada ku rädio koc xæc wei rädio aye wël e yom caal ku tënë ë tibi e wël caal kek ë wër e piny röt waar bi tuöc ku lir. Yom rac bö kek kœrdit aye lək koc ræer të ë yom thin.

Alëth ke lier ë piny

Alëth tuöc jiic aye ceñ të lee yin biic te noot ë pëi aroöt, të biök yom ku piny alir, ë ci yom nyin juak ke guöp ke lier.

Të liir ë piny apei ke guöp ke lier të thiin kor apei ku puk dël bi xæer ku loi ke tok, te yin nen yök nən cin guöp lier, ke yin la të tuc ku tuöc e guöp aguö cä yök ke tök. Tit ë guöp bë dël du cä liir wei kek aliir, ki ye ceñ alëth cit alëth kuöñ e ke njöt ceñ kum kek kööth dhil ci wiir yin bë nök.

Pinj kuën bi yin röt tiët aguö ya ræer ki tuc guöp rut piny de wiir.

- Apiath bë ceŋ akuma de nom ë rin të cî nom lier ke guop ke yic lier ëbën. Ceŋ akuma aruõt e yïith ku kumpiny.
- Ceŋ war aruõt de yic alanth dhîl ku le cök ñonyony aguo cië rieth tilic yic (koi lir).
- Ceŋ coat dhîl tuc yic aguo yïn na tuöc guöp ku gël wiir a gël ku pïiu.
- Të liir ë piny ku wic bë la biic ë yuöl lik, ke yïn ceŋ alanth piny tuc yic ku ceŋë alëth kuöön e ke ñoõt të tuuc ë piny ku ceŋ coat de guop nhiem ë kek nïim.
- Ceŋ alanth e ceŋ ë koc cin de guop nhiem, kek atuc yiic apeï.
- Të liir ë yom apeï ke yin ceŋ alanth kum yin thok ago yökyöök ku tiit.

Akumma

Akumma Canada ke yic dïak, ade akum dit tö nhial, ku akum de wuut be dit amääh ku (akum de wuut thikë aye cöl Municipal Government). Riel akum de Canada acit tek kam de wuut dit kë ku wuut thii kë, ku aje akum dit tö nhial kek matnïim ë bën. Akum dit tö nhial yen amuk tiët bi baai tiit ë kë bë bën biic, ruëëny, koc köök bik bik akoc ke paanë. Akuma de wuut dit biöth akum dit nhial cök yen amuk piöoc, awereek ke kuëth ë riäth (licensing drivers), riäth ku xæec wei ë këŋ. Ku akum de wuot thii kë amuk utilities ci mëñ ë piu ku kök cit lon ë koc.

Të wic yin lëk ke yïn tiŋ awerek akuma e koc piac bën kuën thïn ku atö cök ë koc köök Canada (www.cic.gc.ca/english/newcomer).

Thoock (Languages)

Canada ke jam ë thoock ka rou akuma luoi: English ku French, ku de thoock kök juëc e koc jam ë tënë. English ke yen ne thoŋ e koc luui ku yen ke koc jam pan abun ë Alberta. Bë luui wa bë piöc kueen ë Alberta, ke yin wic bë ya jam, gät, ku kuënë thoŋ English apath, ku bë ya guel ë thoŋ English wek ë koc cin thoŋ dëŋ pei e kek guel.

Të wic yin lëk ë wet wïny de thoŋ de luoi, ke yin tiŋ CERTinfo (cäada cin ë rin göt wic loŋ de Alberta) website (www.alis.gov.ab.ca/certinfo). Lëk ë wët kuën ë thoŋ ë English bi ya rou ë thoŋ du cök, tiŋ ë thoŋ la thoŋdu cök ku atö loŋ awereŋ de piöoc .

Cien juëc tëkic (Multiculturalism)

Akumma ë koc Canadians bə ë piny nom aben kuöony,

- Bik ajam ë thoock ken, ku yïëth ken ku ceŋ

- Bik cæŋ den tiiŋ ku të ye kek ka ken luoi thin ku cik ë lööŋ ke mac ë Canada bë dhoŋ kôu.

Yööŋ de Tënë ë rëer (Accommodation)

Të bi yin rëer thin ë nin lik (Temporary Accommodation)

Nin thii ye kek nək Alberta, kək kək aye rëer hotelic wa xööŋ thi e ke cəl motel. Weu e ke tōu piny ke 50 le 150 bi nin ë wëer tökic (wakōu). Ku wëu alëu bik ë nīin juak të rëer ë kək juēc xot tök.

Të wic yin lëk cin wëu bë ke täu piny ë wët ë keny ku tënë rëer ë kuat ë të bi yib nyuc ë Alberta yic, ke yin tiiŋ website ë keny de Alberta (www.travelalberta.com) wa cəl keny de Alberta ë thiliŋ de lëk cin wëu 1-800-252-3782.

Täu de xööŋ (Types of Housing)

Ade xööŋ juēc e yin ë ləc ë të bi yin rëer thin ë Alberta:

- **Xööŋ e kək** ci thiëk rëer thin ade yic xööŋ kək piny ku kal biic, xööŋ cit ë kakë alëu bi yin xəcc thin wa juuric, bi yin wëu a cuat piny ë pei thok.
- **Xööŋ e ke jot ke xööŋ** kic ë guöt cök piny ku aye kek jot bë ke be laar të dëŋ, ku keek ace xəcc ë wëu juēc ku yin e piny bë yin nen täu thin juric wa bë piny biäk thii ne xəcc.
- **Xööŋ juēc ci ke nuat thook** aye cəl townhouses ku aye cəl row house aya, keek aye ki de xön piny ku kal thiin kor. Aye ke xaac wei ku aye juöric wei aya.
- **Xön bëer dit ci yik de yic xööŋ** juac thin aye cəl apartments. ku keek aye juöric wei ka cien ka ci xaac. Të ci keek xaac wei aye cəl condominiums.
- **Xööŋ kək e cəl Furnished suites** atö xön dit ci yikic. Keek ade nim xööŋ juēc thin, tënë waak, ku ke thäd ci keek tōöu të pei.
- **Xön tök aye juöric wei, kək kək** aye xön tök juric ku keki biäk ë thäd rəm ku biäk ë waak. Aduök ke thäd aye ke yök thin ë tēen. Të ci kë cam gaam ke kək rëer aye cəl boarders.

Xööŋ akuma e kək dek ë wëu ken kuony aye cəl subsidize (**rental housing**) akumma ke kək cin nīim wëu juēc e ki yök ë pei yiek xööŋ bik kek ajuöric ë wëu lik. Të wic lëk ki jam wek ë raan lui ləŋ akut ë kək kök luöi, wa bë la tënë ë kək ke baktab athör thiäk kek ë yin.

Tē wīc yīn lēk ē wēt ē xōōt ke Canada, ke yīn tīj lōj akumdīt de Canada athōr ē xōōt ke kōc piac bēn Canada ku kōc ē gāt athōr kēnē ke kōc e xōōt xaac ē Canada ku kōc ke xōōt lui ē tōk ce cin mat. Tē wīc yīn athōr kēnē kē ka yīk ē yīn kē cīn wēu tāu ē piny, lō website de lon ē Albērta www.servicealberta.gov.ab.ca/moving.

Yōng ē tē bē riōp yic bī yīn rēer thīn

Alō dhōl juēc bī yīn xōōt riōp yic yōk:

- Thīēc māth du, ku kōc lui tēnē akut e kōc kōōk luōi ku kōc kōk e yīn rōm wek keek e bāāi riap bic wei.
- E tīj ē xōōt lāāu wiic ku kē ci gōt biic e xōōt riap bic wei ci piāt ē pāny kōu.
- Nōm (Lōm) athōr thīin e xōōt riēp ē yic wei gōt thīn ku bē ke yōk thōōk ku tē thīi e kōc xēec wei ka caam thīn.
- Tīj ē bīāk e kēj caal thīn.

Ka ci piāt ku kak e caal agut ē thiliik, cōl raan mac xōōt e riap bic wei bī yīn lēk apiath ē tāu tō ē baai ku ni nōtdē ki wīc yen ne xōn nē ke yīn cōl raan mac jeen ku la tīj.

Tē kuch yīn thōj English, apiath bē raan e jam ē thōj ē thōj English bī rīōm ē tēnē ē rēer bēn tīj. dīt xōt riōp bic ke yīn kic ka baai tīj ē bēn ci mēn (ci nōn) kōk thād, tēnē ē waak, manydēp, tēnē ē laac kak kē ē bēn kan kek njic nōn luui kek apiath ē bēn.

Kan ē njic e paan bē riōp bic kēnē ke paan njēc jē tiit apiath ku xōn bē riōp abi cēn kē bin yōk thīn; bāāi juēc de ki kē ci tāu ē thīik thok biic, bē kōn tuaany ago raan lee yīn tē de yin liēp thīik.

Tē nōot din ki kic awereek ka riōp de baai yic thaany, ki yin kan ē thiēc alē

- Ye wēu kaa di e baai riōp bic? Wēu e piu cuat piny, many e dēp xōōt ku ke dēen e xōt tuōōc yic ci mat thīn? tē kīc e kek mat thīn, ke ye wēu ka adi kek e ke cuat piny ē pei?
- Muk yī nhōm lōn ye wēu thilik cuāt piny arōt ku acie mat weu baai yīic, ku yin adhīl thiliēj du xōōc arōt. Thiliik aye xōōc lōj te ye kuāth ke cit keek aya xāac thīn.
- Dhiel ē wēu ke rīōm ē xōtic gām ē kōl thōōk ē pei.
- De tē ye kōc lōk thīāāk kek ē baai?
- De tē ye buō kōōc thīōk ku xōn ē gāāt wa tē de kuōny wīc thīōk?
- Ye kak ke kuōny nō tō, ci mēn cī mēn ē kēn e tol yōōc?

- Ye wëu ka di kek e täu piny ë wët ë kë rääk baai të cin xöt riobic?

Wëu ye ke yiek raan riobin paan de yic të jöt din baai aye col security deposit. Ku acik ë wëu ke pen thiëp e yin xöt riobic ë wuör. Raan ci yin paaande riobic aye wëu kë muk ë rin ni de kë röök paande ka bi guir e wëu kë, dit jwëu ka riöp tëu piny ku dit jël kë yin kic baai nabic. Kë cin nen kë ci röök baai ku yin cä ariöp de pen tö yin thin në täu piny, ke raan ë baai adhuk yin nom wëu kë cin jot baai ku juék kek niim.

Amat ë röm ë xööt diic ku awerek ci raan ë baai ku bë baai riobic thaany, ku të not din ki kic awereek thaany ke yin thiëj raan ë lööñ bi yin ë ke rëer paande ku thiëj e wëu ka di kek bin baai robic. Ku yen abin thiëj ye pëi ka di kek bi yin ke baai robic, kë raan de baai yen gam non ben kë ci rääk baai aguir ka lëk ë yeen bi gät awerek ë lööñ ke rëer baai ic.

Duk awereek ë thaany yiic ë path ka kác ë deet dic.

Të wic yin kuony ke yin thiëj akut ë koc köök luoi wa thiëj mäth duön njic thonj ë English apath.

Riöm ë tënë ë rëer (Renting Accommodation)

Të cin nen gam be bäk ë riobic

- Cuat ë wëu bi yin nom tiit ë kë bë rääk baai. Të ci yin e wëu kë täu piny, ke raan de baai aci baai be riobic raan dëñ.
- Guiir röt bë nom de thilik, mac, atuoc ku piu bë ke tök abii ë baai ki yin kic go jot baai. Raan de baai abi yin lëk të ye lui keek. Yin bë wëu ke thilik, piu, mac a cuat piny ë pëi ë lui cin ke luoi. Wëu bë e kak kë cuat piny aye ke bëi ë thök ë pëi të piac yin joy baai.
- Nöm ke xöt liep tënë ë raan ë baai të jot din baai.

Lööñ ke röm ë baai yic, raan de baai aye xönde kon caathic bi kë ci rääk baai tinj ë nin ka dhij yiic ki kic go jot baai. Ku apiath bë kë juëc ci rääk baai ë bën gät piny kun yuöth ë kek raan ë baai ago yin cä thiëj ë wëu të le yin jot paan de.

Dit nom bë bäh ë cuet piny ë wëu ke piu, many xööt kek many e koc thal të kic kek mat ë wëu röm xotic. Ku wëu kek thilik awich bë kek acuatpiny ë pëi thok, të kic yin e koc kë cuatpiny kë kaa tem keek ë bën ku yin bë wëu kök cuatpiny të dhög yin kek niim ciën.

Thenj de nom piny - (Discrimination)

Koc e xööt riabic wei acik ë dë jaai bik xööt ken riobic kök ë wët ë tük ë koc thook, ë yanth e theek, kit e yin raan col, wa ye raan xer, moc wa tik, te jël yin, ci thiëk wa kác ë

thiëëk, të ye kuɔɔny du bën thïn, duany, pïöc wa ë guëc guëc. Të ci de baai jai bë yõnde ë wët e kòk kë, ke yïn dë aku ë Albërta ë yiny ë raan cɔl.

Raan de baai **alëu bi jaai ë rïöb** dë yïn paande riöbik kë de yen kak mæen keek piny ci wic bëke lueel. Raan de nom yõn ë kɔc dīt, complej (apartment or condominiums, yõöt kɔc dīt ci dhiɔp ace rïöbik kɔc liik ë run ken).

Jöt bin jöt biic paan cï riöbik (Moving Out of Rental Accommodation)

Të jöt din biic paan ci riöbik

- Gät dä athör tënë ë raan de baai bë lëk kɔl bi yin jäl. tɪj awereek yɔn thæny yin ka rïöp de baai yic aguɔ njic ye næe yen de yin athör gaam. Cuat ë pæn bi yïn rëër baai piny ku gät raan ë baai athör ku lëk ë yen yæn bë jot baai ë pæn tui.
- Lëk kɔc ke mac, piu, many ë thäd ku thilik aguɔ kek teem ë bën. Ni kác keek lëk kë ka ɲoot kë tuc jin wëu.
- La tënë ë kɔc athör tuɔɔc aɣer ë Canada, abik yin yiëk kaat agoɔ la tëk akuut kòk ku mäthku. Kɔc akut Canada athör tuɔɔc aɣeer abik athör ku yaa laar të cin jotthïn ë pëi lik ku temki.
- Nap baai yic ëbën, të biic, yötic thïn ku tënë ë thäd. të kïc yïn ke loi ke wëu kuön yɔn ci täu piny atem keek.

Yïny raan la nom baai ku yïny raan ci bai riöp yic

Paan ë Albërta, akut e yic ë kɔc ci bäi riöbik ku kɔc ci bäi ken riöbik tiit aci lööŋ guir, e lööŋ kë ke lööŋ mat kɔc de bäi ku kɔc e bäi riöbik nïim. Lööŋ ke kɔc cï bäi ci apartment riöbik, yöt ku yõöt kòk thi kòk. kue lööŋ kë aci roommate ë mat thin ku raan riöb ë yõn tënë ë raan de baai. Löŋ kë aci kek loi agoɔ yinydu ku yiny ë raan de baai njic.

Kɔc e bäi riöbik tō facilities ken under residential tenancy bë dhil

- Lëk raan ci baai riöbik awerek ci agoɔ la yïen raan mac yõöt.
- Raan ci yin yõnde riöbik adhil wëu yɔn ci yiëk geen yɔn jot din baai juak nyin ku ka akuma yen aben lueel ye wëu ka dī kek bë juak thin.
- Yiëk ë raan bë paandu riöbik biäk dik ë rëër ciën kë ben yök thïn. raan e baai riöbik wei ka juëc tɪj ë bën cï mæn, atuɔc, yom, deng ku koi lir ci bë la yöt

- Yiëk ë raan ci baai riöbic awerek ci yin wëu ke baai juak, ku ka juok ka pëi ka diäk ci thök.
- Lëk ë raan riöb paandu yic wët yic të wïc yin neen bī jäl baai. Ci mën, ye kòc kun kek jöt baai wa ci baai xaac wei. Të kïc ë raan rëër baai njëc ceñ apath ku ye kòc kòk rëër baai kòk niim kuä ci ariöb de baai ë cuatpiny, ka gät athör ku yiëk nïn 14 ben jäl baai.

Ni cin kë tëëm röt ke raan de paan den ci riöbic aci lëu bi bën ka kïc athör kòn gät raan ci baai riöbic. Kë de yen kë riäk baai ke raan de paan den ci riöbic akòn awere yiëk raan ci baai riöbic thöl theek ka 24 ku ja bën, kë ci yiin raan rëër baai yiëk athör ben jot ki tók raan bë baai bën xaac, riöbic atij baai.

Raan ci baai riöbic adhil:

- Cuatpiny ë pëi thok
- Abë paan ci riöbic a nap bic ku cïn kë riäk baai.
- Dīt met ë yiny de raan baai yic ku dīt met ë yic raan ci baai riöbic ku a rëër xaon dëñ.
- Dīt löñ ka riöb dhoñ kou ci mën bë këñ rac ku ye ci wïc xaec wei ka kuc.
- Kuany löñ ke rëër baai ci ke thaany cök, cī mën jök, ageen ë piu ku kòc rëër baai.
- Yiëk ë kek awerek wïc kë të jïël kek baai.

Të wïc yin lëk ke yin la lon de Alberta website (www.servicealberta.gov.ab.ca) La Alberta, latueñ ku tuany piir, tuany jöt jöt ë Alberta ku miädë xaac ku ariöb ë Alberta ku tuany ariöb ku raan de paan riöbic.

Kòc mac kòc e xaot ke riabic wei aye ki raan de baai ku raan riöb baai yic kuën kë ci kek këk. ku tek geen dë ki kek mioc ë wëu ë lëk ci ke wek lëk.

Akut e bäi tiit ku yik bäi cī riäk wëu (Property Insurance)

Të cin baai xaac wei wa ci riöbic tënë ë raan dëñ pei ke ytïn la tënë akut e bäi tiit ku kòk ke nomdu. Të yin xaac ë baai ku ayin wïc löñ ke xaony ë baai wa wïc bë riöb ë baai yic ayin wïc löñ ke riöb ë baai yic.

Raan de baai ku raan ci baai riöbic ye ki la tënë akut këñ tiit ë mac, cuër, yom.

Kòc bë yin wëu ayik kek abik yin lëk kuat kë juac ëbën ci gät piny tënë yin. Amol ci paan du riök akic ë mat thin.

Löñ ke kòc e këñ tiit a tēkiic, kòc kòk aye yin yiëk wëu piath kë de yen kë cī riäk paandu ku wëth ë tók dök kou aye ku ke ki tijn non e kë ci ceñ. Ku kòc kòk aye ki kë ci riäk waar ë

kë yam. Lööŋ ë bën athöŋ ë ret ë këŋ nïim piny, kë cit \$500, kë dë thiëj ë keek ke wëu cit wëu ci göt dë **kuen lööŋ kuön ci yiëk yin apath** ku ni de ke kác ë deedic ke yin thiëj kác akut ë këŋ tiit thiäk e yin.

Yök akut ë tiit piath tö ë wëu ken nïim piny, kan ë thiëj thiëb akuut juëc. Thiëj maktaab ken dît kë ku maktaab dît kë. kut tîŋ insurance cök kek bröker ku athör ë thiliik ë kou kân ayen në yic. Wa la (www.mytelus.com/phonebook/index.vm website)

Të wïc yin lëk dît ka yin tîŋ Insurance Bureau de Canada, la website (www.ibc.ca), ku la local Insurance Bureau office or call the Consumer Information Centre at (780) 423-2212 pan Edmonton 1-800-377-6378 cötdë të dëŋ pei Alberta.

Thiliik ku internet ku lon ë mail

Bë cööt ë thilik (Making Telephone Calls)

Kác juec apei ku kác e xaac wei ë ade nïim thiliik pan Alberta.

Thiliik e wek röt cöl ë bäi thiökic aye cöl local callö. Thiliik ke Alberta ëbën ade ki nïim code ken e ke jöök ë cöt. Wuöt thi kë ku wuöt dît tö alöŋ ë cam de Red Deer aye ki luui ë codeö (780) ku wuöt thi kë ku wuöt kë tö cuäny ë Red Deer aye ki luui code (403). Të cööt dîn ë bäi thiäak ë yin kid it code tëu. täu numba e yöp baai tënë.

Kë cööt dîn ë thilik de raan thiäak yin kë ka ciën wëu bë täu piny, ku yin lëu bë jam cit të wiëc ë yen. ku ni cööt dë ë hotelic wa xön thiin tö hotelic ka yin dë wëu lik cuatpiny ku aye ke mat ë wëu cin hotel riöbic. Thiëj raan e kác nyuoc ë hotelic ye wëu ka di kek e täu piny ë cöt ë thilik ku abi yin lëk yin wëu e ke jöt.

Thiliik e jän cööt aye ke täu të juëc ë kác thîn ci mëŋ ë kuær këc ku xööt dît rëer jän thîn ŋeŋ. Të wïc yin neen bë cööt :

- Jat wël ë thilik nhial
- Täu griic ci pökic thîn ku ke ya 35 cent (wa bë kandu täu thîn)
- Täu nuba de thilik kør bë yup.

Yin bë thilik piŋ ka dhiau ku ni de raan jam thîn kë ka bi nyöth yin ë dhiën de yic. Të këc ë cöt du la ke yin thiök thilik piny ku abi yin dhök wëu ku; të wïc yin kuöny ke yin tuany ë cöl raan lui tënë thiliik kuä ciën kë täu piny 0.

Athör ci thiliik göt thîn aye cöl nyuöth, yen aci tekic bäk juëc ku löŋ tök aye giit ë kîn de pei. Thiliik ke kók e röt tëem ci mëŋ, tuaany ku lon ë kuöny aci göt tueeŋ awerek da athör thiliikic. Nyööth ë cöt dë yin cööt të mec aci göt tueeŋ athör ë thiliikic.

Nyööth Ade yic

- **Awereek xer** ci rin ke bäi ku rink e xεε wei göt thïn
- Awereek kök cï wëel athör thiliikic, atö wuöt dit kë ku yen ne tē ci thiliik ka kuma göt thïn. ē wuöt thi be kur ku wuöt kor, tïŋ awerek xerric, yin bä maktaab ka kum ē Canada ku maktaab ka kum de Alberta yök thïn. ni liu maktab da kum de Alberta athör ē thiliikdu yic, ka yïn cöl thilik de lon da kum de Alberta ku aciën wëu bë tâu piny 310-0000. Numba da kum de wun kor aye göt ē rin ke wut thiinë cök, ci mën Lethbridge maktaab aci ke göt ē rin rin ke wun e cöl Lethbridge cök.
- **Awereek ayen** ci guiir aye kën kōc e xεεc wei këŋ ci mën, banks, tē ye mïth muk (Day-care Centre, Dentists, Department Stores, kōc e pïoc ē kuëth ē riäth, lëk kōc ci taap ke ŋic ku treatment den, kōc ke Electric Contractors).

Tē wïc yïn athör ē thiliik ku aciën tē yök yin neen ka yïn la www.mytelus.com/phonebook/index.vm website wa yup 411 ē kuony de nyööth. Wëu lik aye ke mat ē wëu ke thilik du yic kë ci yin 411 cöl.

Kōc kök ku kōc e xεεc wei ē këŋ de nïim röl e lök jam ē thilikic tē liu kek. Tē thilik wët du bëër, ku ke lëk yin bë thilik du nyääŋ piny ku rin ku nä ci biip piŋ ke yïn nyääŋ thönthön du piny.

Cöt tē mec atëk ē wëu ke yic, ade kōc kök e yen yïëk yin wëu lik ku kōc de wëu juëc ku tē cööt din tē mec apei ke wëu juak, ku ke ki tïŋ ē yuöl ci ke thöl ki jam. Tē wïc yïn neen bë yöp tē mec ku yin kuc code, ka yin cöl nyööth ē kuony 411, wëu lik aye ke mat ē wëu ke thilik du yic tē cin 411 cöl.

Cieŋ ē wët ē thilik:

- **Yin dë cööt tēnē ē thilikdu tē ŋic yin** code kek thilik de raan wëc bë cöl. Yöp 1 ku code ku la thilik.
- **Tē wïc yïn neen bë raan lui ē kuony** ē thiliik cöl, ke yin yöp 0 ku tâu code ku la numba. Tē wïc yïn neen bë cööt tē mec ē thiliŋ thiin e tō biic, ka yïn dë raan lui ē thiliik kuony. Ku tē wïc yïn neen bï ya raan cööt din tē de yen bë wëu ke cööt cuatpiny, ka thiëj non bi gam non ben kek cuatpiny.

Ade akuut juëc de nïim lon ē cöt tē mec ē Alberta. Lon ē thiliik e yöp tē mecaye wëu ken rat nom piny tē cööt din thilik.

Ade bäi kök e wëu tē cööt din thïn ē bäi kök ke piny nomiictē wïc yïn jam ē yuöl lik ke xōc kan bi yin cööt, ku ke kek yök tēnē ē xōc këŋ wei thin ku gō cööt ē yeen ku cien wëu bë ke be cuat piny ē pei thok

Cöt bï yin akumma cöl (Making Calls to Government)

Të cɔɔl lin akum de Alberta, ka yin yɔp numba ka dhorou ku dit code tɛu. Ci menke kɛ tɔ yin ɛ Edmonton ku yin wic bɔ kuma cɔɔl ke yin dit code tɛɛu.

Yin lɛu bɔ kuma de Alberta cɔɔl ki ci tɔu tɛ pan rɛɛr yin thɛn kɛ ciɛn ɛ thilik tɔu piny numba dɛ yɔp aki 310-0000, tɛ cin e numba kɛnɛ yɔp ke yi tɔu code ku thilik cɔɔt din.

Tij bin internet tij

Kɔc juɛc ɛ Alberta ade ki niim computer ku ke ki computer yɔk tɛnɛ luoi kek ɛ xɔn ɛ gɛat. Akut ɛ lon ɛ thiliik aye internet gaam ɛ line de thilikic ; ku akut cable ku TV companies aye ki lon ɛ Internet gaam.

Tɛ ci internet ɛ yɔk baai ku tɛnɛ ɛ mɛthku ke yin dɛ la yɔk ɛ Internet tɛnɛ akut dun ku yen aye cɔl Community Access Program (CAP) center in your community. Pan ɛ Alberta, CAP juɛc aye ki tɔ liberaris, maktab akut wa xɔn ɛ gɛat. tɛ wic CAP thiaak ke yin ki cɔl thilik ciɛn wɛu ɛ cuatpiny tɛ yɔp yin neen, 1-800-575-9200, jam wek ɛ raan lui library thiaak ke yin.

Tuoc da wereek (Sending Mail)

Yin dɛ athɔr du la tooc Canada Post ku ade biaak kɔk ce Canada post dɛ yin ɛ ke tooc. Gɛt rin ke tɛ le athɔr ɛ yen kou ciɛl ku gɛt rin ku lɔj ɛ camdu nhial ku stamp cuɛɛc ɛ tuj thok.

Stamp ku lon ɛ postal atɔ maktab ɛ Canada Post ku tɛ ye cɔl drug stores ku biaak kɔk e kek nyɔɔth thɛn. athɔr e ke tooc aye ke tɔu tɛ ye cɔl Canada Post mail boj ku atɔ kuer kou. Mail thiek ku kɔk e cɔl parcel aye ke lɔj ɛ post agɔ ki kek la them apiath. Nij e parcels la biic ɛ Canada ke raan lui ɛ post thic e cɔl clerk abi yin thiej ye njɔ tɔ thɛn? Ku lɛk ɛ kɛ tɔ parcels ku wɛu ɛ xɔc yin neem.

Canada aye wɛu juak nyin kɛ tooc yin:

- Kɛ wic yin kɛ dac la tɛ wɛn ɛ tooc jin neen, athɔr wa parcel
- Gaam ɛ wɛu rin bi yin ke dun tooc dhol ca deet.
- Nɔm kɛ ke ben nyɔɔk nɔn ci ke toocji la.

Tɛ wic yin lɛk, ke yin tij Canada Post website see (www.canadapost.ca) ku courier company websites.

Transportation

Riath e kɔc jot Geeth yic (Transportation in Cities)

Awereek e kuer nyoothic atö stores të ye magazines ku newspapers yaac.

Cäth – Walking

Loonj ku dhel bi yin kë röt tiit cath yic:

- E cath të ye kóc cathin, thek traffic signals ku tem kuer kou të ye kóc cathin. Thëk loonj cath pan ë Alberta, ku tēm dhəl kooth.
- Të cin nen të kóc cathin, ki cathë ë cam de kueer ki tiak ë nom wek traffic.
- Kuëer juëc ade ki nïim të ye kóc tem kë ke cath, raan kuëth ke kööc tëk kuëer päd bik tem. Ku kóc e tem ki kón tinj bik njic non ci räi kóc ku ja ki kuer tem.
- Wakou, ciënjë alanth de guop la kit agö raan yin lac tinj.

Mayiciir/Dool (Bicycles)

Kóc juëc, mïth ku kóc dît aa kat ajala ë paï mäi. Ku ke ki löönj ke traffic bik ke thil keek cï mën:

- Kóc e kat ajala la ruon thiar ku dhorou dhuk piny aa dhiël cienj ë ke cöl helmet.
- Kuëëth loj ciem cuec ku yin dë kuëëth ë cuëëc de lane and yin kot yin tok.
- Thek löönj ke traffic signs ku light.
- E cin nyooth të le yin thin kë yeel lin rot.
- Kääcjä biic ajala kou kë teem yin kuer ku te kóc cath.
- Ke raan tök e yen aci pöl bi ya kat ajala, ë rin ë yen aci loi aye kën ë raan tök.
- Ajalat e kat wakou bik cök thil de light ku reflector den.

Riath kóc jöt weu (Public Transportation Systems)

- Buses ke ki kóc jot ku lek ke täu të ye buo kööc thïn ku të ye buo kóc aci giit ë ke yen njic
- Edmonton ku Calgary ade ki nïim Light Rail Transit dît e cöl (LRT) system e bäi thi kë mat thok kek ë bäi dît

- Transit juéc aye ki maps print ago nyóoth te tö ye buæo ku LRT trains. lëk ë wët ë kuæer buæo ku LRT visit city's website ku thiliik cien. Numba aci göt athör e thiliikic ë waerek mañök ë rin ka kut dun cök awerek æerric.
- Muk ka ci ke pökic ë rin raan e buo kuath ace muk ë wëu ci waaric. Pan Edmonton ku Calgary, yin leu bë xoc ë bus passes bi yi kat e pæi wa xaajë athör de yic tickets ku ke xoc retail juéc thook. Mith ke xon ë gäät aye wëu keen ke buo thök nompiny ku ke xon ë gäät den yen ke yen luõI keek.
- E ko ci göt ku piët ë keek ë LRT kuen ku e wëu cuatpiny ke le yin nhial. Raan e këñ akööl thok ë bën awic bi yin tññ ki muk awerek cin cuatpiny. Të kic yin wëu cuatpiny ka yin kum ë wëu juéc.
- Wëu ke kac ë buo acik yic ë tæk kek të le yin thin. Të wic yin nen bë kac ë bus ë karou wa bë la kac train ka yin thiëk raan kuëth bë yin yïëk awerek të kaac yin nhial ë bus. Awerek de kac të cïn nen teem, ke yuöl 90 thöl ku je yic thök.
- Wuöt dît kë ade ki nïim riäth e koc aduæeny kat, e buses kë aci ke loi bi koc ke wheelchairs ajot ku leer keek të le kek. Thiëj koc lëk ë cien ë public transit.

Riath kör ye ricp yic weu

- Wëu ke riath kör ajuéc apæi ku ke yin laar ë pandu thok
- Wëu e tañi koc jot atëkic kam de wuöt, wuök atö wëu ken nïim nhial ku kök atö wëu ken nïim piny
- Tañi tök ade nom meter e piny them ë mec de. Meter yen ke yin nyóoth wëu bë yïëk raan kuëth. Acin ken e col bargaining ë wëu ke tañi. Tip thiin kor de yïëk gen, ku ni ci yen wic ke ka cin kë thiëj yin.
- Tañi aye yök ka tñit ë airport, xööt dît, hotels, ku stores dit ke ku hospitals. Tañi aye col ë thilik. Thiliik ka kut tañi athor yellow yic ku atö www.mytelus.com/phonebook/index.vm website.

Riäth e koc jot kaam ë bäi (Transportation Between Communities)

Ade bäi kök mëc yic, ku Alberta de nom kuæer piath e riäth dap riëñ të le kek ku bë æet ki la guöp läñ. ci mëñ map e xoc ë wëu lik, aye atöu ë kuæer dît kë kööth tënë ë lëk ë koc e keny.

Bus, trains ku riän nhial aye koc keny ë kek aya:

- Buses aye ki cath ë kaam de wuõt dît kë ku wuõt thii kor ë Alberta yic. Të wïc yïn lëk ë wëu e kený ku cãth e kek cath, ke yën tîj ke ye cõl bus lines ku atõ ë ke cõl yellow pages athõr ë thiliikic. ku tîj ë (www.mytelus.com/phonebook/index.vm website) ku cõl akuut juäc ë wët ë lëk.
- Kený de train aye nom pëk ë Edmonton të ye cõl Jasper, ku kõc e këny ë Vancouver ke kí la të ye cõl Jasper, Banff ku Calgary. Të wïc yïn lëk bë ñic wëu e ke jot ku cãth e kek cath, ka yïn tîj VIA Rail Canada website (www.viarail.ca) wa cõddë ka ciën wëu cuat ë piny 1-888-842-7245 wa tîj Rocky Mountaineer Railtours website(www.rockymountaineer.com) cõl kë ciën wëu tau ë piny 1-877-460-3200.
- Akuut ke riãth nhial juëc e cath kaam de Edmonton kek ë Calgary aye riãth ken päär akõõl thok ë bën akõl akõl akuut ke riãth nhial tõ wuntõk aye riãth nhial ken päär ka ke la wuõt kõkic. Të wïc yïn lëk, bë ñic wëu e cãth ke jot ke yïn thiëc kõc ke travel agent (ku tîj ë traëel ë yellow page athõr ë thiliikic wa la www.mytelus.com/phonebook/index.vm website).
- Kõc e kõõc ë kuër këc e tiit ë riãth bë ke baar të lee kek thïn aci kek ë päl këec riëi ë wët dë kek gin la loõi kë rac ku aliu ë löõj ke wuõt kõkiic.

Licences ë kuëth ë riäi

Akumma de wuõt ke Canada ke ki licence ë kuëth loi. Të de yïn nom licence e yïn kuëth ë wuõt ke piny nomiic, wa de nom licence ë bääi yä ë wuõt kõk ke Canada yic; ka yïn la tënë ë kõc ke Alberta Registry Agent bë la thiëc të den ë yõj bi yïn licence yõk. awïc bë licence du waric të cin de nin 90 ku nom kõk pan ë Alberta, ku ne menth ë õõn gäär kë ja waaric ki de nom pëi 12. Të cin jot wun dëj pei ka yïn e wïc bë licence du la waaric ë tëën ku la tënë ë ke registry bik riändu la gät piny e wun në.

Kuat ë licence, ë riäi, truck ku motorcycle bi nom de ke yen ñic të ben thõk thïn, ku awïc akumma bë licence du ya muk të kuëth yïn riäi; të cin nen õen muk ka akumma ke yïn cuet wëu piny. Raan de riäi awïc bi riände register ku tëu insurance ka kic riäi goõ kuaath pan ë Alberta. Awereek ke insurance ke muk ë riäi yic, të kuëth dhïn kë kek liu ka yin cuet wëu piny tënë akmma.

Alberta ade nom të den e yen kõc cõ yõk ë licence ciëj thïn.

1. Të wïc yïn neen bë (Class 7) licence yõk, ke raan piac piõc ë kuëth awïc bi nom de run 14 ë dhiëth, ku bä athëm de nyin kek athëm ë löõj ke kuëer. Kõc piõc ë kuëth ade theek keen e kek kuëth ku theek ci kek ë põl bik kuëth, ace põl bik kuëth ë thaa 12 wakõu ku thaa 5 të röu ë piny. Të kuëth kek ë akõl ka raan de nom licence ke nyuch e yen ñej ku bi ya raan de nom run 18 ë dhiëth ë yen.
2. Raan de nom licence ben ë piõc ë kuëth ke licence dît jo la kor kë cen kuëth run. Raan de nom run 16 yen ke wïc licence dît ku awïc bë athëm de kuëer tiam ku ja yiëk

licence. Kac piöc nuot kë ke kic piöc aci kek ë dap päl kuëth ë biäk kökiic, ci mën ë loi loi dit e kac kuëth ë riäth thïn. Raan de nom licence ë piöc ë kuëth aye pöl bi la kör ë licence e cöl Class (5) licence kë cen licence de piöc muk ë run ku de thok kök tiem athëm da kuër. Ku kac ke kac kic ë licence ken kôn döm kööc ë kuöc kuëth den ë run tökic, të wïc yïn lëk ka yïn tiñ ke cöl traffic tickets ku dëñ ë möu ku kuëth e chapter kënë yic.

Kë yïn kör ë licence ka yïn bë thiëc ë kë ben nyuöth non rëer yïn ë Alberta. Kac de nïim run 18 aya awereek këen ke licence kôn thaany ë kac ken wa kac e mïth cïn nïim wär ken.

Lööñ, raan de jöñ tö ke yeen wa ci dhuöñ bë yen pën kuëth apiath kë ka adhil lueel kë lee yen kör ë licence, nä de nom run 75 ë dhïëth yin wa ci ke baar thok ke yïn bëi awerek pan akim ku ja bën kuëth.

Ade akuut de nïim yööt ë gäat e kek kac piöc ë kuëth ku yööt ke gäat kök e kac piöc ë kuëth ë thok kök ku thoñ English. Të wïc yïn yön ë gät ë kuëth ku tö kek thïn, ka yïn tiñ nyuuth ë kuëth ë yellow page yic athör ë thiliikic wa la www.mytelus.com/phonebook/index.vm website.

Të le yïn kör ë licence wa la wïc ë lëk bi yïn a kuëth apiath ku njic ë lööñ ke kuëth, ka kör löñ ë lon akum de Alberta website (www.governmentservices.gov.ab.ca/ra/ran.cfm) wa tiñ ë licinse cök kek ë lon ë registry awereñ ayen tö athör ë thiliñdu yic.

Tëm ë lööñ dhol kac (Traffic Tickets)

Police ke kac kuëth ci lööñ ke traffic dhoñ kööth yïëk ticket, ci mën ë kac e riäth cop apei ku të kic kek kööc të ci göt e kac kuëth kôn köc. Tiket e yïëk yïn aye yen nyuöth non cïn lööñ dhoñ kou. Te yïn nen yök non kic yïn lööñ dhoñ kööth ke luukic. Të ci yïn la yök ki de guöp awöc ke yïn e wëu cuatpiny ku licence du aye gät cök kë bi yen anjic non e tin dhoñ ë lööñ kööth.

Kë ci licence du gät cök kë cit 15 points e yïn kuëth arrac ke yïn döm kööc ë pei ki ci be kuëth ë riäi. Yïn ce pöl bë riäi kuëth e pen ci yïn kuum ë yic ku ni la yïn pöl këk ka de lööñ kôn lëk yin bë ke theek.

Kuëth ku dëñ ë mäü (Drinking and Driving)

Lööñ ke Canada acik ë yin pöl bë dek ë mou ku kuëthë, të loi yin neen ke yin ci lööñ dhoñ kööth ku aci wïc bë,

- Riäi kuaath të ciën nin nom riel bin kuëth të cïn wiëet ë mou wa ci dek tap ë agöök.
- Athëm de riemdu jäi të wic ë police den ben riemdu them
- Mou dit ë riemic abi xet ë kë cit ë.ëü ku yïn kuath riäi.

Koc e kuëth ku dhoj ki e lööj kē kööth, ka licence abei ë biic ë yen cin ku pën ë kuëth ë pën tök.

Kë tö yin ë räi yic ku muk mou ka liep thok ka yin ci lööj dhoj kööth, moun liep thok ku noun ci thok liep aye tääu ë räi cök ciën ago akuma yin cä döm.

Të cïn e lööj kē dhoj kööth, kē koc rac bë yök akik:

- Licence du adöm ë kööc, wa bei ë biic ë yin cïn ku ci be yïëk yin.
- Wëu juëc apeï a cuat ë kek piny.
- Wëu e ke yïëk insurance ë peï ke kek juak
- Yin e dhök nom ë pïööc yic ë wët ë kuöc kuëth
- Ku yin e mac

Të cïn riäi deny nom (Collisions)

Të ci yin riäi deny nom ka ke löj lueel bë rin ku të rëer yin thin, ku awereek ci yin räi gät piny tēnë akuma insurance du ku licence number du bë nyöyh raan ci wek riäth kun dëenyiniim. Ku raan dët awen ci wek riäth kun dëeny niim abë yin nyöth ka ke aya ku gät ë kek piny. Thiëj raan ë tö të wen dëeny wek riäth kun ku gät ë ke piny, të rëer yen thin, thilik de ku muk wëll kök ë yin nom.

- Te yin nen yök non bi kē riäk ë riäi guöp xet 1000 wa bi baar thok, ke yën col police ku lëk ë insurance du.
- Ni de raan ci dhoöj ka yin dap ambulance ku police cöl, ku aye löj lueel të ci riäi ë nom deny ka yin tik police agut ci ben bën.

Të cæk yin thok kuc ka police aci yin ë pöl të cin löj thoij kou ku kē kic yin wët ë police lëk yin pij. Të kuc yin thok ka yin thiëj police bi cöl raan bë thok bën waaric.

Mec rot piny ë thöoc yic (Seat Belts)

Ke löj pan ë Albërta bë raan kuath riäi ku koc tö riëi bik röt duööt piny, të kéc wek röt duööt piny ka wek kum keek ë wëu.

Mëth kic run ka dhetem cuööp ku de thiek de abe kuur ë cit 18 kg, aye të dëen e yen nyuc thin guiir ku duut ë piny adik.

Ƴöc de riäi wa dhëen wei de (Buying or Leasing a Motor Vehicle)

Riäth yam ku trucks alëu bë ke ɣɔɔc wa lui ë kek leased tënë ë kɔc e dealers. Leases ke riän e cuat kou piny ë të wën ë cäk wek ë raan riäi ku ne ci thok thök ka yin e riäi dhuök nom dealer. Lease ke kuer thïökic e yin riäi dap yök ku ke jot ë wëu juëc apëi. Të wïc yin lëk ë wët ë riäth e ɣaac wei ë leasing ku thööh wëu e ke jot, ka yin tinj akut e cöl Reality Choices tënë ë lëk de consumer lön ë lon da akum de Alberta website (www.governmentsservices.gov.ab.ca) ku tuany duutpiny de raan kuëth, ke nyuwoth click on in the Drivers's seat.

ɣony de riäth yam atëkic, riän piac thööh ke bën kek ë warranty. Ku kën e cöl warranty ka werreek aki kek thaany wek ë raan ë ɣɔɔc yin riäi të de wa (dealer), ku awereek kë ka ki kek thaany ë run tök wa run juëc. Ni (näa) de kë cï riäk ë riäi goup kë ka guir raan ë ɣɔɔc yin riäi të de ka cin wëu tau ë kek piny.

Riäth ci kôn kat aye ke ɣɔɔc ku riäth piac thööh aye ke ɣɔɔc tënë ë kɔc ke dealer ku tënë ë raan. Dït ë riäth ci kôn kat acik ki bën ë warranty, ku apiath thïëk nön dë kek gen yïëk yin.

Të wïc yin lëk ë wët ë ɣɔɔc ë riäi ka yin tinj kë juäc ë bën tënë akut den e cöl Automotive section of the Alberta Motor Association website (www.ama.ab.ca).

Weu tëu piny rin bi riäi tiit - Insurance ë Riäi

Kë cin riäi ɣɔɔc, ka yin dhil dhön agut kôc ci thou ka leu bi kek puk, të kuëth yin ka cin insurance ka yin kum ë wëu.

Insurance atëkic, ka yen apiath bë kôn athïëj agö yök ë kë tö wëu piny amäath. Kɔc ke insurance aye ki wëu dhuök piny kë cïn la (thëkööl) panabun ë kuëth. Kɔc kôk aye ki insurance juak ë wëu juëc të kic yin ke yïëk awerrek të dun ë ye yin kuëth thin.

Bë kɔc ke insurance thïök ke yin yök ka yin tinj athör akut de Insurance Agents ku Brokers, athör de yellow pages yic ë athör ë thiliikic wa bë la www.mytelus.com/phonebook/index.vm website.

Lëk ëbën ë wët ë auto insurance, ka yin tinj akut e cöl Insurance Bureau de Canada website (www.ibc.ca) ni cöddë ë Edmonton ki cöl (780) 423-2212, ku ni cöddë të dënj ë Alberta yic, ki cöl 1-800-377-6378.

Gët bi yin riäi gät piny tënë akuma

Kuat ë raan de nom riäi pan ë Alberta ke riän de dhil gät piny tënë ë kɔc akut registry. Të kuëth yin riäi ka kic ë gät piny tënë ë kɔc ke registry ka kuma adom yin ku kuum yin ë wëu ë rin cïn riäi kuaath ka kác ë gät piny.

Raan ci rëer ë Alberta ë tënë aci riäi ë gät piny, të gët yin riäi piny:

- Awïc bë yaa raan rëer pan ë Alberta

- Muk athör ci göt ku aci raan ë ʒöc riäi thaany, ku wëu ë ʒöc ë riäi aci gät thïn, run ë thëëth ë riäi, numa e riäi njic ku rink e raan ë ʒöc yïn riäi.
- Gaam ë ke yen nyöoth non ci yin insurance e riäi ʒöc insurance ka kut e kóc ci röäth ken dhon, ken ë nom deny puök.

Riän ci dap ʒöc ci cej ku akic ë kón gät piny ë Alberta, aye mechanic yen kón la them ku bë athëm tiam, nä kic yen tiam kë ka cï pëlë ë kat.

Kë ci yïn awerreeku thiöönj ku gäm ë wëu ci ke riäi gät piny kóc ke registry, ka yïn e yiëk ë kën e cöl registration card ku dët e cöl licence plat, plat ke kën e tau ë riäi dhar cien ago police atij të ket ë riäi ago yïn cä döm. E card ë registration ku card de insurance muk riëi, të kuëth ë raan dënj pei riändu ku riäi acin thar plateo ku awerreek ci yen gät piny ku insurance, ka police adom e raan ë kuath riäi.

Kuëth ë winter ku tiët bë

Yïn riäi tiit apath (winter, ke tuany e deñ tuany ë kooi lir ku ke piny tök alir apei). Të kuëth yin kër të ye dënj tuany ë koi ku piny alir, awic bë röt guiir ci mën

- **Njic te ci piny lier** (wa koi lyric) tit rot. E kuëth amäath ago cä rieth kueer, kuëth piny rut aci riäi ë dap kóc ë rin e yen riath. Të ket ë riäi ki dit riäi cuanj döm ku dit rot yal ka riäi kot apei ka riäi adë rieth ku yal ë yic. Të yin nen bë ka juëc njic ë wët ë kuëth piny rut ki tij kënë e cöl löönj kat ë riäth (Alberta Traffic Safety Initiative website (www.saferoads.com)).
- **Piöc röt Kuëth riäi te ci piny lier rut.** Piöc de pan abun ë kuëth piny rut ke dhöl piath e yin kuëth ka yin tit rot. Të wic yin biäk de pan abun ë kuëth thiäk kek ë yïn, ka yïn tij nyuöoth ë piöc de kuëth ku atö athör ë thiliikic ku abë yök te cöl yellow page wa la www.mytelus.com/phonebook/index.vw website.
- **ʒöc ë riändu guöp kók piny rut.** Lier ë piny ke riäi tök arääk, e riändu tij non ket apiath. Piu ci ke loi e makan e riäi tök alir ke cen tuöc atëkic, ade piu amäi ku ade piu e ke kieer kë tuuc ë piny. ʒöc ë riändu cök yam ago cä ë rieth ë tilic yic, ku kë ci piny lier abi ʒet -20°C, ka yin lut thilij de riäi thok ë kərbä yic ago makana de riäi tuöc; ku ni kón tuöc ë kë cõt many aköl e yic rou ku many aköl e yic diäk, ka yin kic riäi goo gut uöm ago makana njic jot.
- **E muk alëth ka liir ë riäi yic ku kök bë yïn ë nom tiit ë kók e röt tëëm.** Kë ci yin döt ë tilic yic ka yin tiët dë agut të bi yin bën kony. Ni de alath ka duöt dë ë kë bëër nom ku wiël ë yic ago yin tij ken kë wic kony. Kë de yen amañ diit ë tilic deñ ë kóc tueny, ka yin kuöd ë tilic wei ë riäi cök ciën ku jot kuat ë kë wic ëbën ku laar ë keek riäi yic. Të ntot ë kóc bë yïn bën kony kë mec, ka yin rëer ë riändu yic ku tuöc ë riäi yic ago guöp tuöc aguöt të bi raan bi yin bën kony bën.

Cieñ de kuat (Social Customs)

Muk ë yin nòm, të ye kuat cien thïn atëkic tënë ë kòc kòk. Cien e kòc ke Canada cien thïn, ku tek gëen liu ë cien dunic:

- Kë tèt yin röt raan dëñ, ka cien baai ë në awic bë raan kòn thiëj, “yin piol guöp?” ku kòc kòk aye ki yin yïek cien cuác ku yin bë cien cuác du gaam aya ku mäh ki röt wek ë yeen. Kòc kòk ke Canada kë cïn raan jäi ë döm cien ka ke ki yin tïñ ki ye raan cien guöp athëëk.
- Të jëem yin wek ë raan, ki kääc jë të cit 60 le 100 cm amec. Kòc ke Canada juéc aman ki bik ë guöpp jak ë raan kuc kek röt, ku aman ki bik kööc kë kek thiäkiic apei kek ë raan kuc ke röt.
- Kë de wek röm bäk röm wek ë raan cit mäh dhuö, dupiööc wa ye doctor ka yin dap la të wën ë bi wek röm thïn. Nä de kë cïn gööu wa ci päk, ka dap cööt ku lëk e yen ë yen ci bi bën.
- Kòc acik ki math të diit tö jän ci mëñ, te kòc xëec wei ë këñ, tënë ë thuëc, xööt de yic maktaam e kòc luui thïn ku tënë e ka caam thaal thïn. E kë ci göt tïñ, abi nyöth yin nhial të ci loi e kòc math thïn.
- Pan ë Canada, mïth alëu bik cath ka ke ce cin döm ë wärken ku märken; tik ku moc alëu bik cath ka ke döm ë cin ë jän nom. Röör aci lëu bik cath kë ke döm ë cin ku yen e tau de diär aya, tik ku tik acik ki cath kë ke ce cin döm.
- Akic ë gam be röl a jat nhial apei të göthin wek ë raan wa thöör bi yin wek ë raan, ku ci mëñ ë mööñ diit ci yin ë röl jat nhial, cöt ë kòc rin ë jän nom ku biëëk de mïth ë jän nom ci mëñ ë te kòc xëec wei ë ka caam /mïith ku mïth ace dui bäl yiic aya. Lööñ baai ë tënë, aci wic bë raan dëñ yöp ku aci wic bë raan dëñ riäac. të wic yin lëk ë wët ë lööñ, ka yin tïñ yic ku (responsibility, ke lon e loi na de riäk thin ka yin abë thiëj) ku atö awarekic alöñ ë lööñ ke Citizenship de Canada ku të ye këñ luoi thin.
- Ade wël ci lëu bë ke thiëj ë raan kuöc wek röt, ka yin diñ tïñ ki ye raan cin guöp athëëk; ku alëu bë ke thiëj ë raan njec wek röt. Aci wic bë wël bä ciën kë thiëj ë raan kuöc wek röt, ci mëñ:
 - Ye wëu ka di ke e loi?
 - E wëu ka di kek e yin xöndu cuatpiny wa riändu?
 - Ye ño cïn ë thiëëk?
 - De nom run ka di?
 - Kë guöp du them e di bäi? Ci mëñ ë kòc diit kööth kòk e yet ëjë weight de.
 - Ye ño yin nòm cin mïth?
- Kòc juéc pan ë Alberta acik ë wic bä annuöön a cuat të ci yök të wën e kòc cath. Kuut ke biäk kòk aci röt mioc ë lööñ, të cuat din annuöön të ci yök ka yin kum ë wëu. Ade guöt ci kak nïim annuöön tau thin ku atö ki të ye kòc juéc cath thïn, ci mëñ te këñ xaac thin ku dët e col parks.

Muöök de meth (Child Care)

Pan ë Canada, kòc de mïth aye ki mïth ken muk agut ë bi kek dït abik yet ë run 18. Man mïth kek ë wun mïth ke ki mïth muk ë tøk.

Mïth de nïim run ka 6 agut ë mïth de nïim run ka 16 aye ke dhil tøk ala yòn ë gäät. Mïth kic run 12 guo cuööp acik kek ë tøk ala lui bi ec ku nyïëk ki baai piny. Ade awerek e meth päl luoi e kòn bëi bi ec tē wic ë meth den ben lui, kë de yen wēt dē meth päl luoi ku bi ya lon cin kë rēec ben yök thïn; mïth thii kor aci kek ë nyïän bai ka päc.

Tē luui man meth kek ë wun meth, ka keek adhil ki raan bë mïth amuk kør /wic ago ki london cä päl ku mïth njëc muk apath. Ade kòc juëc lëu bik gïn mök mïth, ci mën ë kòc ruäi/ raan ë yïin e mïth muk ë bäi keniic aye wek muñ bi yen mïth amuk cäk. Ade tē ye mïth muk thïn dē yïn loc ë tē dē mïth ya muk thïn ci mën dēt/ dēñ e cöl licenced day-care centres, approve family day homes ku mïth awën ci kek ë muk yòn ë gäät awic bä akumma kòn lëk ku ke tiñ aköl aköl. Ade biäk juëc e mïth muk thïn, ci mën:

- **Tē ye mïth muk thïn aköl (Day-care centres)** ku approved family day homes aye mïth kic go yet ë run ka dhetem muk ka piöc kek ku tøk kek athuëec.
- **Tënë ye miith ci rēer pan abun muk thïn (Licensed out -of -school care centres)**, aye mïth de nïim run ka dhetem le ë mïth de nïim run 12 muk thïn. ku keek adē ki nïim de tēnē de run 4 ½ ku ke lar tē mïth kony thïn ë cöl Early Childhood Services program.
- **Tē ye mïth kør nyian thïn (Drop-in centres)**, aye muk ë mïth wïc wär ken bë kë kony ë muöñ ë mïth ë rin ci kek ke luän ë muk.
- **Tënë ë muk ku piöc këk thïn (nursery schools).**

Tē ye mïth muk thïn aköl ku mïth bä bi ec yòn ë gäät alëu bi thïök kek ë tē rēer wek, tēnē ë rēec wei ë këñ, yööt ke gäät, yööt de yic maktaab ku luëk ke nhialic. Tē ye mïth muk thïn aköl athiäk kek ë tēnē ë kòc ci yik ë bäi ken.

Tē ye mïth muk e cöl muök ë mïth aköl, muök ë mïth bä bi ec yòn ë gäät ku muök ë mïth baai aköl ke liep miäk ë ruun piny ale thïök 6 ku alëu bë yet ë thek ka 7, jock ë jök ë luoi (Monday) le ë thök ë luoi (Friday). Kòk ke liep thëei ku kööl ë nhialic ka rou ku e cöl (weekend). Muök ë mïth ci bën bei yòn ë gäät ke lui tē njoet ë mïth yòn ë gäät ku tē ci kek bën bei yòn ë gäät ku ke ki muk ë mïth ë köl ciën yòn ë gäät.

Kòc de mïth aye ki mïth ciën kööth alëth dhil ruël ago mïth ala thuëec bi ec. Mïth aye ke lëk cik ë kuat ë kë tiöp agut ci del ë raan adē rök aliiric.

Wëu ke muök ë mïth ka akumma kek yïëk kòc ke muöñ ë mïth de nïim awerek ë muök ë mïth tēnē akumma ku ke cöl (licensed) ku te mēth muk aköl. Wëu ke muöñ ë mïth atou ki, akumma ke yïëk mïth la ë run ka 4 ½ la ka ke dit ku awic ki ë muöök aköl biäk. Wëu ke

muõŋ ẽ mĩth aye ke yĩek yin kẽ liik ẽ wẽu e ke yõk ẽ pei, ku yin e thiẽj ye wõt ẽ nõ wĩc yin neen bẽ yĩn a yĩek wẽu ke muõŋ ẽ mĩth ku akuẽn ẽ kõc tõ baai? Wẽu ke muõŋ ẽ mĩth aci kek ẽ yĩek kõc de niim lon dẽen e mĩth muk ẽ rõt, kõc e kony ke kõc e cõl Kin Child Care.

Tẽ de ẽ mẽnthdhu guõp juãn cen duaany wa ye yen pẽn cãth ku aŋoot ka la pan akim, ka kõc ke lon ẽ mĩth ke Alberta atĩj ki raan puõõth bẽ menth amuk.

Lẽk, tĩj website ẽ lon ẽ mĩth ke Alberta (www.child.gov.ab.ca) wa la tẽnẽ ẽ kõc e mĩth kuc ẽ ciẽj tĩj wa yup 310-0000 ku raan lui abẽ yĩn tõk ajam wek ẽ raan wic. Cõl muõk ẽ mĩth akõl, muõk ẽ mĩth bã biic yõn ẽ gãat ku paan ci akumma gam bĩ mĩth amuk thiin, aci kek gõt ẽbẽn athõr ẽ thiliikiic.

Tẽ ye ka juẽc loi thiin ku thuẽc (Recreation and Sports)

Parks

Parks ke te ci guir de yic wal ku tiim, ku park ke tẽ lãĩ tõ thiin aya.

Alberta ke paan de yic akuut juẽc ku akut tõk ke nom dẽ park e kek lãĩ kut niim thin ku park e kõc thuẽc thiin. Ade parks dõt ka rou njic keek ku acik rin la apei, Jasper park ku Banff. Yin bẽ piõõ miet ẽ daai bi yin tiim ke bãc tĩj ku wir ke kur nom. Tiom rac ke la yõk tẽ la Calgary cõk ciẽn. kõc e keny ke ki la thuẽc e koi lir nom, rõk ki kur niim, ket ki ajalal, thuẽc ki ẽ piu niim, ku lek dep ẽ rec ku dẽi ki ẽ lãĩ juẽc tõ ẽ tẽẽn.

Parks ke tẽ ye lãĩ, tiop ku piu tiit ẽ lõj. Lon bẽ piu, lãĩ ku tiop rac aci loj ẽ põl bẽ loi. Parks aye ke tiit ku de lõõj e kẽ kuany cõk tẽ wĩc yin neen bẽ la cath thin.

Aye lõj lueel ẽ ci kõc bẽ ya dek ẽ mou ẽ parkic tẽ dit e jãj la thuẽc thiin ka yin mac wa cuat ẽ wẽu ci yin kuum piny.

Kẽ le yin dai ẽ lãĩ ẽ park dõt dẽ yic ka yin e wẽu lik tãu piny ku ja bẽn la ẽ park. Lẽk ẽ wõt ẽ park dit dẽ ka yin tĩj website de Parks ke Canada (www.parkscanada.pch.gc.ca).

Lẽk de parko ke wuõt be dit amããth, tĩj park piẽth de Alberta e tiit kek biãk kõk ka kut guir ẽ la tũej de Alberta, website (www.cd.gov.ab.ca).

Thuẽc tẽkic (Sports)

Mĩth ke xõõt ke gãat aye ke læc niim ag ki rõt amat ẽ thuẽc thuẽc e ke thuẽc ẽ xõõt ẽ gãatic, kuat ẽ raan ẽbẽn aye læc nom ago rõt amat akut de thuẽc yic ku tẽ ya kut kẽ juãc loi thiin, ci mẽn book kol ku de koi lir nom. Tẽ cĩn yĩn nom wẽu bĩ yĩn kõk bĩ meth ala ẽ thuẽc yic xõõc wa ciẽn ẽ nom wẽu ka arĩõb wĩc keek bẽ ke cuat piny, ka yĩn thiẽc akut e kek piõõc ẽ wõt e kõk ke thuẽc ku wẽu ka arĩõb bi kek yĩn kony ẽ dõt e cõl (subsidy programs). Tẽg dõt bẽ yõk ẽ kõk cĩ kõn cej noot kẽ kek piath, wa tẽg dẽ ki kek yĩek yĩn ẽ wẽu lik.

Thuëec pan ë Alberta atëkic ë kë bar boot thok ku akut ë biäk kök ke thuëec de Alberta; të wïc yïn lëk, ka yïn kök e ke loi alonj ë thuëec de Alberta park e lon ka juäc ku website de läi (www.cd.gov.ab.ca/asrpf). Wa tijn ë rin ka akut dun cökcï mën (wun ë Grande Prairie) awerek xerric wa dët e cöl blue page tö athör ë thilik du yic wa la www.mytelus.com/phonebook/index.vm website.

Tënë ë lon akuut (Community Centres)

Koc ke ki la tënë ë lon akuut të dëen thääk ke keek bik röt mat ë lon ë kök ke piiric, juër wëu wa thuëec tëkic e ke loi. Kuen lon ë kök tëkic, cï mën köc , cönj ku guel ë lijlith. Akut ë ciëj ku akut ë lon ë nhialic aye ki koc këen lui ke keek yïek tënë e kek lui ë kök këen ke piir, ci mën kuën ku lon ë kök ke nhialic.

Kuën ë kök tëkic (Recreational Learning)

Xööt ke gäat ku akuut ce yic mat aye ki koc nhiar kuën ë kë juëc piöoc thiëei, piöoc ë thät, cöj, cuëc ë töny, yöm ë këj guööp kit, lon cak duöt ku piöoc ë päl bi yin tap pöl ku dëj ë mäü, tënë jön diit ku thuëec tëkic. Të wïc yïn lëk, ki jam wek koc akut ë piöoc ë koc dit, kut ë xön ë gäat mat jänj nom, akut ë xön ci wëel, akuut ce yic mat ku akut ë ciëj tëkic thääk ke week. Akut ë kuën ë koc dit aci göt akut dunic ku piöc de Alberta la tueej website (www.advancededucation.gov.ab.ca).

Loi looci ë ciëj (Cultural Activities)

Alberta a de nom ka juëc e yök e yin tök amit piöu ë lon ë kök ke ciëj ci mën, yïn e la dai ë ka thëer, koc canj, gun ë lör juëc , tënë ë dai de pilim, thura de ka thëer ku kök pei e koc tök amit piööth akut de ciëj tök loi. Ë pëi amäi yic, koc ke ki thuëec ë thuëec e koc këec xök kööth, thuök ke koc de dööm, tënë ë läi ciönj biic ku thün ku röök dit ë thuëec ci mën ë thuëec e cöl Stampede de Calgary ku la dët e cöl Edmonton's Heritage Days. E kök e ke loi kë aye ke caal ë radio yic, television nick u ke kek göt awereekic; të wïc yïn lëk ka yïn tijn akut guir ë la tueej de Alberta website (www.cd.gov.ab.ca).

Wëu/weeth ku tääu den (MONEY and Banking)

Dhöl (kueer) e yin ka cï ɣoc cuat piny

Koc e ɣɛɛc wei ë këŋ paan ë Canada ke ki gam ë wëu, miët ë cɛt, wëu e ke täu ë kɛtic ago yin miit ke de yen kë ɣoc. Gɛɛm de wëu ka awerek ku wëu ka diit aye loi akööl thok ë bën ë ɣöny de ka thi kë. Të ɣoc yin kë dit de wëu juéc, ka yin miit ë wëu ë card ë bank ku card dët e cöl credit card; tɛgen ci raan e ɣɛɛc ë këŋ dë gam non bï yin nen gät cheques nom du bin kók ke ɣoc.

Wëëth/weu (Cash)

Wëu ke koc ke Canada a de ki yic dollars (\$) ku dët e cöl cents (¢), ade 100 cents ë dollar tökic ku dët e cöl coins atö ë wëu ke Canada yic aya:

Pëni ke gric lual thin kor (1¢)	quarter aɣer (25¢)
Nikel aɣer (5¢)	loonie ke kan ayen (\$1)
Dime aɣer ku akör aya (10¢)	toonie aɣer (\$2)

Bills (paper money) wëu ka wereek kï ka cï göt \$5, \$10, \$20, \$50 ku \$100.

Miët ë wëu ë card (Debit ‘Cards’)

Can e wëu miit aye cöl bank cards aya ku rin kók ke cöl client cards. Can ë miët ë wëu aye yök të dun cïn liep ë bank thïn, a de bank dëŋ e cöl (credit union or Alberta Treasury Branch). Can ë miët ë wëu aci loi ë dët e cöl plastic ku ke yin tök ayök wëu ku ë dët e cöl banking machines (ABMs, aye cöl ATMs) ke yin tök anöm wëu ku account du yic. Ade dët e cöl ABM e yin miit ë wëu thïn ku ni dë ë nom wëu wïc bë ke täu akuën du yic, kë ka lëu bë ke täu ku lek akuën du yic. Yin dë wëu ke bill cuat piny ë ABM nic cï mën ë wëu thilik ku kók e cuat piny ë pɛi thok, kë cïn miit ë wëu alɔŋ ë ABM kë ka de wëu lik e kï jət (nyaa) akuën duön ë wëu yic.

Koc e ɣɛɛc e gam ë miët ë wëu ë card ke koc e ɣɛɛc wei ë këŋ kë de yen kë ɣoc të den, wëu cï yin ë ke këŋ ɣoc aye ke miët biic akuën du yic ku yik ë kek raan ë cï yin ɣoc të de.

‘Card’ ke dheen (Credit Cards)

Kɛt ke dheen aci kek loi ë dët e cöl plastic ku ke yin miit ë wëu thïn kë de yen kë wïc bë ɣoc kue wëu kë ke dhuök niim keek, kuat ë raan wïc jeen alëu bï awereek bï yen yiek kaat thïöŋ ka cïen wëu cuet ke piny. Koc e wëu muk ku koc e ɣɛɛc wei ë këŋ aye ki awereek bï kek gin yiek kaat gam ke yin raan e wëu dheen ë kaatdic ku dap ke dhuök niim wëu ken.

Ket ke dheen apiath ki , alëu bik gïn kuony ë nïny bi yïn njic ku ke yïn yiën ka rac ke yïn raan e xoc ë ka juëc ci kek bë lëu ë dhuk ë nïim ciën. Të kïc yïn wëu dap dhuök nom ë kaatdic, ka wëu ke ki ë nyiïn juak ku ke ki nyuõth yin awerej de kaat e kôn thïõj yic aguo njic non dë wëu ë nyiïn juak të cïn gääu. Kë cïn gääu kï kic wëu ci ke dheen ë kaat dic dap cuat piny, ka ke ki ë nyiïn juak apej juëj ë nyin ë wëu ë ci kek dheen ë banknjic wöör. Ket ke dheen kök aci wëu ken ë nyiin ë juak apej kë cek gïn gääu, e kë në yen ke yen piath bä awerej de kan ë dheen kôn kueen ki kïc guo dheen thïn.

Awereek e wëu gät thïn (Cheques)

Awerej e wëu gät thïn ke cöl cheque, ku cheque de raan tök ke yic dë rin ke raan ku rin ke bank e yen wëu ke tööu thïn ci mën ë bank dët e cöl credit union, ku Alberta Treasury. Të bëi yïn wëu biic ë bank du yic ku la ke yiëk raan wa yiëk ë kek akut wïc yiïn ë wëu, ka yin e rin ke tau ë cheque nom.

Të liëp yin ë të bïn wëu ku ya tööu ë bank njic, ka yin e yiëk athör ciën wëu ci gät thïn, ku aci gät piny. Të gät yin raan dëj cheque wa akut, ka yin gät rin ka akut wa raan yiëk ë wëu ku kööl ë gët din cheque. Gät wëu gaam ë keek ë numba ku gät wëu ë kit ci mën ku thany rinku ë cheque cök lääu ciën kë göt thïn.

Ade këj ka diäk kor bë ke tak të gët din cheque,

1. Gät ë cheque ci göt piny të ye cheque gät piny thïn, ago ya njic e wëu ka di kek ci döj ë yiïn.
2. Të ci yin cheque gät koc kök, bë dhil anjic e wëu ka di kek ci döj ë bank du yic ago cheques ci kek göt lök biit thïn. Të ciën nen wëu cik ke yök ka bank duön cin wëu ku töu thïn kë lök nööm ë wëu ku yic ë rin cin cheque göt ki cien nom wëu. Të gët din cheque de yic wëu juëc ku yin ciën nom wëu juëc ë banknjic ke tök aye dhuj de löj kou ku yin dë kuum ë wëu juëc.
3. Dët cheque ë thaany kï kic raan wa akut yiëk ë wëu gät rin ë cheque gic. Cheque ci thaany ku akic ë götic alëu bi raan dëj wëu lök bëi biic ë bankdu yic. Dët cheque bi yïn wëu dom ë banknjic ë göt ci mën “cash” ka raan dëj pei alök wëu dom, ke göt ki tö ë banknjic ago raan dëj kek cä lök dom.

Nä wïc bë kë ci xoc cuatpiny ë cheque, ka yin thiëc awerej dët tö rin ku thïn ci mën credit card driëer’o licence wa awerek tö thuradu thïn ku të cin thuöõny ago yin njic apiath.

Të ye wëu tööu thïn ci mën ë Bank (Financial Institutions)

Wëu e ke muk ë jeebic alëu bik dap mää, kual keek wa dë ki riääk ë path. Pan ë Alberta, wëu ke kek töu të ci kek bë kual ku cik ë bë mää ci mën ë bank, e cöl credit union wa dët e cöl Alberta Treasury Branch.

Të ye wëu tōu ci mën ë bank aye kōc luōōi juēc bā ciën kē:

- Gēr ë wëu yic ë wëu ke paandēŋ
- Chequing, kuēt ‘ǝæing’ ku ‘accounts’ kōk.
- ‘money orders’ ku te yē yin weu muk thin të lē yin këny cōl ‘travler’s cheques’
- Dēt e cōl boŋeǝ e yin wëu wic bē tōōu cuat thin
- Cuetpiny de utility, ci mën ë wëu ke thilik ku credit card ku kōk aye loi ë Internet dic ku kōk thilikic.
- ‘debit card’ ku ‘credit card’ ye weu muk thin
- Dheen

Te yin wëu tōōu ka ci kek ë miēt biic të cin ke tōōu thīn, ka wëu ku ke ki nyiīn juak; ku tēnē ne wëu tōōu thīn aye cōl financial institutions. Juēŋ e wëu kuōōn ci kek tōōu ë nyiīn juak ke lui ë tēnē ë tōōu de wëu ci liēp thok, ci mën account dēt e cōl chequing aci wëu ë nyiīn ë juak thīn; ku account dēt e cōl ǝæing aye wëu ë nyiīn juak thīn të ci yin ë miit thīn.

Të cīn wëu dheen tēnē ë bank (financial institution), ka wëu ken ke ki ë nyiīn la juak të le yin dhuōk nom ciën (cōcōl). kuen awereek ke dheen apiath ago ŋic ye wëu kaa di kek bē dhil cōcōl, ku ye wëu kaa di kek bē kek ë nyiīn juak.

Wëu bē yin gāt awereek ke dheen, ku wëu kōk cī dheen aye ki dhiēth abik rōt juak ë wëu kāny keek ë yin nyin; ku dhiēny ë wëu ci dheen atēkic tēnē ë bank. Ade bank e wëu ken la dhiēth ë wëu juēc ku ade bank e kōc ŋuāān ë wëu lik. Të wic yin lēk ë lui ku wëu bē cuat piny, ki cōl tēnē ë bank e wëu tōōu thīn thīāāk ke yin ku tiŋ websites.

Tëk da account yic (Types of Accounts)

Bank juēc ci mën, credit union ku kar ke Alberta Treasury Branches aye ki kōc yiēk account tēkic adiāk: chequing, ǝæing ku chequing ci matic kek ǝæing. Jam wekē raan e kōc nyuōōth ë wēt account e ki liēp kōc ë kuat ë bank cin la thin të wic yin liēp da account, ku ja kek thoōōŋ ë bank piēth ë wëu ke ë nyiīn juak ku lik wëu e ki jot ë pēi thok; ku ja loc ë bank bē yin liēp account thīn.

Të ci yin bank account du liēp thok, ka yin thīāŋ awereek bi yin yiēk kan ë miēt ë wëu e cōl debit card. Kē ci yin debit card yōk, ka yin bē dēt e cōl pin number yōk ke yin ŋic ë yen ku ace nyuōōth raan dēŋ. Awic bē nom de card ku pin ago makana yin pāl wëu bē ke miit ë, (ABM mic ku ke cōl ATM aya ku yin dē la miit ë bank du yic); loc pin ci yic piōl ago raan dēŋ cā ŋic, cī mën address ke të rēēr yin dīt kek tēēu aye pin du ku dīt pin du gēt

ë card e yin miit ë wëu kôu ku dît pindu yîk raan dëŋ. të yîk yîn card du ku pin du raan dëŋ, kë ka jôt wëu ku account du yîc ka cî njic; ë cî card e yîn miit ë wëu mäǟr ka yîn lëk ë bank ë lui yîn card. Të wïc yîn lëk ë lon e bank luui ku kôk e yök ka yîn akut ë kôc ke bank de Canada ku ke cöl Canadian Bankers Association website (www.cba.ca).

Ŋjiny de cuër (Identity Theft)

Cuër ke njic të cî raan kô ku kual ku le lui ë keek, cî mën cuër alëu bî këŋ ɣɔɔc ë rin ku, kuël wëu ë rin ku ë bank account nic, wëu miit ë card e cöl credit card ë rin ku wa loi rin ku bi yen police läät.

Ade wël bā cien bē kek kuany cök ago yîn cā theli ë cuëëric:

- Dît pin de bank account du yîk raan dëŋ, cî mën të miit yîn wëu tënë ë makana e kôc yîek wëu e cöl (ABM) ka yîn kääc jë të cî raan pin number du bē tîŋ
- Dît wël ke guöp du ë lëk raan dëŋ ë thilikic, dît gët kek raan ë email lic ku dît gët ë internetic, të wïc yîn neen ka yîn la bāk jam wek ë raan de kë wïc të du.
- Thiëc ye ɲo yen neen wïc bē lëk wël kek guöp du, ci mën ë run ë dhiëth ë yîn ku kôk ka kâc gô lëk wël ke guöp du.
- Dît passwords du loi bî raan dëŋ dap anjic, ci mën ë rin ke moor, run ë dhiëth ë yîin, wa number ka ɲuan e thilik du thoöök piny, ë kë bî yîn ala account nic wa Internet.
- Bëi athör e kek tuöc yîn bei të deen e ke tööu thîn ka cien gääu, ku nā cî baai geeric ka yîn tāk ë kôc ke Canada Post aya athör ku luëth yîn ku tääu athör tuɔɔc ji aɣeeri ë dët e cöl post office collection boxes.
- Cök ë röt piny ë bën bî bill e yîn këŋ acuatpiny ë pëi abën, ku ni ci bill gääu ka thiëc keek.
- Muk awerek ci wël ke guöp du gät thîn apiath, cî mën bill, ku dët e cöl income tax forms, ku ni ci ke wïc ka rët ë kekiic ku cuat ë ke wei.
- Kë de yen awerek wïc bî yîn dhëën dët e cöl credit card ci yök ë mail du yic ku aci wïc ka rët ë yic ku cuat ë wei.
- E muk ë kë bî yîn anjic ku dët e cöl credit card
- (Social Insurance Number) card ke kën e yîn njic ku ni liiu ka yîn ce luööi. (SIN) du tööu të piath ci yen bē yök thîn, SIN ke gaam të yen kë piëeth wïc ë yen ci mën alon de in come taŋ, ku të piëc yîn luööi jök. Tîŋ lëk de SIN alon ë chapter e kôc luööi yic.

Të wïc yïn lëk ka yin lön de website de lon akum de Alberta (www.governmentservices.gov.ab.ca) atö ë dët e cöl consumer cök, tuany awerek nom ku kuany njiny de cuër.

Köc lui aye döm dhöl awereek ci weu gat thin (Paycheques)

Ë löng ku bi köc ci köc luoi köc dhiël döm weu arak tok wau arak rou pëi thök abën. Köc juéc aye ki köc këen cik kek luöüi döm ë cheque ku tëëu ki wëu ken account arak rou ë pëi.

Yïn dë la bank ku waar cheque du yic wëu wa tënë e wëu tööu thin ci bank de yin nom account thin. Të guir yïn bë wëu ku ya la ë bank du yic, ka wëu ku ke köc ke luoi kek jöt ku tëëu ki keek ë bank account du yic ë kööl ci yïn döm.

Köc ka kut e cöl Alberta Employment Standards Code ke ki kök bä ciën kë tök atem tënë ë köc lui:

- Cuat ajuëër weu ku piny ‘income tax’
- Cuat weu piny ye juaar tënë weu ye döm köc ci dhiöp (Canada Pension Plan contribution)
- Cuat weu piny ye juëër köc cin loi luoi (Employment Insurance contribution)
- Cuat weu piny ye juaar löng pial guop juak (Alberta Health Care Insurance premiums)

Raan ci yï luöüi adhil yïn kön yïëk awereek bë ke thaany ka kic wëu ke pension plan, company dental wa wëu parking teem të du. Raan wïc bi yïn luöüi ke yïn kön lëk ë wët ë wëu e ke teem ka yïn kic loi jök.

Ade lëk juéc ë wët ë wëu kök e kek teem ku dët e cöl Employment Standards Code, ku lëk de abë yök te cöl Alberta Human Resources and Employment website (www.hre.gov.ab.ca/employmentstandards) wa cöl kuöony den (780) 427-3731 kë tö yïn ë Edmonton ku të tö yïn bääi köök ke Alberta yic ki cöl thilik cin wëu e cuat piny 310-0000 ku tääu thilik kënë (780) 427-3731.

Lëk juéc de wët ë wëu e döm köc tënë ë loi atö ku de dët e cöl employment standards public, ke kë e yiny de jän lui tiit tënë ë loi luöüi pan ë Alberta. Köc e lööng kë göt ka kut e cöl Alberta Human Resources and Employment. Kë Tuöc yïn athör kënë, kë ka yïëk yïn ka cin wëu tääu ë piny. Cöl köc e cöl Alberta Career Information Hotline, cöl keek ë thilin kënë kë tö yïn ë Edmonton (780) 422-4266 ku ni rëërë të dëng pei ë Alberta yic ki cöl thilin cin wëu e cuat piny ki 1-800-661-3753. Alëu bä athör kënë yök ë computeric kë liep yïn dët e cöl Alberta Learning Information Service (ALIS) website (www.alis.gov.ab.ca/careershop).

ᚵᚰᚰ ᛖ ᚵᚰᚰ (Shopping)

Canada aci puᚰkic tēnē ᛖ imperial ku wēlic ᛖ mertric system de measurement, kēᚰ ke ᚵᚰᚰ ᛖ thēm thēm de thiek den cēn, rīᚰ, wal tuᚰc kᚰk e cᚰl vegetables, ku je ya gasoline e rāth kat ke nyuᚰᚰth ᛖ dēt e cᚰl mertric unitᚰ ku imperial units. Thēm thēm e kek them ki kē ci nyuᚰᚰth piny.

	Mertric	Imperial
Length	1 metre	=1.1 yards
Weight	1 kilogram	=2.2 pounds
Volume	1 litre	= 0.88 quarts or 0.22 gallons

Stores ku shop e kēᚰ ᚵᚰᚰ wei pan ᛖ Alberta ade nīim deen dēen e wēu e kek kēᚰ ᚵᚰᚰ wei nīim pīēk thīn ku aci kek ᛖ pᚰl bik juak ᛖ nomden ka kuc akuma. Kē le yīn ᚵᚰᚰ ᛖ kēᚰ ᛖ moᚰlic, ke te kuaᚰ ᛖ juēc ᚵᚰᚰ thin (mall), kan kᚰk ci kek ᚵᚰᚰ cuatpiny ki kic dhᚰk ᛖ mallic, ka yīn dē cāk guᚰp ᛖ cuēer, raan de store ke cameras e kᚰc tīᚰ tāau store ku kᚰc kēen ci kek luᚰᚰi e kᚰc bē kēᚰ kual atīᚰ. Kuēl ᛖ kēᚰ tēnē ᚵᚰᚰ ke dhuᚰᚰ de lᚰᚰ kou pan ᛖ Canada ku yīn mac, (tē wīc lēk, ki tīᚰ dēt e cᚰl Canada Legal System section).

Cuᚰt ku wēer weu yic (Refunds and Exchanges)

Kē yīn dēᚰ ᚵᚰᚰ ayin ci wēu cuat piny ku be jaai ᛖ yeen, ka ᚰtorᚰ aci yīn ᛖ dhuᚰk nom wēu. Lᚰᚰᚰ e ᚰtoreᚰ kᚰc dhuᚰk nīim wēu ke kek piāad tē thīāak kek tēnē ᛖ dhuᚰᚰ ᛖ wēu nīim. Tē ci yin kēᚰ ᚵᚰᚰ ku dap kek dhuᚰk nom cien ki muk awerek ᛖ ᚵᚰᚰ yīn keek, ka ᚰtore adē yīn dhuᚰk nom wēu ku adē yīn tᚰk awar kē dun ᛖ ci dhuᚰk nom ᛖ dēᚰ pei. Store acie gam ᛖ dhuᚰk ᛖ nom cien ᛖ thurrual ci cienᚰ, alanh ᛖ wuᚰny ᛖ guᚰp kē yin thᚰk ᛖ waak ku alanh ci cienᚰ aka ci yic rēet.

Tē yīn lēk, kī tīᚰ website da akum de Alberta (Alberta Government Services website) (www.governmentservices.gov.ab.ca) Atᚰ lēk de, in the Information fo consumers Reality Choices ku la topic e cᚰl Shopping for Satisfaction.

Tē pæth ye weu muᚰk thin (Spending Money Wisely)

Ade kueer ci wēu ku ᛖ thᚰl ᛖ mār kē de yen kᚰk e yiith ᚵᚰᚰ keek.

- ᚵᚰny de ka caam ci mēn rīᚰ, anuᚰp, sugar, ku thal kē cam du yīn ᛖ tᚰk aci wēu ᛖ thᚰl ci mēn e yin la ᚵᚰᚰ miēth ci thaal.
- Stores ade kᚰᚰl dēen ken dhuᚰk niim piny ᛖ wēu lik ku kē ci kek ka ken dhuᚰk piny abi 50 per cent ku ke ki nyuᚰᚰth ᛖ dēt e cᚰl newspapers ku television nic.
- Store alēth ci kᚰn cienᚰ ke wēu ken niim tᚰ piny ku acik ki dap gam ᛖ wēu e miit ᛖ kan ᛖ bank.

- Alëth e kòc de bääi xaac ke xaac ë wëu lik, yin lëu bë kë kòn lòc ka xaac wei den kic ë gò jòck. Xaac wei de kòk kë ke lui ë raan juëc ë wëuke, të le yin xaac ë tëën kë ka piath bë njic e wëu kadi kek bë kek la möör.
- Kòc de niim baai ade ki kal deen e kek kòk cik ë ke be wïc xaac wei thìn. Kë de kek xaac de kënj wei ka ke ki awerek piääd ë kueer kou ago njic, ku ni ci wëu juëc ka wek lëu bæk jam abi wëu dhuök piny.

Të wïc yin lëk ki tijn lëk de consumer tò lön da akum de Alberta website de ke (www.governmentsservices.gov.ab.ca) la reality choic ku tuany dët e còl yin ku wëu ku. Tëk ë nom de munj ë wëu ku, ku kòc athör këne göt ke kek còl Credit Counselling Services of Alberta. Të wïc yin athör këne, ki la (www.alis.gov.ab.ca/careershop) còl Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 kë tò yin ë Edmonton ku kë tò yi ë bääi kòk ke Alberta ki cöddë ë thilinj cien wëu bë cuat piny 1-800-661-3753.

Ajuëer (Taxes)

Akumma ka juëer kut tënë ë kòc ago wëu yök ben kòc akuony ë tääu de wëu ke xön ë wal piny, xön ë gäät ku yinj de kuëer dit e riäth kat ë yen nom. Akumma dīt mat wut nom ku akum de wun thiin në ke ki ajuëer kut ku dët e còl ðaleo tajeo, ku wuöt thii kë ke ki kut ajuëer de kòk ken ku ke còl (property taxes).

Ajuëer jiëëk raan (Income Tax)

Wëu e kek juaar të du ke lui ë wëu e kek ðòm ë biäk duön lui yin, te yin luöi ë wëu lik ka yin e juaar ë wëu lik.

Wënh ci loi ke dhil thiänj awerek da juëeric, ku kòc ci röt luöi ku kòc e xaac wei ë kënj ke ki röt guiir gò ki ajuëer den yiëk akut ajuëer muk e còl Canada Revenue Agency (CRA) kòc ci kek luöi ë kòc kòk aye ajuëer den dhil teem ë raan ci kek luöi. Raan ci kòc luöi ke T4s tuöc kòc cik kek luöi atök ë runic ë pen ë rouic. T4s ade yic lëk ë wëu ci ke yök ë run agut ci wëu ka juëer ci kek teem të du, ku e còl Canada Pension Plan ku Employment Insurance.

Män de ë bën, ke lönj bä awereek ka juëer du dhil thiönj ku gëm akum ë pen njuan aköl ë nijn 30 ë ruön thok ë bën. Kòc ci röt luöi ka päc ke kòl deen ë gëm da awereek ka juëer ken yic dhiel tëk. Pen ë rou, pen ë dīäk ku pen ë njuanic, akuut e kòc kòk kuony ku akuut kòk lëk ë thiänj da awereek ke dhök ë nom cien da juëer ka cien wëu tääu ë piny. Akut e còl CRA co-ordinates, ka kut e kòc ðek ë wëu ken kuony ë thiänj da awereek ka juëer ka ci kek riop.

Ë thök de run, akut e còl CRA ke kòc ci wëu ken juaar tuöc awereek ka kòl bi ke thiäöönj kic bën. Te yin raan rëer ë Canada ku yin kic ajuëer kòn cuatpiny, ka kuëer (dhööl) dë yin awereek ka juëer yök kī:

- Kør awereek bi yin ajuëer du thiänj thin ë dët e cöl computeric ku abë yök ë CRA website (www.cra.gc.ca/forms)
- Nuöm awereek de thiänj da juëer tënë akut athör tuoc aæeer (Canada Post) ku ke kek jock ë nuööm ë pen ë rou agut ë pen ë dhij.
- Cöl akut e cöl CRA ku thilij dëen bë cöl ka cien wëu cuat ë piny ki, 1-800-959-2221 kaam 8:15 a.m (mäak) agut 5:00 pm (thëi).

Kë ci yin awereek de dhöök ë nom ciën da juëer du thiööj, yen ke yin nen yök non këny akuma yin ë wëu wa de wëu bë dhöök nom yin.

Të wic yin lëk ka yin la CRA website (www.cra.gc.ca) wa cöl koc ke CRA ë thilij ci göt nhial ciën wëu e cuat piny. Lëk dëj de wët ajuëer ki kë bö piny:

- Awereek ka juëer e cöl pamphlet T4055, ke kën ë koc piac köök Canada ku dët e cöl xact sheet T4133, ke thiëj ye ë raan piac bën Canada? Ke yin lëk të löi awereek ke dhuk ë nom ciën da juëer ë Canada ku bi yin ke thöl niim ë thiänj.
- Kë liep yin computer ka ke yin piöcc ë wët ajuëer (www.cra.gc.ca/tax/individuals) ke yin lëk ë të ya juëer ë Canada looi thin ku të bi yin awereek ke jök ë cök de dhöönj da juëer thiäänj thin.
- Të luui ë raan ci akuma luöoi tënë ajuëer atö athör thiliik ku yic loj da kuma, liep loj de CRA wa la ë website de CRA (www.cra.gc.ca).

Ajuëer ka ci xöcc ‘Goods and Services Tax (GST)’

Akum dit mat baai nom e cöl Federal Government ke yök ë wëu tënë dhetem (six) percent ajuëer de xæec de këj wei e ci raan xöcc ‘Goods and Services Tax’ (GST). GST ke mat akuën ë kuat ë kë bë xöcc jic, ke cuet piny da riöp baai yic ku xony de ka caam yen ci kek ë mat thin ku kök e loi (ci mën lon ë dët e cöl health ku education). Dët e cöl basic groceries ke ka caam e ke xöcc ku leer ë ke baai ku la kek thaal ku cam keek; GST ke mat ë xony de ka caam kök giic.

Të liik ë wëu e ke yök, ka yin e döm ë wëu ke GST e cöl Goods and Services Tax/Harmonized Sale Tax (GST/HST) credit. Të wic kek bë ke dap yök ki thiänj awereek e cöl RC151, GST/HST kuat ë raan rëër ë Canada ka awereek kë thiööj. Të wic wek geen bæk la tuej ë döm de wëu ke GST, ka wek dë awereek ke dhuök ë nom ciën da juëer dun thil thiööj ë ruöön thok. Cit ke kuat ë raan rëër ë Canada kek thiööj.

Të wic lëk ë wët de GST/HST credit, ka yin tinj website da kut e cöl Canada Revenue Agency (www.cra.gc.ca) wa cöl keek ë thilij cin wëu bë cuat piny 1-800-959-1953. Ku të wic yin awereek ki la ë website denic wa cöl keek ë thilij cien wëu bë tööu piny 1-800-959-2221.

Ariöp löŋ ajuëer muook mith (Canada Child Tax Benefit)

Kë de yin nom mith de nïim run 18, ka yin dë döm ë Canada Child Tax Benefit. E wëu kë, ke keek yiëk kəc de nïim mith bi kek röt kuony ë muŋ ë mith. Wëu e kek döm, ke kek yiëk yin ka wëu lui yin ku lui ë mɔny du ci kɔn tɪŋ, ku akuën ë mith tɔ baai. Të juëc ë wëu cäk kek loika wëu ke Child Tax Benefit ke kek rat nïim piny, tē wïc yin neen be wëu kë ya yök kï thiän awereek e cɔl ɣorm RC66, ku tuɔc ë keek tənë ë kəc ka kum e cɔl Canada Revenue Agency kek awereek e yin nyɔoth wïc keek; awïc bë dët e cɔl RC66 schedule gaam ago wëu e kek loi ŋic.

Dët e cɔl pamphlet T4114, ke tənë ë Canada Child Tax Benefit e yin lëkt, ë wïc yin athör ë pamphlet, ki tɪŋ website de Canada Revenue Agency (www.cra.gc.ca) wa cɔl thiliŋ ciën wëu bë cuat piny 1-800-959-2221.

Ajuëer ye juaar tənë kəc la bëëi (Property Tax)

Kë de yin nom baai wa ci ɣɔc ë piny, ke yin aye juaar ajuëer cɔl ‘property tax’ ku ka ye cuat piny gendit ku gen köör wen rëer raan thin. Dit ku kuur ajuëer aye cak tē cï ɣot ɣaac thin ku löŋ rüm rëer yin thin. Awereek ta ci baai cak thin aye tuoc raan la nom baai arak tok ruon yic. Ajuëer kënë ‘property tax’ aci kəc baai riöp yic cuat piny.

LUÖI DE KOC (EMPLOYMENT)

Koc Canada anhiar koc aben bik lui. Röör ku diaar agut mith nuëñn thook, aa lui kuat loi luöi juéc.

Number e raan njic (Social Insurance Number)

Number e raan njic ke cöl Social Insurance Number (SIN) ade yic number ka dhoonuan, kek ke koc akum de Canada loi tiit/ muk. Të yin neen bë ë looi pan ë Canada wa bë yök ë kuöony tënë akuma, kë ka wic bë nom de SIN.

Të kor yin number de njic du, ki la tënë ë koc akum e cöl Canada-Alberta Service Center (CASC) alui kek akum de Alberta ku akum de Canada ku akut de lon ë Kanada Service Canada Center (SC. E centre këñë, ka kum de Canada, ku gam ë kek këñ ka rou bi ke njic (ci mën certificate de yic run ë dhiëth ë yiin ku kor yin loi ka gät ë kek dët e cöl Alberta Health Care Insurance Card).

Të wic yin maktab de CASC wa maktab de SC dëen thiäak ka yin:

- Cöl akut e cöl Alberta Career Information Hotline (780)-422-4266 kë tö yin ë Edmonton wa cöl thiliñ ciën wëu e cuat piny 1-800-661-3753.
- La website e cöl lëk de kuën ë Alberta www.alis.gov.ab.ca ku tuany lon de kë kuen thiäak ke yiin, kor loñ thiäak ke yiin. Kor akut thiäak ke yiin ë tëñ.
- Tiñ lon de Canada website (www.servicecanada.gc.ca). Tuany ku abë yin nyöth maktab thiäak ke yin.
- Cöl thiliik ciën wëu e cuat piny kë, 1-800-O-CANADA (1-800-622-6232).
- Tiñ ë të ci akum de Alberta göt thïn ku Akum de Canada aci göt awerek nokic ku awre xerric athör ë thilik gic.

Të ci number e yin njic määär wa ci kwal(Social Insurance Number), ki kor dëñ tënë ë koc ke CASC wa SC thiäak ke yin.

Yöñ de looi (Finding Work)

Yöñ de lon de thuök e kek tëer pan ë Alberta ke ceñ apëi, awic be nom de njiny de këñ, ci këñ bë ya luæel ku kë njic ë yin nom, awic bë koc bä ciën kë njic:

- lon njic ba luöi pan Alberta.

- Ta bi yin wïc luõi thin.
- Ta bi yin loĩ luõi njic nyuoth kœc kœc luõi

Dhœl bi yin kœny wĩny luõi aa juœc:

- Jœk cœt cœl lin lœk tuuc de lœk de Alberta 1-800-661-3753 ke thiliŋ ciœn wœu bœ cuatpiny kœ cœtœdin œ Alberta yic ku kœ tœ yin œ Edmonton kĩ cœl thiliŋ kœnœ (780) 422-4266.
- La tœnœ akut e cœl Alberta Human Resources and Employment service centres aci ke yĩk œ Alberta yic œbœn. E biœk ci kek yĩk kœ ku Canada – Alberta Services Centres aye ki rin ke loi loõi ci kek liep thok, ku ki yin lœk tœ bœ yœk luõi ku ki kœc piœc œ kœr œ loõi. Biœk kœk ade ki nĩim computerœ ci kek yĩœk giic internet e kœc kœr œ loõi thiin. Akut e cœl Alberta Human Resources ku Employment service centres ku Canada-Alberta Services Centres aci kek gœt athœr œ thiliikic ku atœ œ dœt e cœl white ku blue page œ rin ka kum de Alberta cœk. Yin dœ centre thiœœk dœ yĩin kuœny yœŋ de ooi. Tœ kœœr yĩin loõi.
- Akut de Alberta e yiny de kœc lœi tiit ke cœl Alberta Human Resources and employment, website de ke (www.hre.gov.ab.ca) lœk de kony de yœœny de loœoi. Kuœny loõi de Alberta ku ja kœœk kuœny.
- Akut e cœl Alberta Human Resources ku Employment ke kœc yĩœk athœr e cœl lon œ Alberta ka ciœn wœu cuat œ piny. Ka athœr e kœc ci piœœc œ piny nom tiit ku ke kœc ci kœœk piœœc. alœu bœ athœr kœnœ yœk tœ cœl yin akuut ci kek gœt rin nhial.
- Akut e cœl ALIS (Alberta Learning Information Service) website (www.alis.gov.ab.ca) ke yin lœk œ kœ bœ kuen bin luõi yœk.
- Ku dœt e cœl Public libraries ke yin nyuœœth yœŋ bi yin luœoi yœk ku tœnœ œ kœc bi yin luœoi la kœœr tœ den.
- Ade akut dœŋ e cœl Immigrant-serving agencies ade nom kœc ci kek luœœi e jam œ thok juœc ku œnjic ki kœr bi kek kœc kœr luõi kony œ kœr œ luõi.

Luõi pan Alberta: Dhœl ye kœc ci piœœc luõi ku kœc ci piœœc pĩny nom nyuœœth.

Wïc bœ kœœr œ lon thiœœk kek kœ ci piœœc? Njic nyœth bi yin kœ ci kuen tœ dœŋ nyœth kœc e kœc luœœi œ Alberta? Lon œ Alberta ade nom kœk e yin kuœny œ kœr lon ci kuen bi yin luui pan œ Alberta, tiŋ loi loœoi kœk de yic e wœl ke lon œ Alberta agœ ciœŋ œ biœk œ loõi œ Alberta njic. Cœl akut e cœl Alberta Career information hotline ku thiliŋ den kĩ (780) 422-4266 ku tœ yin œ Edmonton wa cœl thiliŋ ciœn wœu bœ cuatpiny 1-800-661-3753. abœ yœk œ biœk kœk ke Alberta wa tiŋ œ computeric œ website e cœl www.alis.gov.ca/careershop.

Ade akuut juec e kœc kœœk kuœny œ kœr œ loi e won kœnœ yic.

Akuut e kəc kökk koony ci kek gõt rin kë aya kum de Alberta kek akum dit mat baai nom kek yïek wëu bi kek loi looji keen e kek kəc kökk koony matiic. Akuut kë ke ki kəc kökk koony ë loi bik kek laar ë biäk bi kek la luui. Akut kök e kəc kökk koony kic e kek gõt rin e tënë aye ki kony aya ku kök e ki kek looi agut ci kony da awereek ke köök, kör ë loi, thok ku kök piööc de kök. të wïc yin njiny de kök e kəc kökk koony, ka yin:

- La tënë akut e cöl Human Resources and Employment website ku tñj akut ë kəc köök(www.gov.ab.ca/hre/immigration).
- Cöl kəc e cöl Alberta Career Information Hotline, ka ciën kë wëu cuat ë piny ë alberta yic 1-800-661-3753 kë tō yin ë Edmonton ki cöl (780) 422-4266.
- La tënë akut e cöl Alberta Human Resources and Employment service centre thiäak ke yin. alëu bë biäk ken njic ke cöl yin dët e cöl Hotline, wa la dët e cöl alio website www.alis.gov.ab.ca ku tuany cin ë cam du ago yin nyuõth akut dëen thiäak ke yin.

Edmonton

Edmonton Mennonite Centre for Newcomers
101, 10010-107A Avenue
Edmonton, AB T5H 4H8
Thilik (780) 424-7709
Fax (780) 424-7736
Email: mcnedm@emcn.ab.ca
Website: www.emcn.ab.ca

Calgary

Calgary Catholic immigration Society
3rd Floor, 120-17 Avenue SW
Calgary, AB T2S 2T2
Thilik:(403)262-2006
Fax: (403) 262-2033
E-mail:contact@ccis-calgary.ab.ca
Website: www.ccis-calgary.ab.ca

Calgary Immigrant Women's Association
#200,138-4th Avenue SE
Calgary, AB T2G 4Z6
Thilik: (403) 263-4414
Fax: (403) 264-3914
E-mail: general@ciwa-online.com
Website: www.ciwa-online.com

Centre for Newcomers
#125, 920-36th Street NE
Calgary, AB T2A 6L8
Thilik: (403) 569-3325
Fax: (403) 248-5041
Website www.centrefornewcomers.ca

E lon kënë aye loöi yin ka cin wëu tääu ë piny. Të yin neen bë ke yök, kë ka wïc bë kôn ñic të ye ke loöi thïn. Të ye ke loöi thïn aci tekic ajuan:

1. Kan ë kë ñic ë yin nom ñic ku ja juak nyin
 - Raan bë yin luöi awïc kë bë bääi ka ñic ci mën ë cien piath wek ë bë bën luui ke yin, ni de ræc ci röt loi ka bäk ajäämic ku bi de kë ñic ë lon akuutic, ci mën të piæth bë loöi lon bë yiëk yin.
 - Ni de nom lon dun ñic këdu wa lon ë ræc ë këñ wei, ka yin thiëj nön bë yin yiëk lon dun ë bääi ka ñic pan ë Alberta, (të wïc yin lëk ka tijn lon ë ñiëc loi athör kënë yic).
 - Ni ci ë jam ë thoñ de English ka yin kuen English e cöl English aö Second Language (ESL) (të wïc lëk ki tijn dët e cöl ESL section e chapter de Education nic).
2. Kør raan e kóc luöi de nom lon cit lon dun ë bääi ka ñic. Ace loi loöi ci liep thoök ëbën kek e nyooth tënë akut e cöl Alberta Human Resources and Employment service centre.
 - Cit winy wïc yin piirdu cök, e kóc thiëc ë lon wïc bë loöi, jääm ki lon koric wek ë kóc e cöl counselors lui akuut e cöl immigrant-serving agencies ku kóc e yin piööc ë thok English, la kóc raan ë yin, mäthku ku kóc thiääk ë yin. Të kuc yin të bi yin yök ë lon rön ke yin, ka thiëc keek bik yin laar të ñic ki.
 - Kuen dët e cöl Alberta industries and fields oñ employment ku bë yök ë cöl local library yic ku Alberta Human Resources and Employment service centre wa ALIS website (www.alis.gov.ab.ca).
 - Tijn ë dët ë cöl classified ku career section ku ke nyooth ë dët e cöl newspapers ric.
 - Abë yök ë dët e cöl yellow page director yic ku bääi ë biic ë Internet atö www.mytelus.com/phonebook/index.vm) ago yök ë raan bi yin yiëk lon dun ci göt.
3. Kan ë thiëc ë të bi yin loi la kaar thïn ku bën la kør. Raan bë yin awïc bä awereek ke luöi thiöñ ku yiëk ë awerek ci yin lon ci kôn loöi gät thïn.
4. Nyöth ë lon ci kôn loöi raan bë yin luöi. Kuany kë raan e kóc göt awerek dæn e yen kóc nyuöth londe. Kë thiëj ë yin ë bë yin raan bë yin luöi, ka lëk ë wël ke lon ci kôn loöi bë thyääk kek ë lon dæn bë loöi.

Të wïc yin lëk yin lëk ë wët ë thiän bi yin awerek de loöi thiöñ ku gän awerek bë yin lon ci kôn loöi gät thïn ku bë ñiëc jam apiath kë thiëj ë bi yin loöi thok:

- Kĩ cɔl Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 kē cĩ yĩn tɔ Edmonton, kĩ cɔl thilij ciēn wēu bē cuat piny kĩ 1-800-661-3753.
- Kuen kē thĩäak thok kek ē loɔi tēnē ALIS (ALIS ke Alberta Learning Information Services) ku website(ke www.alis.gov.ab.ca).
- Jam wek ē raan e kɔc tēnē akut e kōɔk kuɔny wa akut dēt e cɔl Human Resources and Employment service centre.

Tĩj dhɔl juēc lēu bi yin kē lui (Evaluating Your Work Options)

Kɔc piac bēn Alberta arilic bik lon dēen cit lon ē bi kek ka njic ki wa lon ci pĩɔɔc keek tē dēen ē bĩ kek thĩn dap yök. apiath bē lon duɔn ē bā kek ē yĩn be waaric ē lon dēj. gēm gēm de lon dēj bi yin la ki kɔr looi ke yĩn tōk anjic tē ye kɔc ke Canada loɔi thĩn, ku yĩn tōk anjic guel ku looi loɔi kōk.

Pan ē Alberta, yĩn lēu bē yĩn yĩek lon cit lon duɔn ē bā ka njic pandun. Kē bi yĩn kĩ ci lon ē xεec de kēj wei gōt pandun, kĩ jam wek akut e wun nē. Looi loɔi kōk giic, awic be rin la gōt tēnē akut ce kē duɔn nē kueen wa tēnē akuma de wun tō yĩn thĩn ki kic looi jɔk.

Dēt bē njic ē yĩn nom, ace kɔc de kē cik gōt njic kē ku kɔc e xεec ē kēj wei kek e niim de akutnom ci gāt rin piny tēnē akuma ēbēn, ku ce kek e kɔc cik kek luɔɔi tiit ēbēn. tē wic yĩn neen bē njic nɔn de kɔc gōt nom akut wa kɔc e xεec nɔn de ke niim akut wut ē tēnē, kĩ tĩj website da kut e cɔl CERT info (Certification and Registration Requirements for Employment in Alberta) (www.alis.gov.ab.ca/certinfo). Akuut kē alēu bik yĩn nyuɔɔth ku alēu bik yĩn kuɔny ē yōj de lon duɔn ci gōt te bĩ yĩn thĩn.

Te yen tē ciēn akut e kē duɔn ci gōt akut dēj kuɔny yĩn, ka kut e kɔc kōɔk kuɔny e cɔl immigrant-serving agencies thĩäak ke yĩn adē yĩn kuɔny ē lēk. Dēj dē yĩn kuɔny ke wĩny dē yĩn companieɔ ke kɔc de lon duɔn ci gōt dē loɔi wic rin ē yellow page gic e cɔl athör ē thiliik ku cɔl keek.

Awēc bē kēj njic apiath ago ye lon duɔn ci gōt dē dap yök.

Juak njiny luɔi du apath (Improving your Qualifications)

Ade kuεer (dhɔl) dē yĩn kē duɔn ci kuēen cōk piny ago looi dap yök pan ē Alberta. Cɔl akut e cɔl immigrant-serving agency ago ki yĩn them ē kē ci gōt. Alēu bik yĩn lēk akut dē yĩn la tē de ago yin la kuɔny ē kē wic. Yĩn awic bē:

- Bē thɔj ‘English’ du cōk piny ē kuēn bĩ yĩn thɔj de English e cɔl English aɔ a Second Language program (tē wic yin lēk ki tĩj lɔj de English aɔ a Second Language).

- Të wïc yïn pïöc de kë duöön ci kôn kueen ago luui ë Alberta, wa kë duöön ci kôn kueen aci yïn ë tök ayök looi. Ku yïn wïc lëk ë wët bi yïn English e cöl upgrading kueen, ki jam wek ë counselor lui kek akuut e cöl immigrant-serving agency wa tijn website de kuën tënë ALIS (www.alis.gov.ab.ca). akut e cöl Alberta adë yïn kuony bë upgrading göt, kuen dët e cöl English aɔ a Second Language courses wa kuen thok bi yïn kör ë looi ku luöï yë. Yïn lëu bi yïn yïek wëu bi yïn kɔc ke xön ë gäät riop ku wëu bi yïn xɔc athör kun wëu cam keek. Të kuën yïn ki ci lui, ka yïn dë yïek wëu ke cäm, riöm ë baai yic ku wëu pan akim. Të wïc yïn lëk ki cöl Alberta Works thilij dëen ciën wëu bë cuat piny 1-866-644-5135 (780) 644-5135 kë tö yïn ë Edmonton wa të wïc yïn lëk ki la website dëen de Alberta Human Resources and Employment (www.hre.gov.ab.ca/albertaworks).
- Luöï yë bë kɔc kök akuony ki ci riop ago te kɔc ke Canada looi thïn njic, ku abi yïn kuony ë njiny de guel ku njiny bi yïn rɔt njic wek ë kɔc kök ago ki yïn kuony ë kör looi.
- Të wïc yïn lëk, ki tuöc awereek ke looi ë path: Bë këduön njic juak nyin ë kuony bën kɔc akuony. Cöl akut e cöl lëk tuc de Alberta, e cöl Alberta Career information Hotline ë thilik den (780) 422-4266 cöl kë tö yïn ë Edmonton wa cöl 1-800-661-3753, cöl ka ciën wëu cuat ë piny. Yën lëu bā wereek kë yök ë computeric wa bë tuöc tënë ë lëk de lon ë kuën Alberta website (www.alis.gov.ab.ca/careershop)
- Nï de akut de kë duöön ci göt njic wa akut de kɔc e xɛc wei ka thïej keek nɔn e ki kɔc yïek athëm de njiny de kë ci pïöc aɣeer. Athëm kënë ke yen nyɔoth nɔn thöj kë ci pïöc kek ë kën e pïöc baai ë tënë. Akuut kök ke ki kɔc ken them ka cik ë tuɔc të dëj. Ku kɔc ke ki kɔc ken tuɔc tënë akut e cöl Alberta Advanced Education’s International Qualification Assessment Service (IQAS) kek ka awereek ci yïn ë ke pïoc aɣeer them ku thööj ki kek pïoc de Canada. Të wïc yïn lëk, ki la ë website de IQAS (www.advancededucation.gov.ab.ca/iqas) wa cöl Edmonton (780) 427-2655 yïn dë cööt të dëj ka ciën wëu cuat ë piny 310-0000 ku tääu ë thilij kënë ka ciën gääu (780) 427-2655.
- Nöm athëm e cöl certificate or registration examination, ago yïn yïek certificate de Alberta bi yïn luui ë lon ë xɛc wei de këj wa bë luui ë lon duöön ci göt. Nï de akut e cöl Alberta professional association thïäk thok kek ë kë duöön ci göt ki tijn website den wa bë la jam ke kek. Të wïc yïn lëk ë wët akut e cöl Alberta Advanced Education’s Apprenticeship and Industry Training ki la website (www.tadesecrets.org).

Të ci e kök kë rönj ku yïn kic looi yök, ki ger kë duöön ci göt dic ë dëj pei.

Gër loï luöï njic (Changing Occupations)

Canadian juëc ke ki dëen cik göt geeric ë kör ë lon dëen bi kek piir. Të kic yïn looi yök e kë duön ci göt ë luui yïn, wa këk ciën ë kë ci göt nom looi e kaam thiin piec yïn thök/ piec

yin bën; kī tiēŋ ē rōt looi tē dēŋ ce kē ci gōt. Ci mēn, ke yīn raan wīc wēu e kaam thiin nē yic, kī tiēŋ ē rōt lon e rōt waar ci kōc ē dōm ē wēu juēc ku dē yōk ē wēu juēc kē cī yīn loōi ŋic.

Te wīc yīn bē lon duōn ē cī gōt geer, kī wek ē raan e kōc jāām e cōl counselor lui kek akut e cōl immigrant-serving agency, cōl akut e cōl Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 kē tō yīn ē Edmonton, (ku ni cī tō Edmonton kī cōl thiliŋ cien wēu wīc 1-800-661-3753) wa cōl counselor lui kek akut e cōl Alberta Human Resources and Employment service centre (cōl akut e cōl Alberta Career Information Hotline thiāāk ke yīn.

Alēu bīk yīn la lēk kōk ē kēc ē ke tak.

Lōōŋ tiit loī luōi (Employment Standards)

Akut e cōl Alberta’s Employment Standards de nom dēt e cōl code de yic lōōŋ guiir kam ē kōc e kōc luōōi ku kōc cī luōōi. Ke kī lōōŋ:

- Dōm bī yīn dōm wēu kē cīn luōōi
- Tē bē wēu ke luōi nīim pēk thīn
- Tē bī thek ke looi nīim apēk thīn ku dēt e cōl oer time kē ci thek ke looi juak
- Kōl ē lōŋ ku yōōl ke lōŋ tē luōōi ē kōc
- Bī dē nin cī yīn bē yaa luui ku dōm ē yīn wēu
- Kōl cī jāŋ ē luui ē bēn e cōl holidays
- Bī tiŋ liaj a pōl bī la dhīēth ku mōny le tiŋ de dhīēth aya, ku dōm ē keek
- Luui de mīth nīim run 18 oŋ age (ē dhīēth ē keek)
- Bē raan lui ayīēk awerek de wēu ci kek dōm ku wēu ci kek teem
- Kōc e luui ē duumiic aye cōl ‘farm workers’
- Nyuōōc bī yīn nyuōōc ē looi yic/ wa cop yīn tēnē ē looi.

Tē wīc yīn lēk, kī la ē website da kut e cōl Employment Standards section de Alberta Human Resources and Employment (www.hre.gov.ab.ca/employmentstandards) wa cōl (780) 427-3731 kē yīn ē Edmonton ku ni tō tē dēŋ ē Alberta yic kī cōl thiliŋ ciēn wēu cuat ē piny 310-0000 ku dap numba kēnē tāau (780) 427-3731.

Ni de lon duōn e loōi ku yīn cī kōc loōōi thīn, kuany lōōŋ ka kut e cōl Alberta’s labour laws cōk.

Pial ë guöp tënë ë loosi ku tiët ë röt ciën kë bë kòc lui yök (Workplace Health and Safety)

Alberta ade nom löön e kòc luöi tiit ë kë ræc bë ke yök kë luöi kek. Te yin nen yök non e bïäk duöön luöi yin wa të luöi ë raan thïääk yin dë ræc dë yen yök, kï jam wek ë raan cï wek luöi wa jam wek ë bäny duöön ë looi. Të kïc kek gen gam, kï cöl akut e cöl Alberta Human Resources and Employment ku thiëj keek bik kòr cök.

Të wïc lëk kë jam wek akut e cöl Workplace Health and Safety Contact Centre (780) 415-8690 kë tó yin ë Edmonton wa cöl thilih ciën wëu bë cuat piny kë tó yin të dënj ë Alberta 1-866-415-8690 wa la website denic (www.whs.gov.ab.ca).

Kë wïc kòc e luöi ë kòc (Employers' Expectations)

Pan ë Alberta ku të dënj pei ë Canada yic, kë wïc kòc luöi ë kòc tënë ë kòc cïk kek luöi ke:

- **Bë dap la tënë lon du ku la londu jòok kë kïc ë bäny du cak bën ë loosi yic.** Të wïc yin neen non cïn bë la ë looi yic, kï lëk ë raan cï yin luöi ka thaak bë yin bi yin la ë looi yic kïc bën.
- **Bë mäath we kòc, athëäk,** njic ciënj ku bë kòc e bën xòc atheek, bäny duöön ë looi ku kòc luöi ë yiin. kòc e bën ë bäi juëc ke piny nomde njek nom ciënj de ku yany dëen e theek awïc keek bik aluui ka kek thek röt, ke ciëk ë ran nom dë bäany dit tënë ë looi.
- **Bë kë loi njic (responsible).** Të kuc yin kë dënj ë looi, ki thiëj. ku ni njòot dë ki kïc te looi yeen deedic, kï nyòk thiëj. Të wïc yin kuöny kï thiëj. kë cï yin awöc loosi kï gam kë bë loosi awöny kënjë yic.
- **Bäk aluui ë tók ku kuöny ki röt.** Kòc de nïim looi loosi e kek kòc kök luöi, kek kï luöi/ awïc kï bik kòc nhar loosi kue kï rök lëk ë bäny den aluöi. Ke kòr ë kòc bë ya luui apiath kek kòc kök (ke cöl team players) ka yeen awïc bë raan lui ke yiin akuöny kë lëu yin neen neen ë kuöny kë wïc yen kuöny.
- **Bë kënj aluöi apiath ka ci kek riäk (efficient and proactive).** Raan cï yin luöi ke njic non bi yin kënjë ë cï lueel ë bë loosi dap thöl ë looi cït tënë ë cïn nen luëel thïn. Kë cïn kë wïc looi tin, ka looi ka ciën raan cïn ë yök ë looi kë tui. Të kuc yin të bë looi yen kï kan ë thiëj.
- **Bë lon cï yin waar thïn atin ku dap njic (flexible and adaptable) lon ë piny awar röt.** Kë wïc yin kë pieeth bi yin kòk yam dap anic ke kuën bi yin ala kï kuën ë kòk yam.

- **AthēĒk ku nāth (honest and trustworthy)** Koc e luōōi koc ē kōk ke kī koc keen cīk kek luōōi nōōth ē lon piēeth e loōi keek ku koc njic kī non bī kek looi lēu.

Tē wic yin lēk, kī tīn dēt e cōl publication *Job Smart*. Dēt ē cōl ē kē cīn ceŋ kī lui aye Alberta Human Resources and Employment gōt. Tē wic yin athōr kēnē, kī cōl Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 wa cōl thiliŋ ciēn tāau ē piny 1-800-661-3753 ku alēu bē yōk ē computeric kē lee yin ē website de Alberta Learning Information Services (ALIS) (www.alis.gov.ab.ca/careershop).

Puōŋ de koc cī luōōi (Employment Insurance)

Akut ē puōŋ de koc ci luōōi e cōl Employment Insurance (EI) ke Canadian cīn nīin looi kuony ē wēu kam lee kek ka kek kōr looi ku lēk ka kek gāk kē bī kek luōōi. Tē wic yin neen non bī yin yōk EI, awic bē nom kōn de

- Bē la thīōōŋ awereek ke EI
- TēĒu ē kek piny ē EI yic
- Bē rēer ki ci lui ku yin kic dōm ē nīn ka dhorou.
- Bē dhil luui thēk wic kī keek (yin e wēu akuēn e koc ke tē rēer yin koc lui dōm).

Kē cī yin looi pōl, ka raan ē cin loōōi ke yin tuōc awereek cī thēk ci kek thōl kī lui wek keek gā thīn ku wēu ē ye kek dōm ē thaŋ tōkŋic, (Record of Employment) ku yīen e koc ke EI thīēj ye ŋo yin jaai bē luui wek ē raan ci yin loōōi. Tē wic yin neen bā awereek ke EI thīōōŋ, ka dhil awereek ke biāk cin kōn luōi thīn ē kē cit 52 weeks.

Ni ci raan ē cī yin loōōi jaai non ben yin yīēk awereek e Employment Record ē ci yin kōn luui tē de, kī jam wek akut e cōl Employment Standards branch of Alberta Human Resources and Employment. Thilik (780) 427-3731 kē tō yin ē Edmonton wa yup thiliŋ cin wēu bē cuatpiny 310-0000 tē dēŋ pei ē Alberta ku tāau (780) 427-3731. Te cek yin nom ciēn awereŋ e cōl Record of Employment, ka yin ŋoōot kī la tēnē ē koc e cōl Employment Insurance section Service (lon de) Canada, lēk ē keek ē ŋen wic awereek ke biāk cān kōn luui thīn ku aciēn yōŋ yōk ŋen keek ku awic bā awereek ke EI thīōōŋ, cōl thiliŋ ciēn wēu kēnē 1-800-561-3992.

Tē wic yin lēk aŋo njic ye thēk kadi kek wic keek aŋo yin dōm ē dēt e cōl EI regular benefits wa bē thīōōŋ ē computeric, ki tuany lon de Canada e cōl service Canada website www.servicecanada.gc.ca kutuany lōŋ de employment Insurance. wa cōl thiliŋ ciēn wēu bē cuatpiny 1-800-206-7218 wa la tēnē akut e cōl Canada-Alberta Service Centre thīāāk ke yīin (cōl akut e cōl Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 kē tō yin Edmonton wa cōl thiliŋ ciēn wēu bē cuatpiny 1-800-661-3753 aŋo maktab dēen thīāāk ke yin yōk).

Puõᅅ de kc lui (Workers' Compensation)

K den k cn dhᅅ wa de dᅅ cn yk tn ě looi, ka kut e cl Workers' Compensation Board (WCB) ke kony ě wu agut ci bn piath. N ci looi ě yk ě wt ci yn dhooᅅ tn ě looi, k tᅅ lk d yn nyth gny d yn la gny website de WCB yic (www.wcb.ab.ca) wa cl akut e cl Workers' Compensation Board (780) 498-3999 k t yn ě Edmonton wa cl thilᅅ cin wu b cuatpiny k t yn ě bk dᅅ pei ě Alberta yic 1-866-922-9221.

K de yn nom lon dun cn kc kk pei lui thn, ka ke lon du be rin la gätpiny tn akut e cl Workers' Compensation Board.

Luui de rt (Self-Employment)

Kc juc c kk Alberta alui ki ě loi looi ken ě rt (businesses). Ku dt e cl Business Link service centre aya kuma de Alberta mic ě wu kek Canada, ade nom dt e cl library de business de Jᅅ ěbn ku ke kek kuony ě kk kek ᅅec b cin k:

- Jk ck
- Tu weu luI yic
- Thuᅅ de ᅅec wei
- Looi
- Lᅅ
- Aju
- Jk ě ck de k yam (Innovation)
- Ka ye bi aᅅr ku ka ye tuc aᅅr
- Dt e cl e-business(ke ᅅec de kᅅ wei ě 'computers'yic)

Kun ě t b lui business at tn ě kc lui ku kamaan e kc jm e bën biic, akut e cl Business Link ke ki kc ě kuᅅ juc b yn business looi thn.

T wc yn lk k la ě website (www.cbsc.org/alberta) wa cl thilᅅ (780) 422-7722 k t yn ě Edmonton wa cl thilᅅ cin wu b cuatpiny 1-800-272-9675 k t yn t dᅅ ě Alberta yic.

Lëk de website ë kòc de niim business kor pan ë Alberta (www.albertafirst.com) Lëk jök dë yin business jöök, kī tīj jök business ku alonj de Alberta First (www.alberta-canada.com/startbus).

Alberta First website ke yïek wël ke business koor ku lëk atö ë website alonj de Business (www.albertafirst.com/businfo) ku la lëk ë wët de:

- Industries ë Alberta
- Akuut ke Alberta ku wuöt (Alberta communities and regions)
- Kòc e kek yaac wei ë wëu lik e cöl (business for sale, commercial and industrial properties for sale and other opportunities).

Të wic yin lëk, ki la tënë ë kòc akut e cöl Alberta Economic Development thääk kee yiin ku tīj alonj da kuma de Alberta (Government of Alberta atö white kekblue page athör duöön de thiliikic).

Piöc (Education)

Loi looci juéc pan ë Alberta ke kī wic ë raan cī gät agut yon ë thiër ku rou (high school or secondary) ku kök ke ki wic ë piöc tö nom tueej e cöl post-secondary training. Kòc dīt ke kī dhök yon ë gäät bik thok la cök piny. Kòc ci köök bik la juak nyin ago ki yök ë looi pan ë Alberta.

Të ye piöc looi thin pan Alberta (Alberta's Education System)

Wuöt ke Canada atök ë piöc den nic ë röt ka päc. Lëk bä ciën kënë ke të ye gäät de Alberta looci thin (Alberta education system).

Ke Löj ë Alberta bë mīth yon ë gäät dhil jök kë kek de niimrun ka dhetem 6 le ë run thäär16. Hööt ke gäät akuma e cöl Public education, ke mīth ku kòc dīt de nīm run thäär ku dhonuan 19 ë dhiëth ë keek; ke ki gät ka ciën wëu cuat kī keek piny agut ci bë secondary school thok thök. Lëk dëj ë wët ë dët ë grade ku run (age) kī kë bä ciën:

- **Te ye mīth mük thin ku piöc kek thin cöl 'Kindergarten'** ke school e mīth de niim run ka dhij (under six years of age gät jök aköl ë pen ë dhonuan. Mīth juéc ke kī la jök ë kindergarten ka run ë bi kek la Grade 1 nuoot. Ku ke mär ken ë mīth kek ë wär ken ë mīth kek yen lueel non bë mīth ken dap la. Mīth la yon ë tök Grade 1 ade ki niim program e cöl Early Childhood Services (ECS) Lëk dëj de ECS program, ke lëk de mīth e kek laar tënë e cöl child care information the Living in Alberta chapter.

- **Pän abün tuëŋ cöl ‘elementary school’** ke jock xön ë (Grade) 1 ade nïim run ka dhetetm. Bäny kök school kek ki mïth de nïim run ka 5 1/2 pöl bë kek göt rin. Elementary ke thok thök xön ë dhetem Grade 6.
- **Pän abün ciël cöl ‘Junior high school’** ke jök ë Grade 7 ku lee thök ë Grade 9. Mïth ke xön ë gäät juëc e tö junior high ke nïim de run 11 ku run 15 of age.
- Mïth ke xön ë gäät tö **pän abün nuëŋ cöl ‘senior high school’** run ken ke ki tö kaam 16 ku 18 of age. Senior high school ke jök ë Grade 10 ku lee thök kë cï Grade 12 thok thök.

Kë cï menh ë xön ë gäär high school courses thöl, menh ë xön ë gäär adhil tiam athëm juëc e yïek keek agut cä thëm de wun dæen gët den thïn agö yök ë Alberta High School Diploma. Awïc bë mïth ke xön ë gäär ñic courses wïc keek agö kek laar post-secondary institutions, awïc keek bik courses keen high school ë kë bik la kueen tueŋ.

Mïth ke xön ë gäät juëc ke ki la public schools, ku lek a separate, francophone wa bik a chater xöön ke gäät ku yen ke part de e cöl public education system. Kock bä ciën kë, ke xööt ke gäär tækic.

- **Public schools** ke mïth yïek dët e cöl basic, universal education.
- **Xööt ke gäär cï tekiic ke ki** Roman Catholic schools. Wuöt kök ade ki yiic protestant schools e province nic. Xööt ke gäär de Roman Catholic kï piöc de mïth jock cök ku mïth ke xööt ke gäär kök gät ë Protestant nic aya.
- **Koc e mïth ken jam ë thon de French ku awïc kï mïth ken bik piöc ë thon de French ka ke kek mac ë Francophone schools.**
- **Guiër ë lööŋ ke xön ë gäät (Charter schools)** ke kuëer juëc gaam ë löŋ de piöc, dhöl ë piööc wa të pieeth ë kuën e gaam ë te xööt ke gäät loi thïn. Charter schools ke Alberta Programs de kuën ë mïth kuany cök ku mïth ke xön ë gäät awïc keek bik athem de wun tö kek thïn në kôn tiam ku athëm de xön ë thiäär ku rou e cöl grade 12 diploma.

E xööt ke gäät ke kek miöc ë wëu ka juëer e koc ci xööt xöc kek dhil juër akumma de wun thiin në (provincial government revenues), yen aci koc de mïth wëu ke gän ë cuat piny. Wëu e wär ken ë mïth kek cuat piny ke wëu e mïth kat ë riäth ka ke la xön ë gäät, wëu ke riöp yic da athör ku wëu ke riöp ë yic da awereek ke thuör. E wëu kë ke wär ken ë mïth kek cuat piny kë cï mïth ke xön ë gäät ë rin piny. Tënë ë mïth ciën ë wär ken nïim wëu juëc, ka school district ade nom awereek e wär ken ë mïth thïöŋ agö ciën wëu bik kek cuat piny. Wär ken ë mïth e mïth ken piööc ë bäi yiic, awïc bik lööŋ ke xön ë gäät dhil akuany cök (requirements of the *School Act* and home education regulation).

Të wïc yïn neen bë menh du tuöc ë xön ë gäät ce kën akuma, ka yïn dë wëu kök wa wëu wïc keek ëbën dhil cuat piny. Kë leer yïn menh du xön ë gäät ce kën akumma, apiath bë

kən ɲic e wəu ka di kek bē wic tē du ku bē kən ɲic kē bī gōt tēēn bī yen yīēk Alberta High School Diploma. ʃōōt ke gāat ce kək ka kuma ade ki nīim lōōŋ keēn kek mīth gam ʃōn ē gāat den ē rōt, gēm gēm den ke luōōi ē kē ɲāth ki cī mēn ke yīn raan mat nhialic wek keek wa pīōc de philosophy.

ʃōn ē gāat ka werək da kuēn cī meth bāāi tuōc bāi ken ē mīth a rou ē run tōkɟic ago wār ken ē mīth ɲic kuēn kuēn ē mīth ken, thīēj e wār ken ē mīth dupīōōc thīēēj thok, jam baai ku amat akut ē bāny ke ʃōn ē gāat ke wār ken ē mīth tōk amat ē dupīōōc ku bīk kək e kek loōoi ʃōn ē gāat ɲic, lon ē claōō ku yīēk ē dupīōōc. ka rac e rōt loōoi aye kek jāāmiic tē ɲic yin kək e rōt ʃōn ē gāat de menh du.

Tē wic yīn lēk ē te pīōōc de Alberta loōoi thīn, kī tīj website de Alberta Education (www.education.gov.ab.ca).

Nīn ye pān abūn luī (School Days)

ʃōōt ke gāat juēc pan ē Alberta kek ki jək cīēn ē pen ē dhuōŋuan wa dap kī jək ē pen bēt ku lek thīōk ē pen ē thetem. ʃōōt ke gāat kōk acik kī thīōk. Lon ē ʃōōt ke gāat kōk agut cī:

- ʃōn ē gāat akōl ke jək kaam de 8 ku 9 a.m ku le thōk kaam de 3 ku 4 pm. Monday agut ē Friday.
- ʃōōt ke gāat ke thīōk ē kōōl kek nhialic ku kōōl ē yai (legislation holidays). Ke kī thīōk kaam de Christmas ku New Year's Day (run yam), ku thīōk ē week tōk e cōl Spring Break in March or April (Pen ē dīāk ku Pen ē ɲuan).
- ʃōn ē gāat tōk aye kuēny kē cīt nīn ka rou ʃōn ē gāat ku cōl (Professional Development (PD) days. E kōōl kē yiic, mīth acik kī la ʃōn ē gāat ē wēt e dupīōōc la guīr ē kək keēn ke pīōōc.

Kē cī thilic lōny apēi, pīēŋ ē radio wut dun nōn bē ʃōn ē gāat pāk ē wēt ē tuany de thilic wa bē thaak e buo mīth bēn laar ʃōn ē gāat ē yic waar.

Tēu meth pān abūn (Enrolling a Child)

Ke kōc de mīth kek e ʃōn gāat bē mīth gāt thīn loc, kē cāk ʃōn ē gāat cī thīāāk ke week loc, ka lōny du ke luui ē tē lāū, lon bē loōi yīn ku kē bē mīthku ya laar ʃōn ē gāat. Jam wek ē bāny kē ʃōn ē gāat thīāāk ke yīin ago ki yīn nyōth ʃōn ē gāat thīāāk ke yīin, kē de yen kēn e ki pīōōc ku yīn nhar kək keēn e ki pīōōc (cī mēn English as a Second Language classes wa ye dupīōōc pīōōc ē thōj dēt ce English).

English as a Second Language (ESL) ke thōj e raan ce guel ē thōj de English kueen, ke mīth tōk adap thok aɲic ku cīēŋ de Canada. Tē wic yīn lēk ē wēt ē ESL program, de wār

ken ë mïth tö kindergarten agut yon ë thiër ku rou (Grade 12 section of Alberta Education website (www.education.gov.ab.ca)).

Të leer yin menh du yon ë gäär, la wek ë raan bë thok la waaric të kuc yin thok ku kuany kë ci göt awereek gic ku muk kek yon ë gäät:

- Muk awereek bë yin njic cï mëñ, passport de meth, birth certificate ë dhiëth ë yen, wa (permanent resident status documents).
- Awereek ë ciën ë ke la yon ë gäät pan dun cï mëñ (report cards ku course outlines, ci mëñ ë lon cï kón loosi yon ë gäät).
- Kë cï menth du kón toom e cöl (immunization record)

Bäny de yon ë gäät abë yin thiëej ë wët ë menh du ku abi tääu të ben röñ thïn.

Thön ‘English’ ke ye thön ye thök röu (English as a Second Language)

Yööt ke gäät juëc ku akuut kï kóc cï dït pïöc English as a Second Language (ESL). Ke kï pïöc ë class full-time (thëk ka thiëj ë köl tök) wa part time. Yin e cuet piny ë wëu të kueen yin courcë de ESL, wa yin dë yök ë tënë akumma të kueen yin dët e cöl language training tënë akut e cöl Language Instruction for Newcomers (kóc piac bën Canada) (LINC) ka kuma de wut e cöl Alberta Works kek miöc ë wëu.

Të wïc yin neen bë kuen ë ESL, ade biäk e yin kón la them thïn e cöl referral centres kï yin lëk të bë la kuen thin ku wëu bë ke yök ë Calgary ku Edmonton. E këñë ke lon e loöi yin ka ciën wëum cuat ë piny ku kë du ace lëk raan dëñ.

Akut e köök koony (Calgary Immigrant Aid Society, Immigrant Language and Vocational Assessment - Referral Centre).

1401, 910-7 Avenue SW

Calgary, Alberta T2P 3N8

Telephone: (403) 262-2656

Tënë e kóc yïëk athëm thïn e cöl (Catholic Social Services

Language Assessment,

Referral and Counselling Centre)

10709-105 Street

Edmonton, Alberta T5H 2X3

Telephone: (780) 424-3545

(Counsellors) kóc e jëëm ë kóc kë alëu bïk yin kuony ë luoi ë thon duöön e yin jam. Lëk ë kek pïöc cï yin pïöc, kë wïc ku kë nhïar. Abïk yin laar tënë ë kóc ke (ESL) thon la ë thon du cök wa biäk kök pei ke pïöc.

Kë rëer yin biic ë Edmonton ku Calgary, kī jam wek akut e cōl immigrant-serving agency wa la maktam akut Citizenship and Immigration Canada ku thiēj keek ë tē thiōōk bī yīn them ku akut bē yīn laar tē dēŋ.

Piōc dīt la tueŋ (Post- Secondary Education)

Kōc cī dīt, rem (riēēnythi) ku kōc cī dhiōp ke ki kuen ë piōc la tueŋ e cōl post-secondary education programs aŋo ki kēŋ ŋic apiath. Kōk e kī kek kuen e cōl program ke kek piōōc ë universities, public colleges, private colleges, technical institutes, private vocational schools ku Community Adult Learning Councils. Ke kī loōōi ë kē duōōn ŋic bē lōc ku kuen.

Universities kē, ke kī piōōc ë ke cōl undergraduate ku graduate degree programs e yīn tōk alui ë kē cī kuen ë cak keek ku lon ë kē duōōn ë cī thōl ë kuēn cī mēn business, ōōŋ, wal ë pan akīm Alberta ade yic universities ka ŋuan ku rin ken kī:

- University de Alberta (in Edmonton)
- University de Calgary
- University de Lethbridge
- University da Athabasca.

University da Athabasca ke kōc kuen thīn amec, mīth ke ŋōn ë gāāt ke kī kuen ku dēt e cōl audiovisual leōōon e piōōc, gaam ë tuōōjē lon cī dupiōōc yīēk gīin ë mail wa tuōōjē ë internet.

Ke gēem (Public colleges) ë e gēem ë cāādā (certificate), diploma, gāāt la tueŋ (academic upgrading), university bī yīn ŋēet thīn (transfer), kē gāt ku kuēn ë gāāt la tueŋ e cōl apprenticeship, and continuing education ku applied degree program.

Ke kēnē ë raantōk (Private colleges) e gēem ë cāādā certificate, diploma, gāāt la tueŋ e cōl academic upgrading , university bī yīn ŋēet thīn (transfer) ku gāāt la tueŋ e cōl continuing education accredited degree program thōōŋ ë University. Ke kek dap mat akut ë Nhialic yic.

E gēem ë (Technical institutes) certificate, diploma, applied degree, apprenticeship ku continuing program (gāāt la tueŋ). Ka juēc e kuen thīn ke kōk thiāāk thoōōk ë technical ku trade (ke cōl ŋēec wei de kēŋ) Alberta ade nom institutes ke technology ka rou, tōk ke cōl NAIT ke (Northern Alberta Institute of Technology) atō ë Edmonton ku SAIT ke (Southern Alberta Institute of Technology) in Calgary.

Aci akumma kek yīēk licensed ë lōōŋ ke (Private vocational schools)

E ɣööt ke gäät kē kī kōc pīöcc ē kē bīn la luui ci mēn, auctioneer, model wa computer-aided drafting technician(*Private Vocational Schools Act*).

Ke pīöcc de ɣεεc wei de kēŋ ci mat nom ē classroom tōk giic (Apprenticeship training)). Pan ē Alberta, akuēn bar iē thok ē kōc e ɣεεc wei ci mēn, cook, bake hairstylist, electrician, plumber, agricultural mechanic, machinist, etc(ade niim apprenticeship program); tē wīc yīn lēk kī tīŋ website da kut e cōl (Alberta Advanced Education’s Apprenticeship ku Industry Training) (www.tradesecrets.org).

ɣōn gööt de kōc dīt (Community Adult Learning Councils) Ke kōc kuony ē dēt e cōl part-time, non-credit adult learning opportunities agut ci pīöcc de kīc kōn gāt ku English aō a Second Language classes. Tē wīc yīn lēk, kī tīŋ website de Community Based Adult Learning setion de Alberta Advanced Education (www.advancededucation.gov.ab.ca) wa (780) 427-5624 kē tō yīn ē Edmonton wa cōl thiliŋ ciēn wēu 310-0000 kē tō yīn tē dēŋ pei ē Alberta ku tāau (780) 427-5624.

Tē la kuen ē post-secondary program ka kan ē thīēj:

- Kēn e kōc e kōc luöōi Alberta tak ē wēt ē kē cī kuen.
- Ye kōk ŋō wīc keek bī yīn gam
- Ye wēu kadi kek e tōōu piny ariōp ku ē wēu ka athōr
- Ye pēi ka di kek bī kē gāt jōt

Institutions ku programs kuen, gēm gēm den atēk gic ku wēu e kek cuat piny atēk gic, tē wīc yīn neen bē yīn gam kē bē göt dic (program), awīc bē nom de high school diploma (wa equivalent combination de education) ku kē yōk ŋic ku nom de akuēn high school courses. Kōk wīc keek ē program kōōk giic aci kī thōŋ.

Lēk ē wēt ē post-secondary institutions ku programs (kē kuen)

- Kī tīŋ website de Learning section da **ALIS** (www.alis.gov.ab.ca)
- Tīŋ website de Alberta Advanced Education (www.advancededucation.gov.ab.ca)
- Cōl akut de Alberta Career Information Hotline (780) 422-4266 kē tō yīn ē Edmonton ku ni ci tō ē Edmonton kī cōl thiliŋ cīn wēu 1-800-661-3753.
- La tēnē ē Alberta Human Resources ku Employment service center thāāk, cōl Alberta Career Information Hotline.

- Jam wek ë raan Library thiääk ke yïin.

Kuwoony de menh ë yon ë gäät (Student Financial Assistance)

Akut e col Alberta student financial assistance programs ke mïth ke yon gäät tö post-secondary education kuony ë wëu, ke cieng ci mat kaam de mïth ke yon gäät ku wär ken, ku akuma.

Të bi wek kuony, ka yin dë dhil:

- Awic bë ya raan rëër ë Alberta
- Nyooth ë kë bë yïek yïin
- Bë rot cuot ë lon dït ci gam thin nic
- Bë tiam ki la tuej ë kuën du yic.

Akuën ë wëu bë yïek giin ka ci kek matic, ku la wëu e yin këj cuat piny ku pëc ë wëu bë yïek yïin ë run tök gic. Wëu ci menh ë yon ë gäät kek dheen kek dhök nom ciën kë ci meth thök ë gät. Wëu ke grand e kek yïek giin aci kek ë dhök niim.

Të wic yin lëk, ki tïj website da ALIS tö ë Students Finance section (www.alis.gov.ab.ca/studentsfinance) wa akut e wëu yïek mïth ke yon ë gäät centre (780) 427-3722 kë tö yin ë Edmonton wa col thilij ciën wëu bë cuat piny ë Canada yic ëbën 1-800-222-6485.

Pial ë Guöp (HEALTH CARE)

Alberta anöŋ aguiëer piath de pial ë guöp. Të cïn tuaany ka ca töök yök, ke yïn dac lo paan Akim.

Kë thiak kek pial ë guöp (Health Link)

Health Link e kóc lëk në wël piath ke pial ë guöp. Në guöt de thaa aköl ka waköu, yïn lëu ba jam wennë akim në thilikic ka yïn lëu ba kuöny yök në website de Health Link. Na de kë koor ba thiëc të de akim ka koor ba tuany du guiëer akim, ke yï cöl Health link në thilikic: (403) 943-5465 në Kalgäri, (780) 408-5465 në Edmonton ka në 1-866-408-5465 në Albertaic ëbën.

Websites ke Health Link aye diäk:

- Paan (Province) dît de website (www.healthlinkalberta.ca)
- Biäk cuëc de Alberta (www.calgaryhealthregion.ca/healthlink)
- Biak ciëem de Alberta (www.capitalhealth.ca/YourHealth/CHLink)

Website de Health Link ee kóc kony në:

- Kä juäc ke pial ë guöp.
- Aguiëer de pial ë guöp në Alberta
- Dhöl ë kóc nyuöth të de Akim ke Alberta

Luöci de tuany tääm röt (Emergency Medical Services)

Raan tuany ka raan ci töök yök akoor bi ya laar paan akim ëlantöŋtëi. Kä ë röt tääm cië man de dhuöŋ de kaam/kök ka köc de piöu aa koor bi dac ya riëŋ akim. Aguiëer de pial ë guöp de Alberta (AHCIP) ee wëu ke lo paan de Akim tääu piny të nöŋ xen kë cië röt tääm.

Cöl namb de kä ye röt tääm (ee 911 në bëi juëc ke Alberta) të koor yïn riän/ thurumbil de kóc tuaany bi yï kër paan de akim. Wëu ke kër acië AHCIP ke tääu piny ku ka ye juëc arët. Ku anöŋ aguiëer juëc kök lëu binke wëu cuat piny ëya:

- Aguiëer de dhamania ë ŋek ë röt, ci man ee Alberta Blue Cross alëu bi abak tääu piny ka alëu bi cuat piny ëbën.

- Aguiɛɛr de dhamania de riäi ee wëu tääu piny të cïn riän du dɛeny nom.
- Mäktab ɛ luui de kɔc de Alberta ee wëu tööu piny të ye ke yïn miɔɔc në kä ke pïir.
- Dhöl kök ye kɔc lui kony ne raan ka mäktab ɛ luui keek.
- AHCIP ee Alberta Blue Cross kuony në wëu ke ker paan akim të nɔŋ kɔc cï dhiɔp (kɔc nɔŋ run ke 65 lɔ tueŋ).

Wëu aciike ɛ guɔ wïc ɛtë jɔt ɛyï. Acïn raan ye riän kɔc bec rɛɛc në jɔt të cïn yen wëu. Cïn de wëu aye jal tuɔɔc në thaa dët ku kuɛɛr juɛc bïn ke wëu tääu piny aye ke gam ɛya të nɔŋ raan ril ɛ pïiric.

Akiim ɛbën ace naŋ ɣɔn de kä ye rɔt tëëm ku ɣööt ke kä ye rɔt tëëm ace ɣöör në theɛ kedhie. Apiath ba kan ɲic ye akim no de ɣööt ke kä tëëm rɔt thiök ke yïin ku ba gäär të thiök ke në thiliŋ du ago dac cɔɔl të nɔŋ en kë tëëm rɔt.

Të kuc yïn akim thiök ka theɛ yen ke ɣöör ke yï cɔl 911 ku yïn bi kuony yök ɛnɔŋ ke kä tëëm rɔt ka Health Link alëu bï yïn nyuöt paan de akim deic ɣɔn de tuany tëëm rɔt.

Pan Akïim /Bëi ka Akïim (Hospitals)

Kɔc bec aaye täac pan akim të ɛ tuuc ɛ ke ne akim: akim de baai, mëgïc (akimdi) ka akim lui ɣɔn de kä ye rɔt tëëm.

Alëth pan akim aaye yiëk kɔc cï täac abac/ɛpath ku kɔc juɛc ke keek aaye kä ken bëi ci man de yï alëth ke waköu, ku war ku alëth ke wiir. Kä ye raan bec ke kɔɔr ci man de kuin/cuin ku ageen de töc, aaye cuat piny nä aguiɛɛr de pial e puöp de Alberta. Na wïc ɣɔn du yïtök, ke aguiɛɛrdun de dhamania de bec alëu bï yï kuony në cuɛt de wëu piny.

Pan akïim juɛc anɔŋ lööŋ juɛc ke nëmnëm ku namba de kɔc ye pöl bik nem në thaa tökic. Nä tiët de rɔt den, mïth aacie pöl bik lɔ nem në ɣän kök ke pan akim.

Bëi ke akïim kedhia anɔŋic kɔc kök ye kɔc tuaany kuony në bädhɛɛl cïe thiök ne tuaany cï man de kä nuan kɔcken cï döŋ baai ka kuëny de chök de pial ɛ guöp të cï yë lony pan akim. Raan de luoië alëu bï yï wiëc raan ye kɔc waar thook të kɔɔr yën en.

Loçi loçi kök ke pial de guöp (Other Health Services)

Akïim (physicians)

Pan   Alberta yic, akiim ad  ki ya akiim ke b i wa ye ki k c ci wuel   wuel ke pialic. Akiim ke b i ke ki k c miwoc   wal e k c t k agu p pial, akiim ci wuel a k c de gu p j ok ril y ek wal ril bi kek gu  p pial. t  le yin akim ci wuel tin ka akimduon   baai e yin tuwoc t  de yeen.

Yin d  akim e jam thon duon tuen y k. Ade ku er ju c d  yin   ka kim y k:

- Jam wek   raan   k c ka kut dun, raan agendu ku raan e k c j am elui kek akut   k c k  k.
- Kuen awareek ci   rin ka kiim watk  th/ g tpiny thin   lon ci akiim g t alon de x ot ke g at ku alon de k c e k c reedic, la tin ny oth   w t (www.cpsa.ab.ca). Ad  wic/ y  p, kor n  rin ka kim, thon e yen jam, t  të yen thin, k  ci g t ku k  nhi er .
- C l k c ke pial   gu p thi ak thook ku thi c rin ka kim wen e raan piac b n gam paan bi k dun.
- Kor awarek ci akim g t rin thin   pial gendunic   ny oth   w l (health region's website). T  bi yin genduon de pial   gu p de ny oth   w l y k, tin gen   pial   gu p/ map, any oth piny de Alberta pial   gu p ku yomyom de ny oth (www.health.gov.ab.ca)
- Tin awarek da kiim c k ku k c e k c reediic t n  ath r ayen de thiliik / phone.

Kam kic yin akim go la neeb, c l maktab da kim ku duom   rot kol bi wek rom. raan ton de k c ka kim lui   maktab abi yin ny oth kol bi wek rom wek, akim agut   many da kol /thaak bi yin la t n  akim. Muk awarek duon de pial   gu p t  le yin akim tin ago akim awarek tuwoc t da akut e w u ke pial   gu p juaar pan   Alberta. Yin ab  w u ke paan akim t au piny t  kic AHCIP kek cuat piny t n    yin.

K  le yin akim tin ka akim ab  yin y ek thi j ku yin b  diu non bin kek d kniim ku l k   keek j ok wen non yin; k  ci akim   jam   thondu, ki kor   rot raan bin la waar thok. Akiim k k ke ki k c them gu  p   ke cin ka kic yin go g t wal ke tuaany.

Aye k c ju c y k, dok de rot t n  akim aye kek kuony kor kek kuony de wal. E k uer r  yen ka akim j ok ci njic ku k n    pial   wic.

T  cin mem min   dhon cin r ac, wa jon de piou ku jon e rem   nom kut   gu p bic, ki la paan akim de k k t em rot thi ak ke yin ago dap y k   wal (tin paan akim e c k k n ). T  yin la x n   wal l u yin   t k, ki c l thilin da kut duon e luui   ka t em rot (911 at    bi k ju c   wuot dit k  yiic) ku thi j ri n   k k t em rot ke lon   wal e c k k n )

Wu k k k ade ki yiic x ot ke wal ci wic   duom de rot yuol bin la jam wek akim. Ni de nom jon wic b  dap tin ka cien g au, ku ce k  r  c piir, yin d  go la pan akim thiin thi k ke yin ci yin be yet pan akim de ka t em rot diid . Pan akiim thii ke ki liep ka kek ci

gäau ku acik ki liep aköl ku waköu 24 ë köl tök gic. Thiliik ke pan akiiim thii kë aci ku biäk e kek luui aci göt athör de thiliik du yic ku atö ë website www.mytelus.com/phonebook/index.vm.

Kë ci akim yin gat wal, ka laar tene e wal xaac wei thin wa laar xon ë xaec de wal wei diitde e col pharmacy. Koc ci wal göt ke kek col pharmacists, ke ki wal ku yiek ki kek giin ku tet ki yin thaj bin wal aadek. Wal ci göt ke dek ë raan tönj ë ci gat den. Të ciën nin nom akut e ka ku cuöl ciën (insurance coverage) ka yin cuat wal duön ci xaoc piny yin ë tök.

Akiiim Nyin (Eye Doctors)

Të de yin nom jon de nyin, ki dom thaj bin la rom wek akim de baai. Të leu yen rot ka kim duön ë baai atooc yin tene akim de nyin ci wel e col (eye specialist wa (ophthalmologist).

Të wic yin nen bë daii du them wa ci go tak gic non wic yin neen nyin, ki dom thaj bin la rom wek akim bin yiek neen ke nyin e col (optometrist). Ba akim de nyin thiaak ke yiin yok, ki website de xon ë gaat da kiim ke nyin de Alberta ku la lon da kim de nyin (www.collegeofoptometrists.ab.ca) wa tij duön de thiliik gic awerek ayen nic alon da kim de nyin.

Akut de Alberta e weu ke la pan akim cuat piny e col (Alberta Health Care Insurance Plan) aci weu ka them de nyin ë cuatpiny agut ë weu ke xaony de neen, ka them de mith de niim run 18 le piny ku athem de koc dit de niim run 65 le tuen yen ke kek weu ken cuatpiny.

Akim lec (Dentists)

Ade kuer/ dhöl juec de yin akim de lec yok:

- Thiëj mathku wa raan e koc jaam looi kek akut ë koc köök.
- Tij te ci akiiim ke lec nyoöth thin website da kut e col Alberta Dental Association ku College (www.abda.ab.ca).
- Tij athör de thiliik du yic atö awerej ayen lon akim de lec.

Akut e weu ke la pan akim cuatpiny e col (Alberta Health Care Insurance Plan) aci weu ka them de lec ë cuat piny, ke koc ciën niim weu akuma kek kuony ë pei kek ke weu keen ka them de lec cuat piny.

Kë luöoi yin wek akut e weu ka them de lec piny, ka ke ki weu kuön cin wal la xaoc dhuök nom miin. Kuut kök kek pial ë guöp tö wut ë tene ke ki weu ka them de lec ke mith

cuat piny. Të wïc yïn lëk kî jam wek akut e cöl (Health Link) wa akut e cöl regional health authority thïääk ke yïin.

Kuöony Jöŋ Nhom (Mental Health Services)

Jot pan dëŋ e yïn tök anjic këŋ ë yïn nom: ke yïn tök amit pïöu ku ke yïn tök amum nom ku rëëc jin. Agut cï të cï yïn tënë ë rëer yök ku loöoi, yïn cï nyin ë dap njic ë Canada. Kuer piath bïn dap njic ke ku bë röt mat akut dunic. E jam wek ë kóc kë cek yïn thok awäjic/kuöc guel. E thïej. Kë cïn ka juéc kueen ë wët ë pan yam, ka yïn e röt yök kî cï röt döm apiath.

Në de raan njic thël ciëŋ de Alberta, ade kuër juéc dë yen kuöony yök:

- Cöl akut de Alberta e kóc tuaany ë ke nïim kuöony (Alberta Health Board) thilin lääu köu 1-877-303-2642. yïn lëu bë jam ë raan cï tuaany de nom göt aka ci wël aköl wa waköu. Aci wïc bë lëk rinku.
- Jam wek ka kut e pial ë guöp mat thok e cöl (Health Link). Ke kî luöoi aköl ku wäköu ëi lon lääu cï wël ku ë la lëk kóc kök.
- Kør athör de thiliik du yic agö thilik de kóc e kóc cï nïim riëet kuöony thïääk ke yïn. ke ke dap göt të thïääk ka awerek xer athör ë thilik gic.
- Jam wek akim de baai wa akim e jän luöoi. Akim de pial ë guöp cï wël aci wët ë jan du ë la kuany nyic kek ë kóc kök kî kic gam.
- Thïej raan e kóc jääm lui kek akut ë kóc köök agö yin tuöoc.

Lon ë kóc cï këŋ njic (Addiction Services)

Te yïn thuäac ë gumaar wa ye de ë möu, mäth ë tap wa taap kök e yïn luöoi karac, ka raan tök ë kóc baai wa mäthdhu, adë jam kek akim de baai, ku adë jam kek akut e cöl (Alberta Alcohol and Drug Abuse Commission AADAC) kóc këen e kóc jääm, kek kî kóc luöoi kuä cï kek riöp ku acik ë wël ë la luëel. Të wïc lëk kî tïŋ website da kut AADAC (www.aadac.com) wa cöl thilin de kuöony lääu 1-866-332-2322.

Cuat piny de wëu ke tïët ku këŋ (Paying for Care and Equipment)

Akut de Alberta e wëu ke la pan akim cuat piny (Alberta Health Care Insurance Plan)

Akut de Alberta e wëu ke la pan akim cuat piny ke cöl (Alberta Health Care Insurance Plan (AHCIP) ke wëu ke koc e la pan akim rëer ë Alberta cuat piny. raan rëer ka thek lööŋ ke Canada, ke kī hööt ken looi ë Alberta ku rëer kī nē cīt tē wïc kī yen.

Koc juëc rëer ë Alberta ke kī wëu yïek AHCIP tē deen luöïi kek ku koc kök ke kī la cuet piny ë maktab denic. Yïn dhil ë rin göt tēnē ë AHCIP kē cïn pëi kadïäk thöl ë Alberta. Kē cïn jai non bin acuet piny ë wëu ke AHCIP, ka yïn ke wëu kuöön e yïn la pan akim cuat piny ku la kök ke pial ë guöp e luöïi yïn. Koc juëc rëer pan ë Alberta acik loc bik acuet piny ë wëu ke AHCIP ë wët ë juëc de de wëu e kek cuat piny pan akim.

Tē wïc yïn gän ë rin, ka yïn dhil awereek thiööŋ ku laar awereek ë bī yïn Canada. Awereek ke AHCIP atök kī:

- Atö ë website e wëu ke la pan akim cuat piny/ awerek tö löŋ de pial ë guöp de Alberta ku pial piath (Alberta Health Care Insurance Plan/ forms de Alberta Health and Wellness) (www.health.gov.ab.ca).
- E thilik thaa 8:15 a.m le 4:30 p.m ë köl tök le köl ë dhiëj Monday to Friday. Kē tö yïn ë Edmonton, kī cöl (780) 427-1432. tē dëŋ ë Alberta yic, wup 310-0000 thilin lääu ku tääu (780) 427-1432.
- Bë toöoc ë dët e cöl Mailing Address:

Alberta Health Care Insurance Plan
Box 1360, Station Main
Edmonton, Alberta T5J 2N3
- Bë toöoc ë ŋaŋ (780) 422-0102
- Tē wïc yïn la ë maktab de AHCIP 8:15 a.m le 4:30 p.m Monday to Friday.
Edmonton: 10025 Jasper Avenue
Calgary: 727-7th Avenue SW

AHCIP ke yïn cuat köu piny ë köl töŋ ë ŋëet din Alberta, gam awereek ë bī yïn Canada ku thiäŋ awereek kē cïn de pëi kadïäk ë ŋëet dïn. Raan ëbën ë koc ke baai yic ka akut de Alberta Personal Health yïek card de pei. E kek kē, ke kek dhil la nyooth tē le yïn tēnē akim, ŋön ë thēm, ŋön akim ku pan akim thiin ë pial ë guööp. Ke raan tö rin ke ë cardiac ke wëu ke cuat piny.

AHCIP ke wäl cī akim göt ëmakteeb keniic wa pan akim wïc bë kek la ŋöoc cuat piny. Wëu e kek cuat piny pan akim de chiropractors, podiatrists, wa optometrists aye koc ke AHCIP kök cuat piny. AHCIP aci wëu ke wal wa wëu ke lon de ambulance, wëu ke acupuncturists wa wëu ke lec aci kek ë tääu piny. Kē le yïn awereek thiööŋ, ade aweren thiin cī kök bī ke yïn atääu köu piny göt thiin agö kē cī bë ya tääu piny ŋic.

Kë cī yīn wēu e ke juēr kōc ke AHCIP lēu ē cuet piny ē pei ku yīn cī rēer ē Alberta ē pēi ka 12 ku rou ka cīn tē cīn kōk, ka yīn dē thīōn wereek ke AHCIP agō kōc e cōl subsidy wēu cuat piny. Subsidy ke yīn tōk acuet piny ē wēu lik.

Tē wīc yīn lēk juēc ē wēt de AHCIP, kī tīn website da kut Alberta Care Insurance Plan ku atō alōn de Alberta Health and Wellness (www.health.gov.ab.ca) wa jam wek ē kōc ke matab de AHCIP.

Wēu ye Mīth Alberta kuōny lōn pial guōp den (Alberta Child Health Benefit)

Ta tōu ka ku nyiīn piny wek miethku, ke yin leu ba kuōny yōk tē nē akutnom de pial de guōp de mīth thii ne Alberta. Yen, aye ajuēer bāāric ye mīth kuōny nē ka cit bi meth laar tē nōn akim de lec, akim de nyin, bi meth gēer akim ne thurumbil de kōc tuany arēēt, gāār ē wal ku jōl ya ka juēc kōk yeke yiēn mīth bec nē tuany de thukar tē nē mīth nōn run ke thiaar ku dhorou ku bēt, ku mīth nōn run ke thiaar ke kudhonguan ye lō ne thukulyic(gōl dhol de dhorou agut ciē dhol de thiaar ku rou ku ka rēer ne bēi ken yic. Acin wēu yi kōor ba met ne ye ajuēer kēnē yic. Aye nyuōōth aya lōn ye kuōōny la tuēn ta cit tene riēldu wek miethku ku jōl aa juēc mīth.

Cien de mīth leu bīkē kuōny yōk

Wēu ye baai ke yōk ne ruōn

1	Dolaar (\$) ka 24,397 dhuk piny
2	Dolaar (\$) ka 26,379 „
3	Dolaar (\$) ka 28,397 „
4	Dolaar (\$) ka 30,397 „
Ciīn war 4	Matē \$2000 tene manth dēt ye kek rot juāk

Mīth ci wuunken ku marken jai bik rēer ne Alberta ci men abakōōk aa cik leu bik kuōōny kene yōk.

Tē nōn yīn kē kēnē deetic, ka ke kōor ba nyic arēēt, ke yin lōor ne kōmpiōta nyin kuguōtē ye kēnē thīn (www.hre.gov.ab.ca) tuany kuōōny de meth ē wēu ku kōk ke pial ē guuōp. La pial ē guōp ku tuany pial ē guōōp mīth ke Alberta walē ba cōōt nē (780) 427-6848 te rēer yin ne Edmonton. Tēne ran cie rēer tē dēt ne Alberta, ke yi cōl 1-877-4MY-KIDS (1-877-469-5437). Acien wēu ye cuat piny.

Kuōōny de pīr akol kol ye pan Alberta gam

Tē nē kōc nōn guōp nāāth ku jal ya kōc ne tuany cie yic ye dac pōl, ke ajuēer ye kōc kony ne nyin dhia nē Alberta a lēu ku bīki yīn yēn (ajela) de kōc cī ruai, kake piīn apiath tē nē mīīn, ciīn ku chōk ke līthīk.

Lēu ba kuōōny kene yok kede:

- Tē nōn yin nāāth de guōp de pēi ka dhetem dhuk nhial

- Abaköök cien nē Albata
- Yin kōor athōor nōj yic namba de pial ē guōp pan Alberta

Na nōj ke ka ci gōōr nhial, ke yin lōor nē maktam de anuen yi bēi kuony thiak ke yin ku thiec bī yen nyōōth ke yin lēu ba ye kuōny kēnē yōk. Na kuch yin abiak de pial de guōp tē rēēr yin thin ke yin lōor nē komputa nyin ku guōte ye kēnē thin (www.health.gov.ab.ca). Nimēra de telepon aba yōk nē buj de nimerai yic.

Tē nōj kē kēn ye yic deet banj de ye kuōny kēnē, ke yin lōor nē komputa nyin ku guōtē ye kēnē thin (www.seniors.gov.ab.ca)

Kene yē yin piäl guōpdu tiit arōt riēldu (Private Medical Insurance)

Kōc juēc aye dhamania de ajuēer de pial de guōp de Albata thiōj thok ne dhamania ci geu de pial de guōp. Yen ajuēer kēnē, ke yi kuōny ne ka ciē ajuēer de pial de guōp de Albata ke lēu ne gēm de yin. Kōc juēc aa kuōny yē Alberta yiēk kēk juāk ka kēn riēlden arōt ku lēu ka bīk wēu dāk thōōk tāu piny. Cīt mēnē raan alēu bi wēu thurūm kōc tuāny jat pan akiim cōl ‘Ambulance’ ku wāl ci akiim gōt, ta tōōk ke yin bai, ku ta ci lēēcku tuāāny, ku tuāny lōj yīth, ku wēu pan akiim riōōp yic. Kek ka aben alēu ba ke tāu piny riēldu yic arot.

Akūt cie geu ke ajuēer de pial de guōp a yi wal xaac tē nōj kōc cie ke cin māt, acie wal ye xōōc ran tōk. Tē lui yin, ke yin leu ba rōt mat nē akutnhom de pial de guōp de kōc lui tē tōk.

Aya dē, yin lēu ba athōor maṅok de kōc kōor kuōny wār ke yi ajuēer de pial de guōp de Alberta gām kōc xōōc tē nōj (AHCIP). Tē nōj yen kē kōor ba deet yic arēēt, ke yin lōor ne komputa nyin ku guōtē ye kān thin (www.health.gov.ab.ca) tuany akut e wēu ke pial ē guōp cuatpiny ku tuany biāk de form, ku kuany kēnē e cōl optional health plan. Aya de, yin lēu ba lō nē maktam de (AHCIP) thiaak ke yin.

Pial de guōp de jāj ē bēn (Public Health Services)

Ajuēer de pial de guōp de thiē (de ran ē bēn) e kōc kuōny nē maktēt ken yic, ku jāl ya xōn ciē juiir yī ke ka juēc ye tuany tuēeny bēi gēl.

Kōc ciē luōi nē ye ajuēer kēnē ayi kōc jōp nē nyic de ka kuc keek banj de pial de guōp; ba cam piath ke guōp du, gēl de tuēeny yi ke wōōk ku jāl ya ka juēc kōk thiak nē tuany kōor ba keek nyic. Aya dē, ayi diar liac kuōny banj de pial de guōp ku jāl ya mīith thii kor. Na kuc thok, ke ka lēu bī ki yin kōōr ran bī geer thok.

A go ye ajuēer kēnē dōt, ke yin jaamē kenē akutnhom de abakōōk ku ka bī yin kuōny ba maktam den dēer.

Tiit wëi tuääny dhöl tuöm (Immunization)

Mith Alberta aben aye toom bi tuany tiët wei ke güp ku kene aye loi ɣön luöi pial guop ku bëëi akim kôc aben aya ku acin wëu ye tääu piny. Kôc ke miith aa awereek thäny yic bik akiim gam riël bi la tueŋ kek tuöm miith. Ta le yin kene ye nyuöth lön ci mithku tööm ka lëu ba kek nyuöth akiim bi ɲic.

Miith rëër Alberta alëu ke bi kek tööm ku acin wëu bi kacken tääu piny löŋ bëëi akiim kôc aben; kek aa lëu kä bi kek tööm aya pän abun. Kôc la miith aye thiéc bik awereek tyhäny yic bik akim gam riël bik la tueŋ kek tuöm miith.

Löŋ ku dhöl ye kek luöi thin (LAWS and Legal System)

Yiith ku Luöi (Rights and Responsibilities)

Yiith ku läu nhom ye yök rin rëër yin Alberta aa töu. Yin aye wic aya ku ba ka juëc kôk luöi ku thëk loŋ Alberta. Kuöoc thok ku kuöoc dhöl kôk aa ci leu bi köny ta ci yin loŋ dhöŋ köu.

Të ye lööŋ Canada luui thin (Canadian Legal System)

Loŋ Canada aci loi bik yiith raan, ku lääu nhom raan, ku döör kôc ci këëk, ku tiët akut kôc aben. Te ye lööŋ Canada lui thin aa thöŋ kek ta ye kene pan British lui thin, ku aci thöŋ kek ta ye ke cöl (Napoleonic code) lui thin. Kene Quebec aloi tene wuot Canada abën. Kuät raan ci ɲany thok lukaye tiŋ ke cin guop awuoc ɣet ta be ye yok ke la guop awuoc ɣon lööŋ.

Canada ade yic lööŋ ka rou: Lööŋ kôc räac döm, ku lööŋ kôc ci këëk kääm kek döm

(criminal and civil law)

Lööŋ kôc raac döm (criminal laws) aa kôc rëër Canada tiit.

- Alathkëër (police) aa ka ci röt wuöoc wic cök
- Lööŋ kôc räc döm aa kith yic ci mene thör, nääk raan, cuëer ta ye kãŋ ɣäac thin (kë ci kôc ɣeac wei cuëër) ku la dhöl kôk ke cuëer; ɣeac de tap aɣoc ku wal rac kôk e math. Kë cï moc menh de wa tiŋ de dui (that), ka ke dhöŋ de löŋ de thöör köu.

Kë cen thöör kë ka mac bolith (police) ku leeri ë luk gic ku ni ci yen yök ka de guöp awöc kë ka mac.

- Koc aa leu ke bik la luk yic ku bik atëer ken kek köc kök ku akut kök aya la cök piny. Ke cit kene aye loi dhöl raan köc kuöny löön cöl 'Lawyer'. Raan aleu bi luön de naany thok rielde aröt.
- Akumma ë wëu luk tau piny agut wëu raan köc waar thöök tē wic ë yeen.

Lööñ ke jään (Civil laws) ke löön ci kek luöoi bik koc tæer athääk, koc e xεεc wei ë këñ ku akuut. Ci mëñ, kë ci koc teer ë kök pei, ka ke ki la te cöl civil court bik e wël kë la luk gic. Koc ke luk ke ki löön ke raan de kë de la luk ku tññ ki ye ñan bë luök yic. Kë ci baai riöbic teer kek raan de nöm baai ë wët ë wëu e koc tääu piny kë riöp ë yöt dic, kë ka de löön e këñë luk ku tññ ye ñan de nöm yic. Dëñ bë muk ë yin nöm ë löön ke jänj kë, e cöl (civil laws).

- Ke koc ke luk ce löön kë kek ke koc la kuum.
- Koc ke la ë luk gic ë wët agöñh ci ci röt looi, kam ë koc e xεεc wei wa koc ka kuut. E luñ këñë ke luöoi ki de nöm raan ci löön kueen ku yin dē la ë luk gic ki ciën nöm raan löön aya.
- Kë lee yin e luñ e cöl civil court këñë yic, ka ke yin e wëu ka riöp cuat piny ë röt; ku tē wic ë raan bë thok bën waaric, ka yin e yen cuat piny aya.

Dhö ye Alathëer Lui (Police Procedures)

Kë ci Alathker koc mac/döm, kë ka dhil ki:

- Ke ki röt njic non e kek bäny ke Alathker
- Lëk ë koc ë wek mac keek
- Kuën ë kek kë mac ë keek
- Yïek ë kek athör ë thiliik bi kek thiliik ke koc ci löön kueen yök thïn.
- Lek köc lön lek yic ku bik jäm kek köc njic löön.

Të ci yin mac/döm, ka yin dhil la wek wek ë bäny de Alathkeer, yin dē loöi kë rac apēi ki thëër yin wek ë Alathker. Dëñ rac apēi paan de Canada ke riöp de Alathëer thok, Alathkëer baai ë tēñë aci kek riöp kë ci kek yin döm.

Kë cien nen kōn lëk yïin ë lē ë yin ci mac/döm ku kuën nin yiny duöön bë, ka ke yin duut cin ku leer yïin pan ë Alathkëer. Alathkër ke yin guik guöp non de thëñ muk keek ci non ë

pal, ago deedic non ciën nen kë muk; yin de nom bë raan ci löön kueen yöp ku kuën ë yic yeen ago yin bën kuony. Raan ci löön kueen abë yin lëk yiny du ku kuën niin,

Aci lëu bë thiëc de Alathkër däk nom, ke ci yin karac löoi ka Alathkër adom thura du ku Alathkër ade nom yic bi yin thuur cin. Alathkër ade nom yic bë yin thiëc bë wëi ku them riem du kë ciën nen tijn non kuëeth yin räi ki ci dek ë möu.

Alathkër alëu bik yin loony kë ci kek gin mac wa bik yin laar ë luk gic bi yaa luk yen la yin loony. Të wic ë Alathkër deen non bi yin cej ë thänthanic, ka koc ke luk akon ë kek lëk bik kon gam aköl e yic 24 ku ja bën cej ë thänthanic. Kë ci koc ke luk yin pöl, ka ke ki yin kuën löön ci kek bë la dhonj köu. Ci, yin dë yöök bä awereek kuöön ke keny dhil gaam wa bë wëu cuat piny ku bë kek dhuök nom yin kë kic yin löön ke luk dhuonj köu.

Te yin nen yök non ci Alathkëer yin kuöc ciënj arac kë ciën nin dom, kë ka lëu bë la gaany tënë ë bäny de Alathker de wun tö yin thin (tijn athör ë thiliik gic ë page xer ku page manök gic) wa jam wek ë bäny e Alathkëer gony të de (Commission for Public Complaints against the RCMP) wa col thilij ciën wëu bë cuat piny 1-800-665-6878 wa la ë website www.cpc.gc.ca) ku abik koor cok.

Koc löön (Lawyers)

Koc juëc e la ë luk yic ke ki koc ci löön kueen möoc ë wëu ago kek ala kuony ë luk gic. Të wic yin neen bë yin yiëk raan löön kueen ka yin la tënë ë akut e koc köök kuony wa la tënë akut e col Law Society of Alberta Lawyers Referral Service yöp (403) 228- 1722 kë tö yin ë Calgary wa col thilij ciën wëu bë täau piny 1-800-661-1095 kë tö yin të dënj ë Alberta. Maktaab ke koc ci löön kueen aci kek göt ë dët e col yellow page athör ë thiliik gic ku alëu bë yök ë website www.mytelus.com/phonebook/index.vm.

Kuony de koc ci löön kueen ke ya wëu juëc. kë ci yin kek lëu ë cuat piny, ki la tënë e yin kuony ë path wa la tënë ë mith ë xon ë gäät kuen löön ago yin kuony ë kök pei yiic.

- **Kuony lönj löön (Legal Aid)** ke koc ci löön kueen e koc ciën wëu juëc e ki yök ë pei kuony. Të wic yin lëk ki tijn website da kut de Legal Aid Society of Alberta (www.legalaid.ab.ca). Wa tijn page xer athör ë thiliik gic.
- **Mith ke xon ë gäät kuen löön (law students) ke ki koc** kuony ë ka rac thii e röt loi ka ciën wëu täau ë piny. Të wic yin lëk, ki tijn website da kut ë mith ke xon ë gäät e col University Alberta Student Legal Services (www.slsedmonton.com) wa la ë website da kut e col Calgary Legal Guidance (www.clg.ab.ca). Wa tijn page xer athör ë thiliik de Edmonton nic alonj ë mith ë xon ë gäät wa la athör ë thiliik alonj ë mith ke xon ë gäät e col Calgary Legal Guidance.

Kuony e yin kuony ke lui ë wëu e yök ë pei. Të juëc ë wëu e kek yök pei, ka yin e riop ë raan ci löön kueen.

Yiith de Raan (Human Rights)

Akut e nòm e lääu de jän tiit e cöl (Canadian Charter of Rights and Freedoms guarantees that basic human rights and freedom are observed in legislation and the administration of justice), e lööj kē ke kī

- **Nòm lääu de jän tiit (fundamental freedoms)** Cī mēn nòm lääu de jam, tēk tēk, ku yanh duön e theek (religion) ku ci mēn ē nòm lääu bī yīn gāt ē kē duön ci tak ku nòm lääu bī wek nyöc wek ē kōc kōk ku jam ki ē kē duön cāk tak.
- **Yiith thōj (equality rights)** Yiith e jän tiit ēbēn ku bāk yök tēnē ē löj. Löj de yic ke kōc cīk kī nīim bē yaa thany piny, kōc bö tē dēj, kīn ē guōp tēkic, bē tik ke moc nòm thōj ku raan de nòm jōk, wa raan cī duany. E kēn nē ke yen nyuōth ē raan kuc thōj de kōc xer (English) ke kōr raan bē yen wēr thok gic kē de yen kē kuen.
- **Yiith de löj (legal rights)** E yīn pöl kē cīn awōc loōi agut ci bī kōc kē luk yīn la kuum wa mac kī yīn. yīn de yic bē jam wek ē raan cī löj kuen kē cī bolith (police) yin dōm, ka yīn de nòm yic bē kōr ē raan cī löōj gōt, yiny cī yin bē mac ē path ku yiny bī yīn tiit cī bolith bē bēn paan du ka cīēn bī yēn.
- **Yiith de cāth (mobility rights)** agut ē yiith bī yīn la keny tē duön wīc, rēer ku yīn lēu bē la wīc ē loōi tē duön wīc pīōndu ē Canada yic ēbēn. Te yīn nen tīj nōn ci raan löj de yic dhoj kou tē du, kī la tēnē ē raan cī löōj kuen wa cöl akut e cöl Court Challenges Program of Canada (CCPC). Akut e cöl CCPC ke yīn kuony bīk (provides financial assistance for important court case that advance language and equal rights guaranteed under Canada's Constitution) wēu ke luk cuat piny, thoj la tuej ku yiith thōōj ē nòm cit tē ci gāt deen ē löōj ke Canada yīc. Tē wīc yīn lēk, kī la ē webōite da kut de CCPC (www.ccppcj.ca) wa cöl thiliij (204) 942-0022 kēnē bī akut wēu cuatpiny.

Ke dhie, Akum mat Canada nòm (Government of Canada e cöl (federal) ku akum de Alberta (Government of Alberta e cöl (provincial) ade kī nīim bāny cīk kek kuany e kōc ci kōc kōk thany nīim piny thiēec thook. E Bāny kē ade kī nīim bīäk kēen ci kek yiēk riēl thīn muk kī keek, ku kek kī:

- Akut e yiith de jän tiit e cöl (Canadian Human Rights Act) ke luui kek akum dīit de Canada e cöl Federal, kek kī kōc e kōc kōk luōōi nyōth löōj bī kek kōc aluōōi, akut e cöl unions ku lon e kōk e yaac wei bāi, loōi, kōk ke luōi ku tēnē e jän nyuōc. Lon ē ciēj e kōc ē thook tek e cöl (Act prohibits discrimination on the basis of race) baai ku kuat ē bī yīn thīn, kīn ē dēl, yanh e theek, run, tēj ē thok de tik ku moc, cī thīēk wa kōc ē thīēk, kōc de baai, raan de kē cī rīāāk ē yen guōp, dōm dōm bī yīn pāl awīc. Kē wīc yīn kī tīj website da kut e cöl Canadian Human Rights Commission (www.chrc-ccdp.ca) wa cöl thiliik cī gōt cīēn kē:

Akut e yiith de raan tiit (The Canadian Human Rights Commission)
308, 10010-106 Street
Edmonton, Alberta T5J 3L8
Thilik de Edmonton ke (780) 495-4040
Thiliŋ ciën wëu bë cuat piny 1-800-999-6899
Thiliŋ ciën wëu bë kek cuat piny ke thiliŋ de kɔc ce piŋ apiath ku kɔc cī miŋ ce piŋ
1-888-999-643-3304 wa TTY line deaf and hard of hearing persons
Email: info.com@chrc-ccdp.ca

- Akut ë yiith de raan de Alberta ku ciëŋ, ke cɔl (Alberta Human Rights, Citizenship and Multiculturalism Act) ka kut e lööŋ ke kɔc e kɔc kɔk luööi ku kɔc cī luööi guiir ku bīk e lööŋ kë ya kuany yic kë luööi kek kɔc ku kɔc cī luööi aya. Ke kī lööŋ e kɔc tiit bī ciën theny de nɔm piny, tiëel ë tēŋ ë thok, tiëel de yīëth e kek theek, kīn ë dël, rōör ku diäär, te thiëth ë raan thīn, kɔc ci thiëëk, raan de kë ci riääk ë yen guöp, te wëu bēn thīn, nām de rōt, tē wīc yīn lēk ktīŋ weböite da kut e cɔl Alberta Human Rights and Citizenship Commission (www.albertahumanrights.ab.ca) wa cɔl thiliik ke maktaab ken kī:

Edmonton
800, 10405 Jasper Avenue
Edmonton, Alberta T5J 4R7
Thilik (780) 427-7661

Kë tō yin tē pei ë Alberta, kī cɔl thiliŋ kēnë, 310-0000 ku ë thiliŋ wīc bī yīn cōöt ka ciën gāäu.

Calgary
310, 525-11 Avenue SW
Calgary, Alberta T2R 0C9
Thilik (403) 297-6571

Tē wīc neen bë cōöt tē dēŋ ë Alberta yic ë tēnë, kī yōp thiliŋ ciën wëu bë tāäu piny kī, 310-0000 ku dap thiliŋ wīc bë yōp tāäu.

TTY ke kēn ë raan ci miŋ ku raan ce piŋ apiath (TTY service for persons who are deaf or hard of hearing)

Edmonton: (780) 427-1597
Calgary: (403) 297-5639
Thiliŋ ciën wëu bë cuat piny 1-800-232-7215
E-mail: humanrights@gov.ab.ca

Te yīn nen yök nɔn cī yīn kuöc ciëŋ ë wēt e yin raan dēŋ, wēt e yanh du pei, dël du pei, wa ye kaam ë diäär ku rōör wa de tōk e kɔk ci göt nhial ë yic, kī cɔl Akut de Alberta e yiny de raan tiit, e cɔl (Alberta Human Rights and Citizenship Commission) wa cɔl akut de Canada e yiny de raan tiit, ke cɔl (Canadian Human Rights Commission) agɔ kë cī luöi yīn kuany cök ka ciën raan ŋic jeen. Tē wīc yīn luk wek e raan kēnë, ka dap loi ka kīc gāäu, kë run thöl kī kīc gōny, ka Bāny da kut acī gōny du be gam.

Göny awic raan bë thok la waaric të du të kuc yin thok. Akut e kòc kòök kuony e còl (Immigrant-serving agencies) ke kī nīim dap de kòc e thok waaric ku war kī kē cī gòt dic.

Kē cī göny du gam, ka bāny acòl week we dhie ku bī kaam dun bēn jāamic. Jiēm bī wek duòòr abē yic de athòr gāt din cī yin lēk non cī raan tui wāc ku ke yin miòòc ē wēu cī yin mam. Tē kīc ē raan ē göny wek gam, ka bāny ke luk lar tuej bë la thiēc yic apiath ē kòc ka kum dit mat baai nòm ku alēu bī akum de wun thiin nē luk.

Lööj ke cej Baai (Family Law)

Paan ē Canada, acī lööj wic bë thòòr wek ē raan agut ci raan cā wek ròt thiaak. Lööj atit jāj ēbēn agut cī kòc de bāi ku mīth ken, raan cā wek ròt thiaak ku kòc dit cī dhiop acī löj wic bë kek kuòc atij arac. (Cī mēn, bë raan ē paan du nyāānj piny ka cīēn kē piēth ben lòk piir) e kòc ciēnj nyòòth kī ka cī gòt cīēn:

- **Bēj bēj löj guòp (physical abuse)** (kēn e ciēnj rac nyòòth ke duēi, thāt, biāk, tuēny, bë raan guòr nòm wei baai) ke löj yin tók aye raan e ka rac loòoi.
- **Bēj bēj löj tóç/ nòòm (sexual abuse)** bë raan cī tóç wic kuòk tók ē riēl ka yin e löj tók aye e luòoi ē ka rac.
- **Kuòc ciēj bë yin raan jieth piòu (Emotional abuse)** cī mēn bë raan atēer akòòl thok ēbēn, riēc de raan e yin nen lēk raan ē yin bā nòk, bë raan ē paan du nòk, bë raan ē paandu pēn non ben määth ke raan dēj, bë raan ē paan du riāac ē dhuk bī yin nen dhuòk nòm pan dun, riānj de kēj baai alēu bī yin tók apòk wek ē tik ku alēu bī wek laar ē luk gic wek ē tik.
- **Bēj bēj löj nyānj kòc wēu (economic abuse)** bë raan paan du cā miòòc ē wēu ke dēj lēu bī wek tók apòk ku leer wek ē luk gic. Kòc ke luk alēu bīk pòk dun gam kē cā wek pòk gam. Löj e thiēc riòòk ke tic kē cī:

Kòc cī thiēc de mīth kek ke yen tak të bī kek mīth ken mòk thīn. Ku akut e mīth tiit agò kòc ke paan den kek cī kuc ciēj arac, ke còl (Child, Youth and Family Enhancement Act) ke kī mīth tiit cī kek bë ya duēi (that), cīk ē bë ya tóç ē ròòr ka kek kor, ku cī kek bë ya jieth piòòth ē wēl rac. Cī mēn, acī wic bë mīth de nīim run 12 bë ya nyāānj baai ka pāc, kē ka bë tók aye kuòc mòòk de mīth. Tē wic yin lēk, kī la ē website da kut e mīth ke Alberta tiit ē ciēnj rac, ku ke còl (Enhancement Act section of Alberta Children’s Services (www.child.gov.ab.ca)).

Raan luòoi ke akut e còl Alberta Children’s Services, lon de ke baai tók arēer ē tók ē mīth ken. Raan lui ke ròt mat baai ka la kòc ke baai kuony kē de yen kē mam kek, bī kek tiit, wa möj de meth, kē cī raan thiāāk ke kek wa bolith/police, dupiòòc, kek gaany. Ken geny ē wēt ē muòòk de meth wa kuòc ciēj kuc ē yen cej baai. Raan luòoi e còl caseworker ke la jam kek ē kòc de baai ku tāu de mīth la tīnj kòk wic kòc baai keek ku ja kī kē cīk tīj

lueel. Kë cī lööŋ e mīth tiit dhəŋ kōu, ka mīth ke kek jət tənē ē raan tōk kaam de wun ke man wa jət keek tē den ēbən agut cī bī kek cəeŋ waar.

Jam wek ē raan luōi kek akut e cəl child welfare, la tənē e cəl Child and Family Services thiāak ke yīn, tīŋ ē website de Regional Authority aləŋ da kut e mīth ke Alberta luōi (www.child.gov.ab.ca) wa tīŋ aləŋ da kum de Alberta, atō awereŋ ɣer wa awereŋ tōōc tō athör ē thilikgic.

Te yīn nen yök nən ē meth kuōc ē cəeŋ, ka lon du bē kəc e cəl Child Abuse Hotline cəl ē thiliŋ lääu 1-800-387-5437. Yīn lēu bē cuōt ē thiliŋ lääu ciən wēu akōl ku wakōu. Rin ke raan cī kəc e mīth kuōc cēeŋ acī kek ē lueel.

Kē de yen raan ŋic ci kən kuōc cēeŋ, kī jam akīm de baai, bolīth/police, wa raan cəŋ akut dic lui pan akīm de jāŋ ēbən wa biāk ē pial ē guōp da kut. Ku nā ye tik yen cī kuōc cēeŋ, kī cəl akut ē ka tēem rōt tənē ē diāār (Women Emergency Shelter). Tē wīc yīn tē tō thiliŋ de nyuōōny de ē ka tēem rōt, kī tīŋ website de gəl ē təŋ de baai aləŋ de Alberta Children Services (www.child.gov.ab.ca) Tuany ŋō buk loōi ku kuany gəl ē təŋ de kəc de bāi ku riēēc ku tuany ye tēno bī ɣen la koony. Yīn lēu bē cuōt ku yīn bē lək awereŋ athör ē thiliŋgic, cəl thiliŋ de Edmonton kēnē (780) 422-5196 wa yup thiliŋ ciən wēu 310- 0000 ku abē thiliŋ du laar ē thiliŋ wēn ē kər bē yupbic ē Alberta. tīŋ aləŋ da kum de Alberta awereŋ ɣer wa wereŋ tōc athör de thiliik du yic.

Aləŋ de lööŋ ke tiēt ē təŋ de baai, police ke raan cī luōi təŋ kuony bī de tē le yen rēer tənē ka ē ka tēem rōt agō tiit tē thiin kor agut cī bī awreek bī ke raan cī təŋ looi gōt agō ya tēek tē cī thiāak baai. E kēnē ke raan ē cī luōi təŋ ku kəc kōk rēer ē yeen baai tōk arēer te yen yök nən ben kek gəl, ku raan ē looi təŋ ace tōk arēer baai. Raan cī luōi təŋ alēu bē awereek ke luk thiōōŋ agō bolīth/police ala baai agō kəc cī luōi təŋ ala kuony tē wīc ē yeen.

Thiēek, pēek yic ku riāŋ thiēek (Marriage, Separation and Divorce)

Kē cī cəeŋ rac la ka looi rōt ē thiēek gic, ka raan e kəc jāām ke kek kuony agō kī rēer ē tōk agō kī ciēeŋ den cōk piny, wa tē lēu yen rōt, kē ka dē guōt ē dōōr piath cīt tē wīc ē yeen. Akut e kəc kōōk luōi, akīim ka kut ē pial ē guōp ku akīm de baai adē kī yīn tuōc tēnē akuut kek kəc e kəc jāām (counselling agencies).

Moc wa tīŋ cī raan ē paande bāāi ke ye kəc cī **kōōk acī de dhuōk ciən ē** wēt cī thiēek dēk piny. Kəc e bēn kēny, kəc bō ē looi adē kī wīc ē kuony wa bīk jam ē bāny da kut e kəc gam bāk akəc ke Canada ku maktab da akut ē kəc kōōk (immigration officer at a Citizenship and Immigration Canada office).

Kəc ke Luk ke kī riāŋ de thiēek gam kē cī tik puōk ke mōnyde. Aye lōŋ de riāŋ ē thiēek lueel ē thiēek ke riāak kē cī:

- Kë cī mōc kek ē tik rēer ka kek tēk gic ē run, ke yen nyōōth nōn cī thiēn dun riāāk ē kaam dun.
- Kë cī tik kōōr ē muony dēn aka cik rōt nōōm ku mōny de aci jaai bī tīn de pāl awōc.
- Ke tik kek ē mōc cōl agōth aka cik ē wic bik bē rēer ē tōk.

Raan wic pōk ē den yen ke la tēnē ē raan cī lōōn kueen agō rīān de thiēēk la tēem piny (lawyer). Tēnē ē raan ciēn nīim wēu bī yen raan cī lōōn riōb, kē ka dē la tēnē akut e cōl (Legal Aid Society of Alberta) agō la kōr raan cī lōōn kueen ka ciēn wēu bī kek cuat piny.

Ke kōc ke luk kek ke rīān de thiēēk la tēem piny, ke rōt dap lōōi bē tik kek ē muony ci kek rōt kōn thiaak bī nēk raan tōk akuony ē wēu ē kam ken, ku ke kē tō ē lōjic.

Kōc de mīth cī pōk aye lōn kek tōk aye mīth ken kuony wēu. Tē kīc ē raan tōk en gam nōn bī kek mīth muk ē tōk, kē ka lēu bik la ē luk gic ku lek kōc ke luk thiēēc bik lōn la tēem piny kam ken. Tē kīc ē kōc de mīth gam nōn bī raan tōk mīth muk kam ken, ka lōn de riāk ē thiēēk ke raan cī lōōn kueen kuony ē tān ben lōn teem. Ke kē nhiēer mīth yen ke lōn gam thiēēb. raan ē luk aci ciēn rēec ē ye man mīth wa wun mīth nūōt cej ē gam, ke luōōi ē raan bē mīth la lēu ē muk kam ken.

Rēer ē kōc dīt māāth (Adult Interdependent Relationships)

Alberta ade nōm lōōn ke muj ē wēu ku kak ke kōc kīc thiēēk, ku arēer kī ē tōk ka kek e wēu ken mat nīim ku anhiar kī rōt ē cēn den nic. Agut cī rēer ē (kōc kīc thiēēk ku arēer ē tōk ke cōl (Common-law) cēn cāk rōt gam ka ciēn nōōm rōt) cēn cī kōc karou rōt nhiar kue kī kōk ken mat nōm ē tōk. Ka wek ē tōk aye kōc dīt mat rēer nōm ē tōk tē wek:

- Kē cī wek rōt gam wek e raan nē bāk rēer ē run ka diāk.
- Kē cāk nīim de meth
- Kē de wek awerej de rēer cāk rōt nhiar gōt

Kōc cī dīt rēer cī rōt nhiar ke kī rōt kuony ē wēu ku kek awerej de thōōr tēem rōt thiōōn agō kek tiit ē tōn de kōc ke baai tīn nhial

Tē yīn lēk ē wēt ē lōōn ke kōc cī rōt thiaag, kī tīn website da kut e cōl Family Law Information Centre (www.albertacourts.ab.ca/familylaw) wa wōbē / la tēnē maktaab cī gōt bō ciēn kē:

Edmonton

Main Floor, Law Courts Building
1A Sir Winston Churchill Square
Edmonton, AB T5J 0R2
Thilik (780) 415-0404
Fax (780) 415-0403

Calgary

604 J.J. Bowlen Building
620-7th Avenue SW
Calgary, AB T2P 0Y8
Thilik (403) 297- 6600
Fax (403) 297-6605

Bë ya raan ë Canada (Canadian Citizenship)

Lööŋ ka kut ë kɔc köök ku gam bī yīn araan de Canada awëen röt ku ke röt waar. Kam kīc yīn nen gɔ tak gic, awīc bë kɔn jam wek ë bāny ka kut e kɔc gam bë ya raan ë Canada ku akut ë kɔc köök, wa jam wek ë bāny akut ë kɔc köök. Të wīc yīn lëk, ë wët ë bāny ka kut ë kɔc (immigration representatives), kī tīŋ website de bāny ka kut ë kɔc köök (Immigration Representatives link in the About the Department section) da kut e kɔc bë ya raan ë Canada ku akut ë kɔc köök, ke kek cɔl (Citizenship and Immigration Canada) (www.cic.gc.ca/english/department/consultants).

Kɔc juëc e köök ke kī awereek bī kek a kɔc ke Canada thīööŋ kë cī kek kɔn rëer abīk cen ka kek e cɔl (Permanent residents (landed immigrant) ë run ka dīäk giic. Kɔc cī köök cī kek gam bīk a kɔc kek Canada ade kī yiny thöŋ ë kɔc ë thīëëth keek baai ë tënë. Ke kī cuet kë kuany ë bāany ku ke kī nīim de awereek e kɔc ke Canada kuä cī kek ë dhuök niim ciën.

Aye Canada gam bë ya raan ë wun dëŋ ku bë ya raan ë wun den aya (Canada allows dual citizenship). Yīn lëu bā wereek bë yīn araan ë Canada thīööŋ ku acī wīc bë ya raan e köör ë tɔŋ ka yīn cī gam bë ya raan e paan nē wa cī yīn kɔn duöt dhuök nɔm ciën ë wët ë karac e loöi kɔc. Ka bë dhil loöci bī yīn araan ë Canada:

- Nē lööŋ cē mac piny e tënë, awīc bë kɔn rëer ë Canada ë run ka dīäk ku de thok pëi kök ku ja bën thīööŋ awereek bī yīn araan e paan nē.
- Awīc bë de run thīëër ku bët (18) ku jɔ bën thīööŋ ë röt yīn ë tök.
- Thöl awereek ë thīööŋ ku tuɔc ë keek kek awereek kuön rōŋ kek awereek wāan bī yīn ku atīip ku la wëu bī kek la loöi, tënë:

Case Processing Centre
Citizenship and Immigration Canada
P.O. Box 7000

Sydney, Nova Scotia B1P 6V6

- Bë de kë njic ku pñpñj de thoñ de kɔc ke English ku kɔc ke French, tënë ë Canada kë ye baai ku yic ku tiët bin rot tiit bin araan de Canada.
- Kuëñjë non bin araan ë Canada.

Menh ñoot kë kic de run ka thiëer ku bët 18 abë dhil araan rëer ë Canada abë thiööñ ago ya raan paan de Canada. Të bin thiëñjin në ë rin ke menh dhu yin bë dhil araan ë Canada wa bæk thiääñ ë tök kë we ye dha tök. Mith acik kek kør bik rëer paan de Canada ë run ka diäk kë kek ñoot kë këk kin thiööñ.

Të wic yin lëk ë non bin en njic, ki tinj nyooth ë wël ë kɔc ci köök Canada (www.cic.gc.ca) wa col thiliñ lääu 1-888- 242- 2100.

Awereñ de rëer athëer (Permanent Resident Card)

Gol ë kön aköl ë nin thiëdiäk ku tök 31, ruön buot ka rou ku diäk (2003), raan ci tëem bei en në ku jëil ku näa lee dök Canada, ë riäth e ke riobiic (ë riän nhial, riän wiir, riäth ku riän akölköl awaa köndöök) adhil awereñ de tëem ë në nyooth ago njic non e yen raan rëer baai ë tënë. Të wic kithic, ki tinj anyooth wël ë kɔc ci köök Canada (www.cic.gc.ca) wa col thiliñ lääu da kut ë kɔc ci tëem wut cielic në 1-800-255- 4541.

Ceec ciën (Deportation)

Kɔc ci döm de wët ë karac cik looi ë Canada ë në tak geen adë ceëec ciën, ke rot tääu në kë dëen ci looi köu ë Canada ë në; täu de kë cik wuöc ku këer ë wët denic. Moc ku tik wën ci tëem paan de Canada ku raan ci ñek bääi e wën në awa nyaan në ci ñek bëi aci dë ceëec ciën ë rin ë wët ci kek röt thiaak ku ja thiëek riääk. Të wic yin lëk kithic ki tinj cök da wöc piny ku akut ë kɔc köök ku löñ de tiët ë raan cëñ paan lei në raan ci köök rëer ë Canada, ku tinj nyooth ë wël (www.cic.gc.ca/english/pub/justice.html).

Raan rëer ci tëem paan ë Canada adë ceec ciën ci non ë yin, yin dë ceec ciën të ci yin:

- Döm në rin ë karac ci looi të ñuoot yin ki kic a raan ci tëem Canada.
- Të kic yin lööñ ke rëer tiinj niim ku lööñ ke nyuöoc du
- Të ci yin döm në awuöny ci wuöc ë Canada ë në wën dë yin tääu adhäñadhäñic të bar pëi ka dhetem thook ku adë yet ë run ka thic ku non dë kek baar thook.
- Tör ku looi da awereek ce yic ago yin gam ë Canada

Yïn dë nɔm de yic ku bë thiëc ë kë cï thöönjic dë ceɛɛc ciën du cuööp. Të diir rïn, kë ka wët piath ku bë lëk yök ë biääk ë löön ke kɔc köök kuä kut ë kɔc cï köök cɔl wutdic ë thiliŋ lääu köu (1-888-242-2100) ku la jam wek ë raan löön ke kɔc köök kueniic.

Bii de raan (Sponsorship)

Raan cï tääm ën në adë awereek ke bii de raan deen thiëëk alaraan den thiöön agɔ ki köök Canada. Të bii yïn raan räan kek ë yiin ka yïn dë dhil gam ku bë kuony yen ne raan në ayii kɔc ke paan deen bö ë yen në ë kaam cït run ka diäk yet ë run ka thiër, apëc ë të tō ë run ken ku je ya alaraandun. Të wic/kɔr rin lëk kithic, kï tii löön ke bii de paandu tënë akut ë kɔc rëër ku kɔc köök Canada, (www.cic.gc.ca) wa cɔl CIC wutcielic ë thiliŋ lääu köu 1-888-242-2100.